

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

De Vosakker

Sienerweg 66
7848 AJ SCHOONOORD

Kenmerk: 202500756

Den Haag, 12 december 2025

Geachte ,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Nederlandse Straatdokters Groep
T.a.v. ambassadeurs
P/a Mathenesserlaan 433
3023 GH ROTTERDAM

Kenmerk: 202500758

Den Haag, 12 december 2025

Geachte ambassadeurs,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Regio Stedendriehoek
T.a.v. Burgemeesters R. König en T. Heerts
Zutphensweg 6
7418 AJ DEVENTER

Kenmerk: 202500760

Den Haag, 12 december 2025

Geachte burgemeesters,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hooqachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500761

De Tweede Kamer
Ter attentie van informateur de heer S. Buma
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Betreft: Onveiligheid in landelijk gebied door problematiek wolf
Geachte heer Buma,

In het kader van de lopende kabinetsformatie wil ik uw aandacht vestigen op een onderwerp dat, ondanks zijn urgentie, vooralsnog nauwelijks aan bod lijkt te komen in Den Haag: de door de aanwezigheid van wolven snel toegenomen onveiligheid voor bewoners in het landelijk gebied.

Na een aantal jaren redelijk in harmonie geleefd te hebben met toen nog geringe aantallen en nog schuwe wolven, neemt het aantal incidenten sterk toe. Naast weidedieren (die helaas ook achter goedgekeurde wolfwerende rasters aangevallen en verscheurd worden), worden ook hardlopers, fietsers, paarden, kinderen en honden aangevallen. In tegenstelling tot wat 'experts' beweren: ook kort aangelijnde honden worden aangevallen en ernstig verwond. De wolven zijn niet meer schuw en begeven zich, ook overdag, actief in de nabijheid van mensen.

Wolven komen dus niet langer alleen in natuurgebieden voor, maar worden nu ook veelvuldig binnen of nabij woonwijken waargenomen. En dat zijn helaas niet alleen zwervers die een nieuw territorium zoeken. Voor inwoners van Gelderland, Utrecht, Drenthe en Friesland, de provincies waar de wolf zich gevestigd heeft (en waar hun aantal snel groeit), leidt dit tot een voortdurend gevoel van onveiligheid. Het uitlaten van een hond – iets wat normaal gesproken vanzelfsprekend en veilig zou moeten zijn – is voor velen een stressvol moment geworden. En kan alleen door continu alert te zijn op gevaar en prikstokken, fluiten/toeters, spray en andere verdedigingsmiddelen mee te nemen.

Maar er speelt meer dan het niet meer kunnen houden van graas- c.q. weidedieren en het niet meer uit kunnen laten van de hond. Hulphonden kunnen niet meer opgeleid worden. Kinderen kunnen niet meer veilig naar school of naar de sportclub fietsen. Horeca ziet het aantal klanten teruglopen. De heide wordt niet meer begraaasd door schapen en dreigt daardoor te verdwijnen.

Er is grote maatschappelijke onrust en toegenomen polarisatie tussen dat deel van het platteland waar men de problemen met de wolf dagelijks ervaart, en o.a. de Randstad waar men de wolf van een veilige afstand bekijkt, en de problemen bagatelliseert dan wel ontkent.

De overheid heeft volgens de Grondwet de taak om haar burgers een veilige leefomgeving te bieden. Wanneer inwoners in hun dagelijkse leven niet meer veilig zijn, is ingrijpen dus noodzakelijk. Dit heeft de overheid tot nu toe nagelaten. De overheid neemt daarmee, naast aanvallen op dieren, ook bewust het risico op meer dan de drie aanvallen op kinderen die er tot nu toe al waren. Gelukkig hadden die nog een goede afloop....

Ik verzoek u daarom deze kwestie expliciet op de agenda te zetten tijdens de kabinetsformatie. Een helder, praktisch en uitvoerbaar wolvenbeleid is dringend noodzakelijk om zowel de veiligheid van inwoners als van hun dieren te waarborgen.

Ik vertrouw erop dat u de veiligheid en leefbaarheid op het platteland serieus neemt en dat dit onderwerp meegenomen wordt in de komende gesprekken.

Met vriendelijke groeten,

[Redacted signature]

[Redacted footer]

De Tweede Kamer
TAV Informatie
De Heer S. Buma
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

HS1CC - #X830XDX#00#0000#

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Coalitie voor veiligheid
T.a.v. de heer J.J.C. Debie
Postbus 147
3740 AC BAARN

Kenmerk: 202500763

Den Haag, 12 december 2025

Geachte heer Debie,

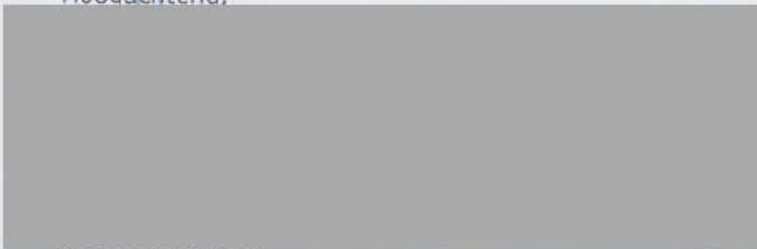
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500765

Amersfoort, 09-12-

2025

Onderwerp: PVV

Geachte heer Buma,

~~Naar ik heb begrepen sluiten Partijen/Kamerleden samenwerking met de PVV uit.~~ Duizenden PVV-stemmers voelen zich in de kou gezet. Om niet te zeggen, ze voelen zich geschoffeerd.

Dit gaat lijnrecht in tegen het democratisch beginsel, dat het volk gehoord dient te worden en de wensen dienen te worden uitgevoerd.

Misschien dat een rechter hierover een uitspraak wilt doen.

Ik hoop van u te horen.

Met vriendelijke groet,
hoogachtend,

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kenmerk: 202500766

Den Haag, 12 december 2025

Geachte

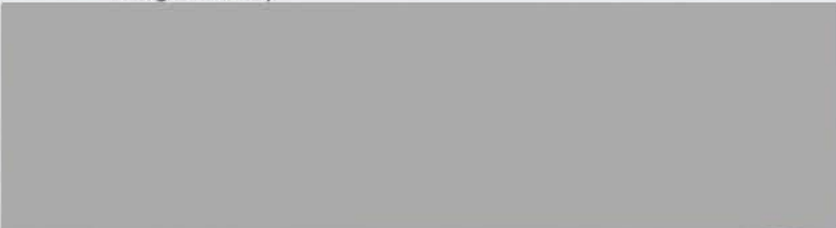
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500767

De Tweede Kamer

Ter attentie van informateur de heer S. Buma

Postbus 20018

2500 EA DEN HAAG

Betreft: Onveiligheid in landelijk gebied door problematiek wolf

Geachte heer Buma,

In het kader van de lopende kabinetsformatie wil ik uw aandacht vestigen op een onderwerp dat, ondanks zijn urgentie, vooralsnog nauwelijks aan bod lijkt te komen in Den Haag: de door de aanwezigheid van wolven snel toegenomen onveiligheid voor bewoners in het landelijk gebied.

Na een aantal jaren redelijk in harmonie geleefd te hebben met toen nog geringe aantallen en nog schuwe wolven, neemt het aantal incidenten sterk toe. Naast weidedieren (die helaas ook achter goedgekeurde wolfwerende rasters aangevallen en verscheurd worden), worden ook hardlopers, fietsers, kinderen en honden aangevallen. In tegenstelling tot wat 'experts' beweren: ook kort aangelijnde honden worden aangevallen en ernstig verwond. De wolven zijn niet meer schuw en begeven zich, ook overdag, actief in de nabijheid van mensen.

Wolven komen dus niet langer alleen in natuurgebieden voor, maar worden nu ook veelvuldig binnen of nabij woonwijken waargenomen. En dat zijn helaas niet alleen zwervers die een nieuw territorium zoeken. Voor inwoners van Gelderland, Utrecht, Drenthe en Friesland, de provincies waar de wolf zich gevestigd heeft (en waar hun aantal snel groeit), leidt dit tot een voortdurend gevoel van onveiligheid. Het uitlaten van een hond – iets wat normaal gesproken vanzelfsprekend en veilig zou moeten zijn – is voor velen een stressvol moment geworden. En kan alleen door continu alert te zijn op gevaar en prikstokken, fluiten/toeters, spray en andere verdedigingsmiddelen mee te nemen. Inmiddels heb ik zelf al meerdere keren een (bijna)confrontatie met een wolf meegemaakt en ik kan u verzekeren: het is bijzonder bedreigend. Daarnaast zag ik 's avonds om 8.00u (een tijdstip waarop er normaliter nog gefietst en gesport wordt) op het fietspad van de openbare weg een roedel van 5 wolven lopen, ook auto ongelukken zijn hierdoor niet meer ondenkbaar (aanrijding door afleiding of botsing met de wolven).

Maar er speelt meer dan het niet meer kunnen houden van graas- c.q. weidedieren en het niet meer uit kunnen laten van de hond. Hulphonden kunnen niet meer opgeleid worden. Kinderen kunnen niet meer veilig naar school of naar de sportclub fietsen. Horeca ziet het aantal klanten teruglopen. De heide wordt niet meer begraasd door schapen en dreigt daardoor te verdwijnen.

Er is grote maatschappelijke onrust en toegenomen polarisatie tussen dat deel van het platteland waar men de problemen met de wolf dagelijks ervaart, en o.a. de Randstad waar men de wolf van een veilige afstand bekijkt, en de problemen bagatelliseert dan wel ontkent.

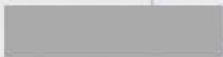
De overheid heeft volgens de Grondwet de taak om haar burgers een veilige leefomgeving te bieden. Wanneer inwoners in hun dagelijkse leven niet meer veilig zijn, is ingrijpen dus noodzakelijk. Dit heeft de overheid tot nu toe nagelaten. De overheid neemt daarmee, naast aanvallen op dieren, ook bewust het risico op meer dan de drie aanvallen op kinderen die er tot nu toe al waren. Gelukkig hadden die nog een goede afloop....

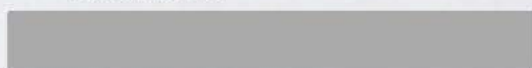
Ik verzoek u daarom deze kwestie expliciet op de agenda te zetten tijdens de kabinetsformatie. Een helder, praktisch en uitvoerbaar wolvenbeleid is dringend noodzakelijk om zowel de veiligheid van inwoners als van hun dieren te waarborgen.

Ik vertrouw erop dat u de veiligheid en leefbaarheid op het platteland serieus neemt en dat dit onderwerp meegenomen wordt in de komende gesprekken.

Met vriendelijke groet,

 in het prachtige landelijke en veilige Garderen, voordat de wolven hier
verschenen

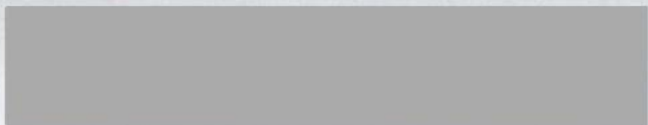

De Tweede Kamer
t.g.v. informatiew. Bureau
Pb 20018
2500 EA Den Haag

NS1Hv - #X830X0X#00#0000#

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kenmerk: 202500768

Den Haag, 12 december 2025

Geachte

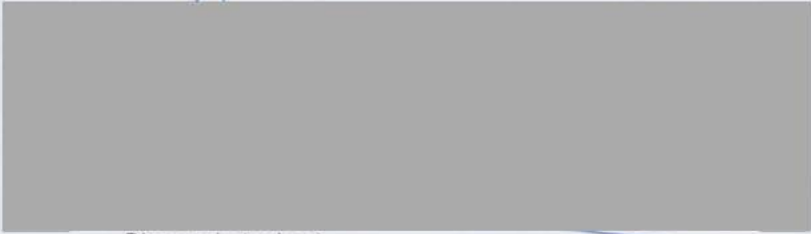
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amnesty International
T.a.v. mevrouw D. Oudshoorn
Postbus 1968
1000 BZ AMSTERDAM

Kenmerk: 202500770

Den Haag, 12 december 2025

Geachte mevrouw Oudshoorn,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

KNB
T.a.v. mevrouw B. van Kampen
Postbus 16020
2500 BA DEN HAAG

Kenmerk: 202500773

Den Haag, 12 december 2025

Geachte mevrouw Van Kampen,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

WarffumAlert
T.a.v. de heer J. van der Holst
Westervalge 66
9989 ED Warffum

Kenmerk: 202500775

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Van Der Holst,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Algemene Rekenkamer
T.a.v. de heer P. Duisenberg
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Kenmerk: 202500777

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Duisenberg,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Vertegenwoordigers van woningcorporaties
T.a.v. mevrouw L. Spies
p/a Postbus 93121
2509 AC Den Haag

Kenmerk: 202500780

Den Haag, 13 december 2025

Geachte mevrouw Spies,

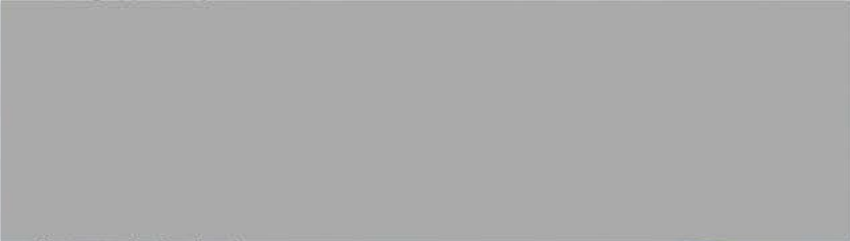
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Stichting Lezen en Schrijven
T.a.v. mevrouw H. Propitius
Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag

Kenmerk: 202500782

Den Haag, 13 december 2025

Geachte mevrouw Propitius,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

202500783

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amsterdam, 11 december 2025

Geachte mevrouw Letschert,

ORAM is met ruim 800 leden het grootste netwerk van bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam. Als belangenbehartiger van de Amsterdamse haven en industriebedrijven vragen wij de formerende partijen om herstel van het ondernemersklimaat een prominente plek te geven in het regeerakkoord.

In 2018 nam Amsterdam op Europese ranglijsten nog de vijfde plaats in als aantrekkelijke vestigingsplaats, sindsdien is de hoofdstad buiten de top 10 gedaald. Voorts is het aantal internationale bedrijven dat zich vestigt in de MRA fors teruggelopen, slechts 49 bedrijven in 2024, het laagste aantal ooit gemeten. Dit is een serieus signaal en vraagt van de nieuwe regering een stevig antwoord om Nederland weer concurrerend te maken en onze nationale welvaart veilig te stellen. Amsterdam als economische motor van Nederland speelt daarbij een sleutelrol.

Investeer in de industrie

Het gebrek aan bewegingsruimte – in vierkante meters, in milieuruimte, in ruimte op het elektriciteitsnet – zet de bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en het Noordzeekanaalgebied (NZKG) zwaar onder druk. De energiekosten zijn hoog, de regelgeving wordt steeds strenger en de ruimte voor (maak)bedrijven wordt steeds schaarser door de oprukkende woningbouw op bedrijventerreinen.

Recent luidde ORAM de noodklok namens de industriële bedrijven omdat investeringen stagneren door een gebrek aan toekomstgerichte infrastructuur en een opeenstapeling van overheidsbeleid.

In de inhoudelijke agenda van D66 en CDA lijkt de bovengenoemde problematiek herkend te worden. Deze partijen willen een strategisch industriebeleid voeren en bouwen aan een duurzame, toekomstbestendige economie met solide bedrijven die bijdragen aan strategische onafhankelijkheid, veiligheid en toegang tot essentiële producten en technologieën. Dit kunnen wij ondersteunen. Het is goed dat daarbij ook de maritieme sector is benoemd als een één van de sectoren die voor Nederland van groot strategisch belang is.

- *Zorg dat strategische industriële sectoren in Nederland gevestigd kunnen blijven en kunnen innoveren. Dat er een gelijk speelveld is met onze buurlanden. Klemmende regelgeving en belastingen waarmee Nederland zichzelf op achterstand zet moeten zo snel mogelijk worden herzien. Concreet: verlagen van de nettarieven, afschaffen van de CO2 heffing, oplossing voor het stikstofslot, geen nationale koppen meer op Europese wetgeving.*

J

- *Investeer in infrastructuur om de energietransitie te realiseren. Elektriciteit en waterstof zijn essentieel om te verduurzamen. De infrastructuur ontbreekt echter nog steeds, waardoor netcongestie aanhoudt. Aansluiting van het NZKG op andere industrieclusters, de opslag in Noord-Nederland en Duitsland is essentieel voor het succes van waterstof als energiedrager.*
- *Lever de noodzakelijke bijdrage om de ontwikkeling van de energiehaven IJmond op korte termijn te realiseren. De regio NZKG zet zich in voor de ontwikkeling van energiehaven, een cruciale uitvalsbasis voor de aanleg en onderhoud van offshore windparken. Deze ontwikkeling is onmisbaar voor wind-op-zee projecten.*

Beperk grootschalige transformatie van bedrijventerreinen

De Metropoolregio Amsterdam levert ruim 20% van ons bruto binnenlands product (bbp). De ruimtelijke druk op bedrijventerreinen is in de regio Amsterdam het hoogste van Nederland. Dit komt met name door de grootschalige transformatie van bedrijventerreinen naar gemengde gebieden met woningbouw. Het aanbod aan nog beschikbare bedrijfsruimte is sinds 2020 meer dan gehalveerd, terwijl er de komende jaren juist behoefte is aan meer ruimte voor werk, energietransitie en circulaire economie. Uitplaatsen van bedrijven naar andere gemeenten is vaak geen oplossing omdat bedrijven te ver van hun afzetgebied komen te zitten. Bovendien functioneren bedrijventerreinen als ecosysteem waar het weghalen van een schakel grote gevolgen heeft voor de rest. Voorkomen moet worden dat woningbouw de bedrijvigheid steeds verder verdringt. De Ontwerp Nota Ruimte is op dit punt nog te vrijblijvend.

- *Zorg voor effectieve bescherming van bedrijventerreinen en ruimte voor werk, energietransitie en circulaire economie door duidelijke instructieregels vast te leggen in het ruimtelijk beleid. Neem behoud van bestaande bedrijventerreinen als uitgangspunt.*
- *Als bedrijven door transformatie toch moeten wijken voor andere functies, dan moet deze ruimte gecompenseerd worden en zal bedrijven een reëel alternatief geboden moeten worden om hun activiteiten elders (in de nabije omgeving) voort te zetten. Dit moet juridisch geborgd worden in het ruimtelijk beleid.*

De gemeente Amsterdam wil ook grote delen van de Amsterdamse haven gebruiken voor woningbouw. De daar aanwezige, volactieve bedrijven moeten weg, zonder dat hiervoor een concreet alternatief wordt geboden. Dit is onwenselijk en risicovol. Havengebonden activiteiten kun je maar op één plek doen, daar waar water en land elkaar raken, terwijl woningbouw op veel meer plekken mogelijk is. Het is in Nederland extreem ingewikkeld en kostbaar om haveninfrastructuur op andere plekken aan te leggen, bovendien duurt dit heel erg lang. Dit vraagt om een onomwonden keuze voor het behoud van de Amsterdamse haven.

- *Heroverweeg de woningbouwopgave in havengebieden. Geef duidelijkheid aan bedrijven over hun toekomstperspectief en zorg zo nodig voor alternatieve vestigingslocaties. Verleg de focus van de woningbouw van Haven-Stad naar de oostkant, richting Almere.*

Voor zover transformatie van bestaande havengebieden nog aan de orde is, moet als randvoorwaarde worden gesteld dat de daar aanwezige bedrijven verplaatst kunnen worden naar elders in het Noordzeekanaalgebied. Hiervoor is het onder andere noodzakelijk om de ruimtelijke reservering te behouden voor een nieuw havenbekken in de Houtrakpolder. Deze

noodzaak wordt nog eens vergroot door de ruimtevraag vanuit circulaire economie en energietransitie in de toekomst

- *Houdt de ruimtelijke reservering voor een havenbekken in de Houtrakpolder vast, in combinatie met de ontwikkeling van het A9-zuid hoogspanningsstation in het gebied op zo kort mogelijke termijn.*

De fracties van D66 en CDA hebben terecht hoge ambities op gebied van woningbouw en willen minstens 21 grootschalige woningbouwlocaties van nationaal belang aanwijzen, verspreid over het land. Het is van groot belang dat deze locaties niet ten koste gaan van bestaande bedrijventerreinen, maar juist een alternatief kunnen bieden voor transformatieplannen die nu niet van de grond komen, omdat woningbouw en bedrijvigheid elkaar te veel in de weg zitten.

Versterk de Amsterdamse zeehaven

De Amsterdamse haven is de tweede grootste zeehaven van Nederland en de vierde van Europa. Het is één van de sterkste economische motoren van Nederland en een belangrijk logistiek knooppunt in de doorvoer van energie en goederen naar het Europese binnenland. Het gebied genereert 70.000 banen en 7 miljard euro aan toegevoegde waarde. Het is voor het verdienvermogen van Nederland van essentieel belang dat de haven een effectieve juridische bescherming krijgt, zodat er genoeg milieuruimte is voor de transitie naar een duurzame en circulaire economie.

In de inhoudelijke agenda van de fracties van D66 en CDA is opgenomen dat voor het Noordzeekanaalgebied als Cluster van Nationaal Belang een nationaal ruimtelijk-economische strategie wordt opgesteld. Wij benadrukken dat onderdeel van deze strategie moet zijn dat zware industriële activiteiten een beschermde status krijgen.

- *Zorg dat de Amsterdamse haven exclusief bestemd blijft voor haven gerelateerde bedrijvigheid en bedrijven met een hoge milieucategorie met behoud van bestaande milieuruimte. Een gebied waar sterkere planologische bescherming wordt toegepast en waar versnelde energie infrastructuurprojecten (waterstofnet en elektriciteitsverzwaring) worden gerealiseerd.*

Onze tweede nationale zeehaven is eigendom van de gemeente Amsterdam. Deze situatie doet onvoldoende recht aan de grote nationale belangen die hier spelen, mede waar het gaat om weerbaarheid en strategische autonomie. Om deze belangen beter te kunnen borgen moet het Rijk meer stem krijgen bij de beleidskeuzes die voor de haven gemaakt worden.

De fracties van D66 en CDA hebben grote ambities geformuleerd op gebied van verduurzaming van de industrie, de productie van groen gas en groene waterstof, wind op zee en CO2 opslag op de Noordzee. De haven van Amsterdam en het NZKG spelen bij de realisatie van deze ambities en voor het toekomstig verdienvermogen van Nederland een onmisbare rol.

- *Zorg dat het Rijk een belang neemt in Port of Amsterdam, waar mogelijk met een breder mandaat als regionale ontwikkelautoriteit en uitvoeringsorganisatie, zodat het nationale belang van de Amsterdamse haven en het NZKG kan worden geborgd.*

Een bijzonder zorgpunt is het feit dat de gemeente Amsterdam per 2028 aanstuurt op het vertrek van de scheepsreparatiewerf van Damen Shiprepair Amsterdam op de huidige locatie, waarmee circa een kwart van de grote dokcapaciteit en een derde van de Nederlandse gegraven scheepsdokken dreigt te verdwijnen. Deze scheepsreparatiewerf maakt onderdeel uit van de kritische infrastructuur van de Amsterdamse haven en vervult een belangrijke calamiteitenfunctie voor schepen in het Noordzeekanaal. Daarnaast is deze scheepswerf van groot belang voor de Nederlandse strategische autonomie, de nationale veiligheid, de circulaire economie en de realisatie van wind op zee. Vanwege deze zwaarwegende belangen is het Rijk inmiddels betrokken bij de scenariokeuze voor deze locatie, het is daarbij cruciaal dat deze functie voor het NZKG gewaarborgd blijft.

- *Waarborg het behoud van een scheepsreparatiewerf van minimaal de huidige omvang in het Noordzeekanaalgebied.*

Investeer in bereikbaarheid en mobiliteit van de regio Amsterdam

Een goede bereikbaarheid per vliegtuig, rail en auto is essentieel voor het vestigingsklimaat van de MRA en voor Nederland. De komende jaren zijn vooral forse investeringen nodig in een sterke OV-infrastructuur zoals het doortrekken Noord-Zuidlijn naar Schiphol (en op termijn Purmerend) en de ontwikkeling van het Zuidasdok. Daarnaast is de nationale luchthaven Schiphol met zijn uitgebreide internationale verbindingen van levensbelang voor onze economie.

- *Investeer in het doortrekken van de Noord-Zuidlijn om bereikbaarheid van Nederland, woningbouw en het vestigingsklimaat te versterken. Geef Schiphol voldoende ruimte om het netwerk van internationale verbindingen te behouden om Nederland economisch concurrerend, internationaal bereikbaar en aantrekkelijk voor bedrijven en talent te houden.*

Wij hopen dat u - en de partijen die de nieuwe regering gaan vormen - deze punten zullen meenemen bij de verdere uitwerking van een nieuw regeerakkoord.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben dan zijn wij graag bereid deze toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Kees Noorman
Directeur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ondernemend Amsterdam
T.a.v. de heer K. Noorman
De Ruyterkade 7
1013 AA Amsterdam

Kenmerk: 202500784

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Noorman,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

UMCNL
T.a.v. mevrouw H.J.M.M. Mertens
Oudlaan 4
3515 GA Utrecht

Kenmerk: 202500786

Den Haag, 13 december 2025

Geachte mevrouw Mertens,

Beste Helen,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Save the Children
T.a.v. de heer P. Kraan
Postbus 82061
2508 EB Den Haag

Kenmerk: 202500788

Den Haag, 13 december 2025

Geachte heer Kraan,

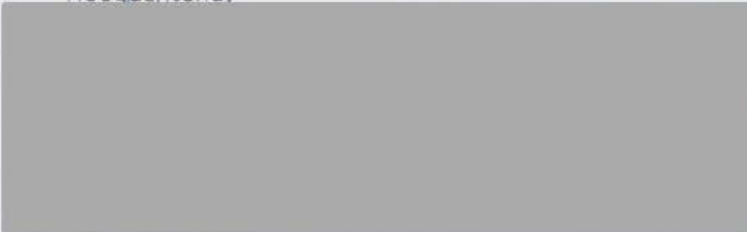
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

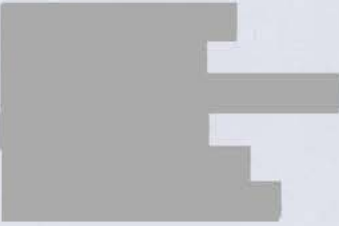

Rianne Letschert
Informateur

202500792

URGENT

Op 10 december 2025 verzonden
per aangetekende post van PostNL

[Redacted], 10 december 2025

Aan de nieuwe kabinetsinformatuur
Mevrouw prof. dr. mr. R.M. Letschert
p/a De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Bijlagen

1) Laatste bericht van 8-12-2025 aan
beide Kamers der Staten-Generaal

Betreft: primaire in kennis stelling van u als nieuwe kabinetsinformatuur omtrent de (wellicht anders
tegenover u verzwegen maar terdege sinds 18-1-2023 lopende) strafrechtelijke aangiftezaak tegen
onder andere mevrouw Yesilgöz-Zegerius vanwege ambtelijke corruptie en ambtsmisdrijven

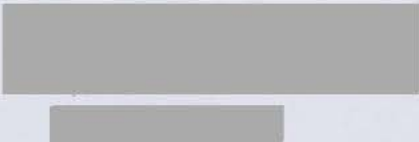
Zeer geachte kabinetsinformatuur, zeer geachte mevrouw Letschert,

gehoord en gezien hebbende het plenaire debat over het eindverslag van uw voorganger de heer
Buma als informatuur, reageer ik hier zo snel mogelijk op door u direct bij de start van uw
informatuurschap in ieder geval op het bovenstaand onder **Betreft:** genoemde en op de bijgaand
opgenomen berichtgeving van 8 december 2025 aan beide Kamers der Staten-Generaal te wijzen.

Ik kan u helaas niet op stel en sprong via de papieren post alle informatie over deze al jarenlang
lopende strafzaak doen toekomen, want die beslaat inmiddels duizenden pagina's. Daarom heb ik
gekozen voor in ieder geval bijvoegen van mijn laatste berichtgeving aan beide Kamers der Staten-
Generaal. Deze beide Kamers zijn echter door mij al jarenlang digitaal volledig op de hoogte
gehouden. De zaak is dus bekend, maar wordt tot op heden stilgehouden.

Strafrechtelijk gezien is het verzwijgen van criminaliteit echter strafbaar in zichzelf. Vandaar dat het
dan ook noodzakelijk is dat ik u als verantwoordelijk kabinetsinformatuur zo snel mogelijk op de
hoogte stel. Opdat u in ieder geval kunt weten met wie u aan tafel zit, en wat er aan zeer kwalijke
gedragingen achter deze personen schuilgaat. Achter mevrouw Yesilgöz-Zegerius wel in de
allereerste plaats.

Hoogachtend,

Spreken de heren Jetten en Bontenbal met mevrouw Yesilgöz-Zegerius ook over de strafrechtelijke aangifte die al sinds 18-1-2023 tegen haar loopt?

Aan voorzitter@tweedekamer.nl <voorzitter@tweedekamer.nl> •
 griffier@tweedekamer.nl <griffier@tweedekamer.nl> •
 g.wilders@tweedekamer.nl <g.wilders@tweedekamer.nl> •
 j.klaver@tweedekamer.nl <j.klaver@tweedekamer.nl> •
 d.yesilgoz@tweedekamer.nl <d.yesilgoz@tweedekamer.nl> •
 r.jetten@tweedekamer.nl <r.jetten@tweedekamer.nl> •
 c.vdplas@tweedekamer.nl <c.vdplas@tweedekamer.nl> •
 h.bontenbal@tweedekamer.nl <h.bontenbal@tweedekamer.nl> •
 j.dijk@tweedekamer.nl <j.dijk@tweedekamer.nl> • s.vbaarle@tweedekamer.nl <s.vbaarle@tweedekamer.nl> •
 esther.ouwehand@tweedekamer.nl <esther.ouwehand@tweedekamer.nl> •
 t.baudet@tweedekamer.nl <t.baudet@tweedekamer.nl> •
 c.stoffer@tweedekamer.nl <c.stoffer@tweedekamer.nl> •
 m.bikker@tweedekamer.nl <m.bikker@tweedekamer.nl> •
 l.dassen@tweedekamer.nl <l.dassen@tweedekamer.nl> •
 J.Eerdmans@tweedekamer.nl <j.eerdmans@tweedekamer.nl> •
 M.Bosma@tweedekamer.nl <m.bosma@tweedekamer.nl> •
 t.vdlee@tweedekamer.nl <t.vdlee@tweedekamer.nl> • a.lahlah@tweedekamer.nl <a.lahlah@tweedekamer.nl> •
 a.vcampen@tweedekamer.nl <a.vcampen@tweedekamer.nl> •
 b.becker@tweedekamer.nl <b.becker@tweedekamer.nl> •
 w.paulusma@tweedekamer.nl <w.paulusma@tweedekamer.nl> •
 j.vdwerf@tweedekamer.nl <j.vdwerf@tweedekamer.nl> •
 h.vermeer@tweedekamer.nl <h.vermeer@tweedekamer.nl> •
 m.moorman@tweedekamer.nl <m.moorman@tweedekamer.nl> • i.michon-
 derkzen@tweedekamer.nl <i.michon-derkzen@tweedekamer.nl> •
 cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl <cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl> •
 Ellian, U. (Ulyse) <u.ellian@tweedekamer.nl> • s.mutluer@tweedekamer.nl <s.mutluer@tweedekamer.nl> •
 a.kops@tweedekamer.nl <a.kops@tweedekamer.nl> •
 j.paternotte@tweedekamer.nl <j.paternotte@tweedekamer.nl> •
 B.vdbrink@tweedekamer.nl <b.vdbrink@tweedekamer.nl> •
 i.vdijk@tweedekamer.nl <i.vdijk@tweedekamer.nl> •
 d.boswijk@tweedekamer.nl <d.boswijk@tweedekamer.nl> •
 h.krul@tweedekamer.nl <h.krul@tweedekamer.nl> •
 j.straatman@tweedekamer.nl <j.straatman@tweedekamer.nl> •
 j.sneller@tweedekamer.nl <j.sneller@tweedekamer.nl> •
 j.struijs@tweedekamer.nl <j.struijs@tweedekamer.nl> •
 voorzitter@eerstekamer.nl <voorzitter@eerstekamer.nl> • griffier@eerstekamer.nl <griffier@eerstekamer.nl> •
 ilona.lagas@eerstekamer.nl <ilona.lagas@eerstekamer.nl> •
 paul.rosenmoller@eerstekamer.nl <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl> •
 theo.bovens@eerstekamer.nl <theo.bovens@eerstekamer.nl> •
 paul.vanmeenen@eerstekamer.nl <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl> •
 Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl <alexander.vanhattem@eerstekamer.nl> •
 rik.janssen@eerstekamer.nl <rik.janssen@eerstekamer.nl> •
 tineke.huizinga@eerstekamer.nl <tineke.huizinga@eerstekamer.nl> •
 n.koffeman@eerstekamer.nl <n.koffeman@eerstekamer.nl> •
 karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl> •
 johan.dessing@eerstekamer.nl <johan.dessing@eerstekamer.nl> •
 peter.schalk@eerstekamer.nl <peter.schalk@eerstekamer.nl> • gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl <gaby.perin-

gopie@eerstekamer.nl> • martin.vanrooijen@eerstekamer.nl <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl> • auke.vandergoot@eerstekamer.nl <auke.vandergoot@eerstekamer.nl> • meili.vos@eerstekamer.nl <meili.vos@eerstekamer.nl> • tanja.klip-martin@eerstekamer.nl <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl> • ingrid.visseren@eerstekamer.nl <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>

Zeer geachte aangeschrevenen van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal,

in de onderstaande berichtgeving aan u heb ik u een en andermaal gewezen op de zeer ondermijnende rol die in het bijzonder mevrouw Yesilgöz-Zegerius van de VVD in de Nederlandse politiek maar ook ten aanzien van individuele burgers (zoals ikzelf en ons gezin, zie de bijgevoegde documentatie) al sinds jaar en dag speelt. Een ondermijnende rol, waar maar geen eind aan lijkt te komen. Temeer niet omdat, zoals ik direct hieronder in mijn bericht van 5 december 2025 aan u al schreef, het gaat om "**Een ondermijnende rol, waarin ze helaas velen meesleekt**".

Vandaar dan ook dat ik in de titel van dit bericht de vraag stel "**Spreken de heren Jetten en Bontenbal met mevrouw Yesilgöz-Zegerius ook over de strafrechtelijke aangifte die al sinds 18-1-2023 tegen haar loopt?**".

Een strafrechtelijke aangifte die, zie de bijgevoegde documentatie, alles te maken heeft met ambtelijke corruptie en ambtsmisdrijven waarvoor mevrouw Yesilgöz-Zegerius met de haren linea recta zelf verantwoordelijk was en tot op de dag van vandaag nog steeds is.

Gegeven deze nog steeds bij de Hoofdofficier van Justitie te Den Haag in behandeling zijnde strafrechtelijke aangifte van 18-1-2023 is het dan ook **staatsrechtelijk en rechtsstatelijk volstrekt not done** om met een van ernstige ambtelijke corruptie en ambtsmisdrijven verdacht iemand als mevrouw Yesilgöz-Zegerius (zie de bijgevoegde documentatie) alle ins en outs van een nieuw te vormen kabinet te bespreken alsmede mevrouw Yesilgöz-Zegerius en de haren ook nog voor deelname aan een dergelijk kabinet uit te nodigen. Dat was in 2023 al zo en dat is in 2025 a fortiori nog zo.

Voor de goede orde, met de VVD als partij op liberale grondbeginselen mag dan niet zoveel mis zijn, **met de leiding van de VVD is terdege al jarenlang van alles mis**, tot zelfs in uiterst strafbare corrupte vorm aan toe. Getuige de bijgevoegde documentatie.

Aan deze documentatie heb ik als vierde en laatste in dit verband ook toegevoegd een artikel getiteld "**Wat de Argentijnse 'kettingzaag'-minister te maken heeft met de formatie**" dat zaterdag 6 december 2025 in de NRC verscheen, en dat laat zien met wat voor dubieuze rechtse bewegingen vertegenwoordigers van de VVD, waaronder prominent mevrouw Yesilgöz-Zegerius, zich lijken te associëren.

Het doet mij denken aan iets wat ik reeds in mijn "**Verzoekschrift aan Zijne Majesteit de Koning van 10 juni 2025, gezien de val van het kabinet Schoof**" (zie ook mijn Melding nr. 212 op 10 juni 2025 bij de Staten-Generaal gedaan) heb geschreven, namelijk het volgende, ik citeer:

"De gebeurtenissen op en rond Hemelvaartsdag 29 mei 2025, zoals die in Hongarije (maar ook in Polen) plaatsvonden in de vorm van grote bijeenkomsten van CPAC (Conservative Political Action Conference), waar ook de heer Wilders als leider van de PVV prominent als spreker bij aanwezig was, lieten weinig onduidelijkheid bestaan omtrent de gans andere politieke agenda die de aldaar aanwezige politici in wezen wensen te volgen. Niet voor niets luidde de slogan van de conferentie(s): The Age of Patriots Has Arrived! Welnu, in Nederland begon dit tijdperk van de patriotten wel heel snel, namelijk met het zonder enige redelijke reden opzettelijk ten val brengen van het kabinet Schoof op 3 juni 2025. Gelijk overigens mevrouw Yesilgöz-Zegerius van de VVD twee jaar eerder (samen met de heer Rutte) ook opzettelijk het kabinet Rutte IV op 7 juli 2023 ten val had gebracht. Beide keren in het vermeende belang van louter de eigen (dubieuze) politieke agenda, en bepaald niet het landsbelang dienend. Als de geschiedenis van CPAC en de ontwikkelingen in de Republikeinse Partij in de Verenigde Staten van Amerika wat nader in hun onderlinge verband worden bekeken, dan zijn er opmerkelijke parallellen te ontdekken met hoe de PVV en de VVD zich gaandeweg tot elkaar zijn gaan verhouden. Het zijn in wezen twee kanten geworden van een zelfde soort van op vrij populistische wijze politiek bedrijven. Hierbij is de Nederlandse samenleving echter allerminst gebaat."

CONCLUSIE

Het moge u meer dan duidelijk zijn waarom het, zoals hierboven gezegd, **staatsrechtelijk en rechtsstatelijk volstrekt not done** is om met een van ernstige ambtelijke corruptie en ambtsmisdrijven verdacht iemand als mevrouw Yesilgöz-Zegerius (zie de bijgevoegde documentatie) alle ins en outs van een nieuw te vormen kabinet te bespreken alsmede mevrouw Yesilgöz-Zegerius en de haren ook nog voor deelname aan een dergelijk kabinet uit te nodigen.

Vandaar dat ik de titel van dit bericht dan ook niet voor niets heb gekozen als zijnde: "**Spreken de heren Jetten en Bontenbal met mevrouw Yesilgöz-Zegerius ook over de strafrechtelijke aangifte die al sinds 18-1-**

2023 tegen haar loopt?"

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Aan: voorzitter@tweedekamer.nl <voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "m.moorman@tweedekamer.nl" <m.moorman@tweedekamer.nl>, "i.michon-derkzen@tweedekamer.nl" <i.michon-derkzen@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl" <cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulyse)" <u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl" <s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl" <a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl" <j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl" <B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl" <i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl" <d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl" <h.krul@tweedekamer.nl>, "j.straatman@tweedekamer.nl" <j.straatman@tweedekamer.nl>, "j.sneller@tweedekamer.nl" <j.sneller@tweedekamer.nl>, "j.struijs@tweedekamer.nl" <j.struijs@tweedekamer.nl>, "voorzitter@eerstekamer.nl" <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl" <auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>

Datum: 05-12-2025 13:53 CET

Onderwerp: Stof tot nadenken in het weekend over de gang van zaken bij de kabinetsinformatie en de rol van mevrouw Yesilgöz-Zegerius van de VVD daarin

Zeer geachte aangeschrevenen van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal,

nog maar net had ik u het onderstaande bericht gestuurd, met de daarbij behorende acht bijlagen, of de kabinetsinformatie blijkt een dag later muurvast te zitten. Waarbij mevrouw Yesilgöz-Zegerius van de VVD

de ondermijnende hoofdrol vervult, ten koste van de integriteit van het parlementaire democratische rechtsstatelijke proces.

Het is niet voor niets dat ik u al zeer lange tijd op de ondermijnende rol van mevrouw Yesilgöz-Zegerius van de VVD wijs. **Een ondermijnende rol, waarin ze helaas velen meesleept.**

De acht bijlagen voeg ik nu niet nog een keer bij, maar zie het overzicht daarvan zoals het onderaan het als tweede bestand bijgevoegde bericht staat.

De inhoud van deze acht bijlagen spreekt boekdelen omtrent de al zeer lange tijd volstrekt niet-integere handel en wandel van mevrouw Yesilgöz-Zegerius van de VVD.

Moge dit stof tot nadenken zijn voor een ieder van u, wanneer u zich in het weekend buigt over de gang van zaken bij de kabinetsinformatie.

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Aan: voorzitter@tweedekamer.nl ~voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "m.moorman@tweedekamer.nl" <m.moorman@tweedekamer.nl>, "i.michon-derkzen@tweedekamer.nl" <i.michon-derkzen@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbriefen@tweedekamer.nl" <cie.geloofsbriefen@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulyse)" <u.ellian@tweedekamer.nl>, "a.mutluer@tweedekamer.nl" <s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl" <a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl" <j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl" <B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl" <i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl" <d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl" <h.krul@tweedekamer.nl>, "j.straatman@tweedekamer.nl" <j.straatman@tweedekamer.nl>, "j.sneller@tweedekamer.nl" <j.sneller@tweedekamer.nl>, "j.struijs@tweedekamer.nl" <j.struijs@tweedekamer.nl>, "voorzitter@eerstekamer.nl" <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl" <auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>

Datum: 03-12-2025 19:05 CET

Onderwerp: Reconstructie van de affaire rondom informateur Wijers en het gevaar van niet-integer handelen door betrokkenen bij de kabinetsinformatie

Zeer geachte aangeschrevenen van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal,

na vorige week met mijn vrouw en jongste dochter er even tussenuit te zijn geweest, heb ik pas zeer recent de als zevende bestand bijgevoegde rectificatie van de NRC en de als achtste bestand bijgevoegde reconstructie van de Volkskrant gezien. Daar waar het gaat om de affaire rond informateur Wijers.

Beide artikelen van 29 november 2025 geven mij inhoudelijk een reden temeer, om u nogmaals te wijzen op de **zeer grote relevantie** van mijn berichtgeving aan u, zoals hieronder staand in de periode 15 t/m 20 november 2025 heeft plaatsgevonden.

Zeer grote relevantie juist ook met het oog op het gevaar van niet-integer handelen door betrokkenen bij de kabinetsinformatie. Alle mooie woorden en momentele euforie omtrent de kabinetsinformatie ten spijt.

In het bijzonder mevrouw Yesilgöz-Zegerius spant, in termen van het gevaar van niet-integer handelen door betrokkenen bij de kabinetsinformatie, daarbij wel de kroon. Zoals alle hierbij nogmaals bijgevoegde documentatie laat zien.

Vandaar dat deze e-mail van 3 december 2025 bepaald geen overbodig signaal aan de Staten-Generaal is.

Waarvan akte.

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Aan: voorzitter@tweedekamer.nl <voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "m.moorman@tweedekamer.nl" <m.moorman@tweedekamer.nl>, "i.michon-derkzen@tweedekamer.nl" <i.michon-derkzen@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl" <cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulysse)" <u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl" <s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl" <a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl" <j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl" <B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl" <i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl" <d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl" <h.krul@tweedekamer.nl>, "voorzitter@eerstekamer.nl" <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>.

"paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>,
"Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>,
"rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl"
<tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>,
"karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>,
"johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl"
<peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-
gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl"
<martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl"
<auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>,
"tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>,
"ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>

Datum: 20-11-2025 23:52 CET

Onderwerp: Spraken de heren Jetten en Bontenbal met mevrouw Yesilgöz-Zegerius ook over de strafrechtelijke aangifte die al sinds 18-1-2023 tegen haar loopt?

Zeer geachte aangeschrevenen van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal,

tot mijn verbazing zag ik vanavond in Nieuwsuur, en daarna op de website van de NOS, dat de heren Jetten en Bontenbal (klaarblijkelijk vrolijk) uitgebreid met mevrouw Yesilgöz-Zegerius hebben gesproken en koffie gedronken.

Op de website van de NOS valt in ieder geval het volgende te lezen, ik citeer:

"17:39

'Zand erover', zegt Yesilgöz na kopje koffie met leiders D66 en CDA

Na afloop van het bijna driekwartier durende gesprek in haar werkkamer zei VVD-leider Yesilgöz dat de lucht geklaard is en de VVD, D66 en CDA weer "verder door kunnen".

Ze zegt dat ze geen prettige week heeft gehad, omdat D66'er Wijers haar een feeks had genoemd. Ze denkt niet dat de kwade woorden over haar bewust zijn gezegd.

Volgens haar kan er nu zand over de kwestie. "Laten we als volwassenen verder gaan".

D66-leider Jetten vond de sfeer van het gesprek goed en zei dat er ook gelachen is.

"Het was fijn om even met zijn drieën te praten." CDA-leider Bontenbal sprak na afloop alleen over een "mooi gesprek".

Het is niet zo dat Yesilgöz nu al snel zal aanschuiven aan de formatietafel. Jetten en Bontenbal willen eerst hun basisstuk afmaken en daarna op welke manier ze met welke partijen gaan kijken."

Nu wil het geval dat ik u nog maar net gisteren het onderstaande bericht, met de nogmaals hier voor u bijgevoegde zes bijlagen, heb gestuurd.

En het geval wil ook dat nog maar net vanochtend de belangrijke Bijzondere Verenigde Vergadering der Staten-Generaal, ter herdenking van 80 jaar geleden voor het eerst na de Tweede Wereldoorlog weer bijeen kunnen komen van deze Verenigde Vergadering der Staten-Generaal, plaatsvond.

Een Bijzondere Verenigde Vergadering der Staten-Generaal waarin de essentialia van de Nederlandse Grondwet centraal stonden.

Wanneer de heren Jetten en Bontenbal de grondwettelijke crux van deze Bijzondere Verenigde Vergadering der Staten-Generaal ook maar enigszins serieus nemen, en niet alleen maar bij gelegenheid lippendienst bewijzen aan de Nederlandse Grondwet, dan past daar niet bij dat zij een halve dag later al weer zoete broodjes zijn gaan bakken met uitgerekend iemand, in casu mevrouw Yesilgöz-Zegerius, waartegen op 18 januari 2023 een nog steeds lopende strafrechtelijke aangifte is gedaan, vanwege opzettelijk met medeweten en onder verantwoordelijkheid van mevrouw Yesilgöz-Zegerius jarenlang plaatsvindende, ik citeer, "**gedurige (in wezen ambts crimineel georganiseerde) ernstige (rechterlijke) ambtelijke corruptie en ernstige (rechterlijke) ambtsmisdriven door de gehele justitieketen van Nederland heen**".

DRINGEND VERZOEK

Ik herhaal dan ook het verzoek zoals ik dat gisteren in het onderstaande bericht ter gelegenheid van het aantreden van de nieuwe Voorzitter van de Tweede Kamer de heer Van Campen heb gedaan, en voeg daar aan toe dat het niet meer dan grondwettelijk betamelijk is dat de heren Jetten en Bontenbal vanuit de Staten-Generaal er op worden gewezen dat hun klaarblijkelijke vrolijke koffiedrinken met mevrouw Yesilgöz-Zegerius rechtsstatelijk volstrekt ongepast was en is.

In het licht van de inhoud van het onderstaande bericht van gisteren om 9.56 uur en van alle zes daarbij behorende documenten (zie bijgevoegd), **wel te verstaan**.

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Aan: voorzitter@tweedekamer.nl <voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl" <cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U (Ulysse)" <u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl" <s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl" <a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl" <j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl" <B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl" <i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl" <d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl" <h.krul@tweedekamer.nl>, "voorzitter@eerstekamer.nl" <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl" <auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>

Datum: 19-11-2025 09:56 CET

Onderwerp: Verzoek aan de nieuw gekozen Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal de heer Van Campen

Zeer geachte heer Van Campen en zeer geachte andere aangeschrevenen van zowel de Tweede als de Eerste Kamer der Staten-Generaal,

allereerst van harte gefeliciteerd, meneer Van Campen, met uw uitverkiezing tot nieuwe Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In het kader van de verkiezing gistermiddag in de Tweede Kamer heeft u ook een gloedvol betoog gehouden.

In dit betoog troffen mij met name de woorden die u sprak over de waarde van de parlementaire democratie en het zijn van volksvertegenwoordiger, alsmede over het belang van het instituut Tweede Kamer der Staten-Generaal. U sprak dat u ervoor wilt zorgdragen dat alle geluiden worden gehoord, en dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal er voor alle Nederlanders dient te zijn, met de woorden "van en voor u allemaal".

Dat zijn inderdaad zeer mooie en ook wijze woorden, waarin de Nederlandse Grondwet nadrukkelijk doorklinkt.

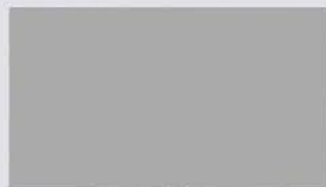
Alleen wil het geval dat ik de Tweede Kamer der Staten-Generaal al jaren in precies deze geest, zoals u die gistermiddag zo mooi verwoordde, heb aangeschreven. Zonder dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal ooit maar iets heeft gedaan in de geest van de o zo mooie woorden waarop u gistermiddag bent uitverkozen tot nieuwe Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Zie ten bewijze alle bijgevoegde documentatie, die u overigens als voorheen aangeschreven ondervoorzitter van het Presidium van de Tweede Kamer ook al geruime tijd bekend moet zijn. In de geest van de woorden die u gistermiddag omtrent de essentialia van het instituut Tweede Kamer der Staten-Generaal sprak, is er echter nimmer vanuit de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan deze bijgevoegde documentatie recht gedaan, door niemand. Hetgeen, gezien de feitelijke inhoud van deze documentatie, zeer grote vraagtekens oproept over hoe integer de Tweede Kamer der Staten-Generaal in de praktijk eigenlijk te werk gaat, alle mooie gesproken woorden ten spijt.

VERZOEK

Het is om reden van dit laatste dat ik u, meneer Van Campen, en alle andere aangeschrevenen van de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal verzoek om, wanneer de woorden die u gistermiddag sprak, in uw betoog om tot Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te worden gekozen, werkelijk gemeend zijn, dit dan ook ten aanzien van de bijgevoegde documentatie (met alle daarin opgenomen verzoeken) daadwerkelijk in de praktijk te brengen.

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Aan: voorzitter@eerstekamer.nl <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl" <auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>

"voorzitter@tweedekamer.nl" <voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl" <cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulysse)" <u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl" <s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl" <a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl" <j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl" <B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl" <i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl" <d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl" <h.krul@tweedekamer.nl>

Datum: 17-11-2025 14:02 CET

Onderwerp: Zeer valse start van kabinetsinformatie zonder dhr. Wijers maar met dhr. Buma, en nota bene mevr. Yesilgöz-Zegerius op het vinkentouw

Zeer geachte voorzitter, griffier en fractievoorzitters van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, alsmede de voorzitter en griffier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en de desbetreffende fractievoorzitters en één tot voor kort fractievoorzitter in de Tweede Kamer, alsook alle leden van het Presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en tevens de leden van de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Op 15 en 16 november 2025 heb ik u de onderstaande twee berichten gestuurd. Die alles te maken hebben met de absolute noodzaak van een rechtsstatelijk integere kabinetsinformatie. Daar valt echter tot op heden maar heel weinig van te bespeuren. Zowel bij degenen die actief op dit moment aan de informatietafel zitten, als bij degenen die niet kunnen wachten om ook aan deze informatietafel plaats te nemen, ontbreekt tot op heden de noodzakelijke rechtsstatelijke integriteit in hoge mate.

(N.B. onder noodzakelijke rechtsstatelijke integriteit dient te worden verstaan het zich conform de eigen ambtseed jegens een ieder aan de grondwettelijke regels van dit land houden.)

Ik heb er voor gekozen u niet weer te overladen met alle 9 bijlagen die bij mijn onderstaande bericht van 15 november 2025 zaten. Wel heb ik dit bericht zelf voor alle duidelijkheid ook nog eigenstandig als eerste bijlage bijgevoegd. Als tweede bijlage heb ik nog eigenstandig bijgevoegd mijn onderstaande bericht van 16 november 2025, met daarbij als derde bestand hier bijgevoegd de enige daarbij behorende bijlage "Aanvullend Verzoekschrift aan ZM de Koning dd 12-10-2025 inzake het vanwege corruptie doen uitstellen van de Tweede Kamerverkiezingen". Dit laatste om reden van de verwijzingen (zowel in het als eerste als tweede bijgevoegde bericht aan de Staten-Generaal) makkelijk te kunnen opzoeken.

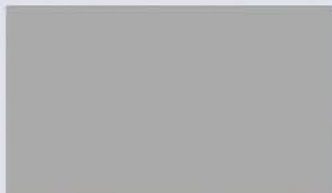
In het bijzonder maak ik u erop attent dat alles waar ik, **met het oog op de integriteit van de kabinetsinformatie**, naar verwijst (ook daar waar het de heer Buma in relatie tot de zaak zoals beschreven in de als derde bestand bijgevoegde bijlage betreft) expliciet bekend is bij de Hoofdofficier van Justitie te Den Haag.

Zie ten bewijze daarvan de als vierde en vijfde bijgevoegde brief van 4 oktober 2024 (met stempexemplaar) aan diezelfde Hoofdofficier van Justitie, en het als zesde bijgevoegde bij deze brief van 4 oktober 2024 behorende bestand "Teksten van bijlagen bij Meldingen

nr 151 en 152 op 8 en 19 juli 2024 bij Tweede Kamer gedaan". Als zevende en achtste bestand heb ik tot slot ook nog de brief van 29 november 2024 (met stempexemplaar) aan de Hoofdofficier van Justitie te Den Haag bijgevoegd. Op beide brieven is tot op heden nog nooit een antwoord gekomen.

Hetgeen zeer veel te denken geeft over de integriteit van handelen door de Nederlandse overheid jegens individuele burgers.

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Van:

[REDACTED] <[REDACTED]@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl" <auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>, "voorzitter@tweedekamer.nl" <voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl" <cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulysse)" <u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl" <s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl" <a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl" <j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl" <B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl"

<i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl"
<d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl" <h.krul@tweedekamer.nl>
Datum: 16-11-2025 16:30 CET
Onderwerp: Aanwezigheid van VVD-er mevrouw A. Jorritsma in WNL op Zondag in relatie tot boek Actieve Herinnering van hoogleraar Wim Voermans

Zeer geachte voorzitter, griffier en fractievoorzitters van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, alsmede de voorzitter en griffier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en de desbetreffende fractievoorzitters en één tot voor kort fractievoorzitter in de Tweede Kamer, alsook alle leden van het Presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en tevens de leden van de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Ik was eigenlijk niet van plan u heden aan te schrijven, maar na de uitzending van WNL Op Zondag hedenochtend moet ik u toch wel op het navolgende attent maken. Zeker gezien in het licht van waarvoor ik u gisteren (zie onderstaand) om 15.24 uur heb aangeschreven.

Opmerkelijk onderdeel van uitzending WNL Op Zondag d.d. 16 november 2025
Vanochtend kwam in het programma WNL Op Zondag, nota bene in de aanwezigheid van mevrouw Annemarie Jorritsma, het boek Actieve Herinnering van hoogleraar staatsrecht Wim Voermans en het vraagstuk van wie verantwoordelijk is voor het destijds (bij de start van de kabinetsverkenningfase in maart 2021) op de verkenningagenda zetten van het onderwerp "positie Omtzigt, functie elders" ook nog ter sprake.

Zoals u weet, heb ik daar in het hier nogmaals bijgevoegde document "Aanvullend Verzoekschrift aan ZM de Koning dd 12-10-2025 inzake het vanwege corruptie doen uitstellen van de Tweede Kamerverkiezingen" terug te vinden Meldingen aan de Tweede Kamer nr. 78, nr. 77, nr. 73 en nr. 55 op respectievelijk 6 juli 2023, 4 juli 2023, 16 juni 2023 en 27 juni 2022 al het nodige over gezegd en opgeschreven. Om de Actieve Herinnering, zogezegd, vroegtijdig ten bewijze vast te leggen.

Het is opmerkelijk dat uitgerekend bij de start van de kabinetsverkenningfase nu in november 2025 de VVD dezelfde mevrouw Annemarie Jorritsma weer laat opdraven (want niets gebeurt zomaar à titre personnel) bij uitgerekend het programma WNL Op Zondag.

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Van: [Redacted]
Aan: voorzitter@eerstekamer.nl <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl"

<auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl"
<meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-
martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl"
<ingrid.visseren@eerstekamer.nl>, "voorzitter@tweedekamer.nl"
<voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl"
<griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl"
<g.wilders@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl"
<d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl"
<r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl"
<c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl"
<h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl"
<j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl"
<s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl"
<esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl"
<t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl"
<c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl"
<m.bikker@tweedekamer.nl>, "i.dassen@tweedekamer.nl"
<i.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl"
<J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl"
<M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl"
<t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl"
<a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl"
<a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl"
<b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl"
<w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl"
<j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl"
<h.vermeer@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl"
<j.klaver@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl"
<cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulysse)"
<u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl"
<s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl"
<a.kops@tweedekamer.nl>, "j.paternotte@tweedekamer.nl"
<j.paternotte@tweedekamer.nl>, "B.vdbrink@tweedekamer.nl"
<B.vdbrink@tweedekamer.nl>, "i.vdijk@tweedekamer.nl"
<i.vdijk@tweedekamer.nl>, "d.boswijk@tweedekamer.nl"
<d.boswijk@tweedekamer.nl>, "h.krul@tweedekamer.nl"
<h.krul@tweedekamer.nl>

Datum: 15-11-2025 15:24 CET

Onderwerp: Hoe integer is de behandeling van de heer Wijers, en kunnen de heer Buma en mevrouw Yesilgöz-Zegerius dan nog wel door in de landelijke politiek?

Zeer geachte voorzitter, griffier en fractievoorzitters van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, alsmede de voorzitter en griffier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en de desbetreffende fractievoorzitters en één tot voor kort fractievoorzitter in de Tweede Kamer, alsook alle leden van het Presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en tevens de leden van de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

(N.B. met het oog op een kabinetsinformatie gedreven door de statements "Hoe het wél kan" respectievelijk "Het kan echt anders").

Nog maar net had ik u het onderstaande bericht (met de eerste vier bijlagen) gestuurd, betreffende "nog steeds onderzoek nodig naar officieel gemelde corruptie bij Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025", of de kwestie, op instigatie van de NRC, rondom de heer Wijers brak in volle hevigheid los. Daar kan men van alles van vinden, hoe privé geuite niet erg flatteuze woorden aan het adres van iemand door derden opzettelijk in het publieke domein worden gebracht, maar dan gebiedt de integriteit van het onder ogen zien van de consequenties daarvan (in dit geval voor de heer Wijers) ook dat er naar de andere direct betrokkenen bij deze kwestie wordt gekeken. In casu de andere informateur de heer Buma en in de allereerste plaats mevrouw Yesilgöz-Zegerius,

aan wie de niet erg flatteuze privé door de heer Wijers geuite woorden klaarblijkelijk waren gericht.

Wat is er over de heer Buma en in de allereerste plaats mevrouw Yesilgöz-Zegerius dan bekend, dat wellicht mede deze niet erg flatteuze woorden tot stand heeft doen laten komen? En waar wellicht ook consequenties aan verbonden dienen te worden. Zeker wanneer men een kabinetinformatie beoogd gedreven door de statements "Hoe het wél kan" respectievelijk "Het kan echt anders".

Ik begon dit bericht niet voor niets met de zinsnede "Nog maar net had ik u het onderstaande bericht (met de eerste vier bijlagen) gestuurd, betreffende "nog steeds onderzoek nodig naar officieel gemelde corruptie bij Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025", of .....".

Aan de eerste vier bijlagen heb ik bij dit bericht van 15 november 2025 aan u nog drie bijlagen toegevoegd, zoals die ook bij het als eerste hier bijgevoegde bericht aan u betreffende "Het ontbrekende hoofdstuk in het boek Dick Schoof, ..." zaten. Als laatste twee, als achtste en negende, bijgevoegde bestanden heb ik, **ten bewijze**, ook nog de u welbekende documenten bijgevoegd "Overzicht van briefwisselingen met het Openbaar Ministerie" respectievelijk "Overzicht van briefwisselingen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid".

Welnu, wanneer we ons vanuit het oogpunt van de noodzakelijkerwijs te betrachten integriteit (ook jegens de heer Wijers) de bovengenoemde vraag stellen "**Wat is er over de heer Buma en in de allereerste plaats mevrouw Yesilgöz-Zegerius dan bekend?**", dan kan in ieder geval vanuit de bijgevoegde negen documenten ten bewijze het volgende gezegd worden:

1. **Dat ten aanzien van de heer Buma geldt** dat hij als (vele malen daarop gewezen) fractievoorzitter van het CDA en tot 29 mei 2019 lid van de Tweede Kamer ook een stilzwijgende en daarmee functioneel medeplichtige rol heeft gespeeld in het vanaf het prille begin (op 4 mei 2012) tot stand laten komen en vervolgens gedurig in stand laten blijven van alle criminele ellende voor mij en mijn gezin en onze (groot)ouders, waar de bijgevoegde negen documenten van getuigen.

De naam van de heer Wijers komt in deze documenten niet voor, die van de heer Buma helaas wel. Zie met name het als zesde bijgevoegde document "Aanvullend Verzoekschrift aan ZM de Koning dd 12-10-2025 inzake het vanwege corruptie doen uitstellen van de Tweede Kamerverkiezingen" van blz. 761 t/m 796. Deze handelwijze van onrechtmatig stilzwijgen van de heer Buma weegt in termen van rechtsstatelijk te betrachten integriteit veel zwaarder dan een enkel nota bene privé uitgesproken niet erg flatteus woord van de heer Wijers ten aanzien van mevrouw Yesilgöz-Zegerius.

2. **En dan mevrouw Yesilgöz-Zegerius zelf**. Wanneer men het door de heer Wijers gebruikte niet erg flatteuze woord "feeks" op zijn taalkundige merites beschouwt, dan betekent dit woord "boosaardige vrouw". Nu kunnen er vele bespiegelingen aan gewijd worden wat "boosaardig" oftewel "met boze bedoelingen" wel en niet betekent, maar dat mevrouw Yesilgöz-Zegerius c.s. niet louter van goede bedoelingen blijkt geeft, daar getuigen de bijgevoegde negen documenten wel van.

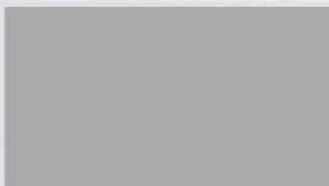
Het is niet voor niets dat er tegen de handelwijzen van mevrouw Yesilgöz-Zegerius c.s. nog immer al sinds 18 januari 2023 een strafrechtelijke aangifte bij de Hoofdofficier van Justitie te Den Haag aanhangig is onder de titel "strafrechtelijke vervolgaangifte (inclusief bewijsmateriaal) van het nog steeds slachtoffer zijn van gedurige (in wezen ambtskrimineel georganiseerde) ernstige (rechterlijke) ambtelijke corruptie en ernstige (rechterlijke) ambtsmisdrijven door de gehele justitieketen van Nederland heen".

Die strafrechtelijke aangifte, en alles wat er daarna nog bij is gekomen (zie de bijgevoegde negen documenten), is er bepaald niet gekomen omdat mevrouw Yesilgöz-Zegerius c.s. in haar politieke doen en laten zo een goedaardig iemand is met louter goede bedoelingen jegens een ieder. Ook al is ze daar, als zijnde onder ambtseed staand, grondwettelijk zondermeer toe gehouden. Bij mevrouw Yesilgöz-Zegerius c.s. is dit helaas aantoonbaar niet het geval. En deze trieste

constatering is, in het licht van de bijgevoegde negen documenten, dan een understatement van jewelste.

Kortom, de titel van deze e-mail van 15 november 2025 is in het licht van het bovenstaande en bijgaande rechtsstatelijk meer dan terecht, met de woorden: **"Hoe integer is de behandeling van de heer Wijers, en kunnen de heer Buma en mevrouw Yesilgöz-Zegerius dan nog wel door in de landelijke politiek?"**

Hoogachtend,

----- Oorspronkelijk Bericht -----

Van: [Redacted]
Aan: voorzitter@eerstekamer.nl <voorzitter@eerstekamer.nl>, "griffier@eerstekamer.nl" <griffier@eerstekamer.nl>, "ilona.lagas@eerstekamer.nl" <ilona.lagas@eerstekamer.nl>, "paul.rosenmoller@eerstekamer.nl" <paul.rosenmoller@eerstekamer.nl>, "theo.bovens@eerstekamer.nl" <theo.bovens@eerstekamer.nl>, "paul.vanmeenen@eerstekamer.nl" <paul.vanmeenen@eerstekamer.nl>, "Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl" <Alexander.vanHattem@eerstekamer.nl>, "rik.janssen@eerstekamer.nl" <rik.janssen@eerstekamer.nl>, "tineke.huizinga@eerstekamer.nl" <tineke.huizinga@eerstekamer.nl>, "n.koffeman@eerstekamer.nl" <n.koffeman@eerstekamer.nl>, "karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl" <karin.vanbijsterveld@eerstekamer.nl>, "johan.dessing@eerstekamer.nl" <johan.dessing@eerstekamer.nl>, "peter.schalk@eerstekamer.nl" <peter.schalk@eerstekamer.nl>, "gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl" <gaby.perin-gopie@eerstekamer.nl>, "martin.vanrooijen@eerstekamer.nl" <martin.vanrooijen@eerstekamer.nl>, "auke.vandergoot@eerstekamer.nl" <auke.vandergoot@eerstekamer.nl>, "meili.vos@eerstekamer.nl" <meili.vos@eerstekamer.nl>, "tanja.klip-martin@eerstekamer.nl" <tanja.klip-martin@eerstekamer.nl>, "ingrid.visseren@eerstekamer.nl" <ingrid.visseren@eerstekamer.nl>, "voorzitter@tweedekamer.nl" <voorzitter@tweedekamer.nl>, "griffier@tweedekamer.nl" <griffier@tweedekamer.nl>, "g.wilders@tweedekamer.nl" <g.wilders@tweedekamer.nl>, "d.yesilgoz@tweedekamer.nl" <d.yesilgoz@tweedekamer.nl>, "r.jetten@tweedekamer.nl" <r.jetten@tweedekamer.nl>, "c.vdplas@tweedekamer.nl" <c.vdplas@tweedekamer.nl>, "h.bontenbal@tweedekamer.nl" <h.bontenbal@tweedekamer.nl>, "j.dijk@tweedekamer.nl" <j.dijk@tweedekamer.nl>, "s.vbaarle@tweedekamer.nl" <s.vbaarle@tweedekamer.nl>, "esther.ouwehand@tweedekamer.nl" <esther.ouwehand@tweedekamer.nl>, "t.baudet@tweedekamer.nl" <t.baudet@tweedekamer.nl>, "c.stoffer@tweedekamer.nl" <c.stoffer@tweedekamer.nl>, "m.bikker@tweedekamer.nl" <m.bikker@tweedekamer.nl>, "l.dassen@tweedekamer.nl" <l.dassen@tweedekamer.nl>, "J.Eerdmans@tweedekamer.nl" <J.Eerdmans@tweedekamer.nl>, "M.Bosma@tweedekamer.nl" <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "t.vdlee@tweedekamer.nl" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "a.lahlah@tweedekamer.nl" <a.lahlah@tweedekamer.nl>, "a.vcampen@tweedekamer.nl" <a.vcampen@tweedekamer.nl>, "b.becker@tweedekamer.nl" <b.becker@tweedekamer.nl>, "w.paulusma@tweedekamer.nl" <w.paulusma@tweedekamer.nl>, "j.vdwerf@tweedekamer.nl" <j.vdwerf@tweedekamer.nl>, "h.vermeer@tweedekamer.nl" <h.vermeer@tweedekamer.nl>, "j.klaver@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbriefen@tweedekamer.nl" <j.klaver@tweedekamer.nl>, "cie.geloofsbriefen@tweedekamer.nl"

<cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl>, "Ellian, U. (Ulysse)"
<u.ellian@tweedekamer.nl>, "s.mutluer@tweedekamer.nl"
<s.mutluer@tweedekamer.nl>, "a.kops@tweedekamer.nl"
<a.kops@tweedekamer.nl>

Datum: 13-11-2025 19:25 CET

Onderwerp: Correspondentie met Kiesraad: nog steeds onderzoek nodig naar officieel gemelde corruptie bij Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025

Zeer geachte voorzitter, griffier en fractievoorzitters van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, alsmede de voorzitter en griffier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en de desbetreffende fractievoorzitters en één tot voor kort fractievoorzitter in de Tweede Kamer, alsook alle leden van het Presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en tevens de leden van de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

(N.B. met het oog op een kabinetsinformatie gedreven door de statements "Hoe het wél kan" respectievelijk "Het kan echt anders")

Volgend op mijn bericht aan u van eerder vandaag om 15.11 uur (zie het als eerste bijgevoegde document nu exclusief bijlagen) moet ik u ook nog over de direct hieronder staande correspondentie met de Kiesraad inlichten. Omdat er, zoals in de titel van deze e-mail staat, **"nog steeds onderzoek nodig is naar de officieel gemelde corruptie bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025"**.

Voor alle duidelijkheid, betreffende het onderliggende aan de Kiesraad ter beschikking gestelde bewijsmateriaal, heb ik mijn bericht aan u van 7 november 2025 nogmaals bijgevoegd. Zie de als tweede, derde en vierde bijgevoegde bestanden.

Hoogachtend,

Van:

Aan: informatiepunt@kiesraad.nl, kiesraad@kiesraad.nl
<kiesraad@kiesraad.nl>

Datum: 13-11-2025 17:27 CET

Onderwerp: Inzake uw bericht dd 13-11-2025 Melding R2511 0327:
"Officiële Kennisgeving aan de Kiesraad van concreet te constateren strafbare cor" is afgemeld

Geachte betrokkenen van de Kiesraad,

allereerst dank voor uw reactie. **Maar er is een rechtsstatelijk "maar"**. De Kiesraad is inderdaad niet gehouden om direct en plein public, voor het oog van alles en iedereen, over aan de Kiesraad (met bijbehorend bewijsmateriaal) officieel kenbaar gemaakte "concreet te constateren strafbare corruptie gepleegd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025" te communiceren.

Maar dat wil niet zeggen dat de Kiesraad met een dergelijke Officiële Kennisgeving (inclusief bewijsmateriaal) van "concreet te constateren strafbare corruptie gepleegd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025" niet iets hoeft te doen.

Dat is de strekking van mijn onderstaande bericht van 10 november 2025 aan de Kiesraad, en dat was reeds de strekking van mijn bericht van 7 november 2025 aan de Kiesraad.

Niet voor niets heb ik in beide berichten, op 10 november 2025 en op 7 november 2025, de Kiesraad zeer specifiek gewezen op artikel 227 van het Wetboek van Strafrecht en op artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering. **Aan beide wetsartikelen is de Kiesraad zondermeer gehouden om zich daar naar te gedragen, als zijnde twee wetsartikelen die eigenstandig naast de Kieswet hun wettelijke betekenis ook voor de Kiesraad hebben.**

De Kiesraad hoeft dit niet direct en plein public te doen, voor het oog van alles en iedereen, maar niets met een dergelijke Officiële Kennisgeving (inclusief bewijsmateriaal) van "concreet te constateren strafbare corruptie gepleegd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025" doen en er gemakshalve maar over zwijgen en gewoon doorgaan, dat kan niet. Want daarmee zou de Kiesraad linea recta in strijd met zowel artikel 227 Sr als artikel 162 Sv handelen. En dat is strafbaar in zichzelf.

Vandaar dat ik u toch per ommegaande deze reactie vanuit rechtsstatelijke overwegingen wel moet sturen.

Hoogachtend,

Op 13-11-2025 16:10 CET schreef informatiepunt@kiesraad.nl:

Kiesraad

R2511 0327

De vraag met nummer R2511 0327 is afgemeld.

Reactie:

De Kiesraad heeft de uitslag van deze verkiezing vastgesteld op 7 november jl. en heeft zich daarbij verantwoord over de door hem ontvangen meldingen en andere signalen over het verloop van de verkiezing. Zie daarvoor het proces-verbaal en alle bijlagen en met name de spreektekst van de voorzitter van de Kiesraad bij de presentatie van de uitslag. Zie [Spreektekst voorzitter Kiesraad openbare zitting uitslagvaststelling TK25 | Publicatie | Kiesraad.nl](#). Uw reactie is daarin niet expliciet vermeld; daartoe is de Kiesraad niet verplicht.

Van: [Redacted]

Verzonden: maandag 10 november 2025 16:23

Aan: Postbus Informatiepunt
<Informatiepunt@kiesraad.nl>; Postbus

Kiesraad <Kiesraad@kiesraad.nl>
CC: cie.geloofsbrieven@tweedekamer.nl;
voorzitter@tweedekamer.nl;
griffier@tweedekamer.nl;
voorzitter@eerstekamer.nl;
griffier@eerstekamer.nl; Ellian, U.
(Ulyse) <u.ellian@tweedekamer.nl>;
s.mutluer@tweedekamer.nl;
a.kops@tweedekamer.nl;
i.saris@tweedekamer.nl; m.wijen-
nass@tweedekamer.nl

Geachte betrokkenen van de Kiesraad,

ik zag uw hieronder staande bericht van het door u hoegenaamd zijn afgemeld van mijn "Officiële Kennisgeving aan de Kiesraad van concreet te constateren strafbare corruptie gepleegd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025". Om redenen zoals omschreven in het hieronder staande blokje onder de kop Reactie.

Hetgeen in dit blokje onder Reactie staat, is echter niet het punt van mijn Officiële Kennisgeving van 1 november 2025 aan de Kiesraad.

Dat de Kiesraad de Kieswet uitvoert is prima, en dat de Kiesraad destijds het verweerschrift heeft ingediend bij de Raad van State, waar u in het blokje onder Reactie naar verwijst, is ook prima, maar dat is zoals gezegd niet het punt van mijn Officiële Kennisgeving van 1 november 2025.

Dat punt is, en daar wreekt zich misschien dat u in het Onderwerp van onderstaand bericht aan mij de officiële benaming van mijn Officiële Kennisgeving van 1 november 2025 hebt afgebroken bij uitgerekend het punt waar het om draait, namelijk dat er sprake is van een Officiële Kennisgeving aan de Kiesraad van, ik citeer volledig, **"concreet te constateren strafbare corruptie gepleegd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025"**.

Met deze bij de Kiesraad officieel, **inclusief bewijsmateriaal**, gemelde corruptie behoort de Kiesraad in brede maatschappelijke zin, uit hoofde van zijn verder dan de Kieswet reikende bestuursrechtelijke en strafrechtelijke verantwoordelijkheden, terdege wat te doen. Dat is het hele punt van de Officiële Kennisgeving van 1 november 2025 aan de Kiesraad. Het stilzwijgen van hetgeen officieel aan de Kiesraad is gemeld geworden, qua **"concreet te constateren strafbare corruptie gepleegd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025"** kan en mag ten enen male niet, en is zelfs strafbaar.

Het is dan ook niet voor niets dat ik de Kiesraad reeds direct op vrijdag 7 november 2025 het bijgaand nogmaals bijgevoegde bericht van 14.34 uur (met bijbehorende twee bijlagen) heb

toegezonden.

Ik verzoek u dan ook om per ommekeer op onderstaande justitieel ten onrechte gedane afmelding terug te komen.

De Kiesraad voert de Kieswet uit en stelt op grond van de daarvoor gestelde regels de uitslag vast.

Voor het overige verwijzen naar ons verweerschrift bij het door u in september jl. ingestelde beroep tegen de vaststelling van de kandidatenlijsten.

Oorspronkelijke melding:

Zeer geachte leden van de Kiesraad, alsmede zeer geachte andere formeel institutioneel aangeschrevenen,

alvorens, ter bestrijding van bij de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober 2025 zichtbaar gepleegde strafbare corruptie (zie het bijgevoegde nader aan de Kiesraad verstrekte bewijsmateriaal), eventueel verdergaande strafrechtelijk te nemen stappen noodzakelijk worden, gaat daar eerst een politiek en ambtelijk bestuurlijk traject aan vooraf, teneinde de te constateren strafbare corruptie nog op tijd te kunnen ondervangen en daarmee te voorkomen dat die onomkeerbare schade toebrengt aan het rechtsstatelijk welbevinden van al diegenen die van deze te constateren strafbare corruptie het slachtoffer zijn.

In dit laatste bestuurlijke kader is o.a. het bijgevoegde bewijsmateriaal tot stand gekomen, zoals dit nu per 1 november 2025 nader aan de Kiesraad wordt verstrekt.

Opdat de Kiesraad zich tijdig kan realiseren dat men conform alle (grondwettelijk verankerde) wet- en regelgeving in Nederland (waaronder hier nadrukkelijk ook artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering en artikel 227 lid 2 van het Wetboek van Strafrecht voor het handelen van de Kiesraad in casu van toepassing zijn) **geen verkiezingsresultaten officieel kan legitimeren**, wanneer die verkiezingsresultaten (alsmede de kandidaten waaraan die verkiezingsresultaten dan op niet-legitieme verkrijgingsbasis zouden toevallen) op zichtbaar en aantoonbaar strafbare corrupte wijze tot stand zijn gekomen. Zie het bijgevoegde nader aan de Kiesraad verstrekte bewijsmateriaal.

Het is dan ook niet voor niets dat ik (zie onderaan blz. 4 en in het midden van blz. 14 van het bijgevoegde bewijsmateriaal) aan de Staten-Generaal respectievelijk Zijne Majesteit de Koning schreef "**Eerst dient er rechtsstatelijk schoon schip gemaakt te worden**".

Dit laatste is **een conditio sine qua non**,

juist ook wanneer de Kiesraad, als onder
ambtsead staand bestuursorgaan, **naar**
waarheid dient te verklaren dat een
verkiezingsuitslag (en de toewijzing
daarvan aan de kandidaten) op legitieme
wijze tot stand is gekomen. Dat is bij de
Tweede Kamerverkiezingen van 29
oktober 2025 allerminst het geval,
getuige het bijgevoegde bewijsmateriaal
dat hierbij nader aan de Kiesraad wordt
verstreck.

Bewijsmateriaal dat komt bovenop alle
bewijsdocumentatie waarover de
Kiesraad reeds eerder beschikte uit
hoofde van het per 22 september 2025
door mij ingestelde beroep bij de Raad
van State (zie o.a. op blz. 34 t/m 37 van
het bijgevoegde bewijsmateriaal).

Mocht u nog vragen hebben, neem dan contact met ons
op via een reactie op deze e-mail of telefonisch.
Vermeld het registratienummer bij eventueel
aanvullende vragen of vragen over de status van uw
bericht.

Met vriendelijke groet,

Kiesraad
Informatiepunt Verkiezingen
+31 (0)70 42 67 329

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of
dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het
bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook,
die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if
this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the
message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the
electronic transmission of messages.

-
- Overzicht van briefwisselingen met het Openbaar Ministerie.pdf (6 MB)
  - Overzicht van briefwisselingen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid.pdf (6 MB)
  - Aanvullend Verzoekschrift aan ZM de Koning dd 12-10-2025 inzake het vanwege corruptie doen
uitstellen van de Tweede Kamerverkiezingen.pdf (8 MB)
  - nrc-krant-20251206-5739173-wat-de-argentijnse-kettingzaag-van-doen-heeft-met-de-formatie.pdf
(530 KB)

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

[REDACTED]

Kenmerk: 202500793

Den Haag, 13 december 2025

Geachte [REDACTED]

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoochachtend,

[REDACTED]

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kenmerk: 202500794

Den Haag, 12 december 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ondersteunend Bureau Gaswinning
T.a.v. S. Top
p/a Postbus 610
9700 AP Groningen

Kenmerk: 202500800

Den Haag, 17 december 2025

Geachte mevrouw Top,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Nederlandse Vereniging van Banken
T.a.v. M. van der Laan
Gustav Mahlerplein 29-35
1082 MS Amsterdam

Kenmerk: 202500804

Den Haag, 17 december 2025

Geachte mevrouw Van der Laan,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Staatsbosbeheer
T.a.v. B.A. Revis
Postbus 2
3800 AA Amersfoort

Kenmerk: 202500806

Den Haag, 17 december 2025

Geachte heer Revis,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

JOBmbo
T.a.v. M. Brus
Drieharingstraat 6
3511 BJ Utrecht

Kenmerk: 202500808

Den Haag, 17 december 2025

Geachte heer Brus,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Openbaar Ministerie
College van procureurs-generaal
T.a.v. M. Otte
Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag

Kenmerk: 202500810

Den Haag, 17 december 2025

Geachte heer Otte,

Beste Rinus,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Houdachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

BOVAG
T.a.v. C. van der Wal
Postbus 1100
3980 DC Bunnik

Kenmerk: 202500812

Den Haag, 17 december 2025

Geachte mevrouw Van der Wal,

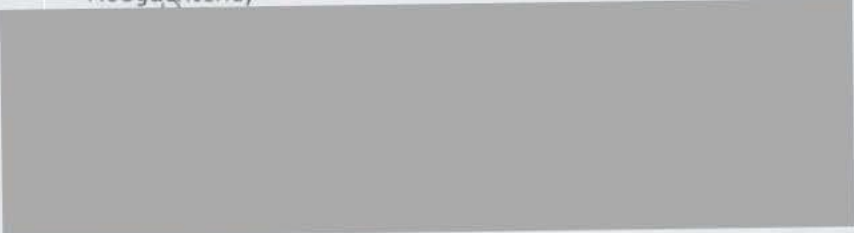
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

VO-raad
T.a.v. H. Hagoort
Postbus 8282
3503 RG Utrecht

Kenmerk: 202500814

Den Haag, 17 december 2025

Geachte heer Hagoort,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

G4
T.a.v. burgemeester Halsema
p/a Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Kenmerk: 202500816

Den Haag, 17 december 2025

Geachte burgemeester Halsema,

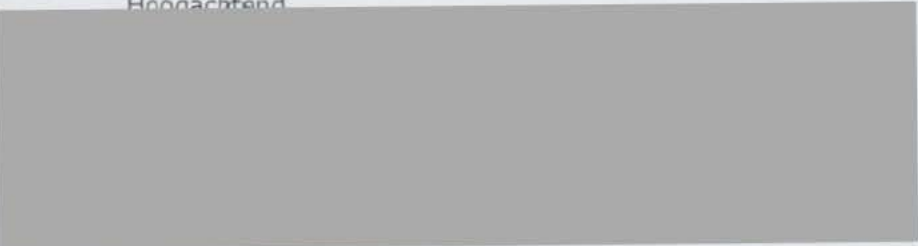
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Stichting Lunchwijs
T.a.v. M. Koopman
Stadhouderskade 97A
1073 AW Amsterdam

Kenmerk: 202500818

Den Haag, 17 december 2025

Geachte heer Koopman,

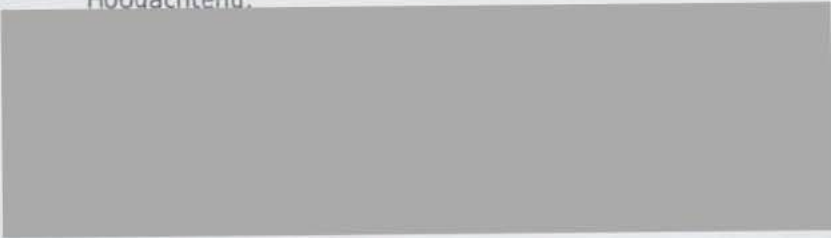
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Samenwerkingsorganisatie Monumenteneigenaren
T.a.v. B.J. Schrieken
Crooswijksesingel 50M
3034 CJ Rotterdam

Kenmerk: 202500819

Den Haag, 17 december 2025

Geachte heer Schrieken,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ondertekenaars brief over toekomstbestendige ouderenzorg
T.a.v. I. Thijssen
P/a Postbus 93002
2509 AA Den Haag

Kenmerk: 202500825

Den Haag, 22 december 2025

Geachte mevrouw Thijssen,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Vertegenwoordigers van de huisartsenzorg
T.a.v. M. Tasche
P/a Postbus 20056
3502 LB Utrecht

Kenmerk: 202500829

Den Haag, 22 december 2025

Geachte mevrouw Tasche,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Gemeente Westland
T.a.v. burgemeester Arends
Postbus 150
2670 AD Naaldwijk

Kenmerk: 202500831

Den Haag, 22 december 2025

Geachte burgemeester,

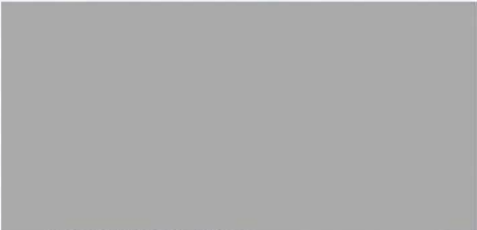
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bureau Regioburgemeesters
T.a.v. burgemeester Bruls
Kalvermarkt 53
2511 CB Den Haag

Kenmerk: 202500833

Den Haag, 22 december 2025

Geachte burgemeester Bruls,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bolt Nederland
T.a.v. N. Ottens
Bezuidenhoutseweg 101
2594 AC Den Haag

Kenmerk: 202500835

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer Ottens,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Organisaties voor armoedebestrijding
T.a.v. H. de Graaf
p/a De Grote Elst
5246 JR Rosmalen

Kenmerk: 202500837

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer De Graaf,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Prof. Dr. Mr. R. M. Letschert
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum
15 december 2025

Plaats
Amsterdam

Onderwerp
–Aanbevelingen
regeerakkoord - mobiliteit

Geachte mevrouw Letschert,

Wij schrijven u naar aanleiding van uw benoeming tot informateur om het formatieproces verder te begeleiden en te onderzoeken hoe een stabiel kabinet kan worden gevormd met de partijen D66, CDA en VVD als kernpartners. De positieve agenda van D66 en CDA biedt hiervoor een goede basis.

Koninklijke RAI Vereniging biedt u hierbij een set concrete en uitvoerbare voorstellen aan voor het nieuwe regeerakkoord. Onze sector speelt een onmisbare rol in de economie, de bereikbaarheid van Nederland en de transitie naar veilige, duurzame en innovatieve mobiliteit. Een voorwaarde voor brede welvaart.

De voorgestelde passages zijn gericht op het versterken van de internationale concurrentiepositie, het versnellen van verduurzaming en het waarborgen van een betrouwbare, duurzame, en betaalbare mobiliteits voor iedereen. Hiermee leveren wij een constructieve bijdrage aan de beleidsagenda van het komende kabinet en de gezamenlijke maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. Hierin focussen wij ons op:

- Een op te richten Mobiliteitsfonds
- Internationale samenwerking en Europees verdienvermogen
- Betaalbare mobiliteit voor iedereen
- Invoering van Betalen naar Gebruik
- Investeren in laadinfrastructuur en netcapaciteit
- Versterking van de Nederlandse automotieve industrie
- Zero-emissiezones en schoon stedelijk vervoer
- Stimuleren van fiets
- Motorfiets in het woon-werkverkeer
- Mobiliteit en toegankelijkheid voor mensen met een beperking
- Circulaire mobiliteit en levensduurverlenging
- Digitale fundamenten van het mobiliteitssysteem

Voor de concrete passages verwijs ik u naar de bijlage. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid de brief mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Koninklijke RAI Vereniging

Frits van Bruggen
Algemeen Voorzitter

Fries Heinis
Directeur

Met dit document biedt Koninklijke RAI Vereniging een set concrete en uitvoerbare voorstellen aan voor het nieuwe regeerakkoord. Onze sector speelt een onmisbare rol in de economie, de bereikbaarheid van Nederland en de transitie naar veilige, duurzame en innovatieve mobiliteit. De voorgestelde passages zijn gericht op het versterken van de internationale concurrentiepositie, het versnellen van verduurzaming en het waarborgen van een betrouwbaar en betaalbaar mobiliteitssysteem voor iedereen. Hiermee leveren wij een constructieve bijdrage aan de beleidsagenda van het komende kabinet en de gezamenlijke maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat.

Voorstellen RAI Vereniging voor het Regeerakkoord 2025–2029

Inleiding

Mobiliteit moet betaalbaar, veilig, duurzaam en voor iedereen toegankelijk blijven. Het kabinet investeert in bereikbaarheid, ondersteunt de transitie naar schoon vervoer en borgt een betrouwbaar, toekomstbestendig mobiliteitssysteem. De overheid schept duidelijke lange termijn kaders die innovatie stimuleren, de uitstoot verminderen en de economie versterken.

We stellen een nationaal aanspreekpunt voor de mobiliteit in en richten een mobiliteitsfonds op. Alleen zo blijft het verkeer in beweging en behoudt de Nederlandse mobiliteitssector zijn innovatiekracht.

1. Internationale samenwerking en Europees verdienvermogen

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *Nederland werkt binnen EU- en internationale afspraken aan een toekomstbestendig en concurrerend mobiliteitssysteem. Het kabinet:*
- *Zet zich in voor een gelijk speelveld op de Europese automarkt zonder nationale koppen op EU-regels en gelijke concurrentievoorwaarden voor fabrikanten en aanbieders in heel Europa;*
- *Benut Europese middelen zoals het EU Action Plan for the Automotive Industry, Connecting Europe Facility (CEF) en Important Projects of Common European Interest (IPCEI) voor batterijen, waterstof, automatisering, lichtgewicht technologie en circulaire innovatie;*
- *Werkt binnen grensoverschrijdende corridors in TEN-T-verband met andere lidstaten, regionale overheden en private partijen aan laadinfrastructuur, (corridor)-logistiek en digitale innovatie.*

2. Betaalbare mobiliteit voor iedereen

De regering waarborgt dat mobiliteit voor alle Nederlanders toegankelijk en betaalbaar blijft. Daarom wordt een stabiel, voorspelbaar en rechtvaardig stelsel van autobelastingen ingevoerd dat zekerheid biedt aan huishoudens en bedrijven.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *“Het kabinet streeft naar betaalbare mobiliteit voor alle inkomensgroepen. De fiscale lasten voor kleinere, lichtere voertuigen worden beperkt gehouden. Het kabinet borgt dat elektrische voertuigen betaalbaar blijven door gerichte stimulering van nieuwe elektrische auto's en de tweedehandsmarkt en door fiscale prikkels te richten op alternatieve elektrische voertuigen naast de auto. Denk hierbij aan de fiets en of gemotoriseerde tweewielers.*

VERENIGING

- *Het kabinet zorgt er hiermee voor dat emissievrij rijden altijd loont. Er komt daarom een meerjarig fiscaal stimuleringsbeleid voor elektrische voertuigen tot en met minimaal 2030, waarin duurzame mobiliteit voor iedereen betaalbaar blijft. Daarbij wordt ingezet op:*
  - o *Een voortzetting van de korting in de motorrijtuigenbelasting voor elektrische auto's na 2029;*
  - o *Een progressieve MRB-structuur die voertuigen in het lagere segment ontziet;*
  - o *Tijdelijke bijtellingskortingen gericht op betaalbare elektrische voertuigen;*
  - o *Een doelgerichte Subsidieregeling Elektrische Personenauto's Particulieren (SEPP) voor nieuwe en gebruikte elektrische voertuigen.*
  - o *De ETS2-gelden worden ingezet waar ze voor zijn bedoeld: de verduurzaming van de mobiliteitssector"*
  - o *Uitbreiding van de Werk Kostenregeling (WKR) ter stimulering van fietsen en gemotoriseerde tweewielers.*

3. Invoering van Betalen naar Gebruik

Het kabinet bereidt een geleidelijke invoering voor van een gebruiks-gebonden belasting, als eerlijk en toekomstbestendig alternatief voor fossiele accijnzen.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *"Het kabinet voert Betalen naar Gebruik van automobilititeit in, met tarieven die afhankelijk zijn van CO2-gebruik. De Belasting voor Personenauto's en Motorrijtuigen (BPM) wordt stapsgewijs afgebouwd. De invoering is lastenneutraal voor de gemiddelde automobilist."*
- *"Het nieuwe stelsel van Betalen naar Gebruik waarborgt privacy, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid."*

4. Investerings in laadinfrastructuur en netcapaciteit

Voor de uitrol van elektrische mobiliteit is een betrouwbare en robuuste laadinfrastructuur noodzakelijk.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *"Het kabinet versnelt de aanleg van laadinfrastructuur, met prioriteit op logistieke corridors en bedrijventerreinen. Prijzen aan de laadpaal worden transparanter."*
- *"Netcongestie wordt voortvarend aangepakt via versneld vergunningenbeleid, strategische verzwaring en een nationale corridorstrategie."*

5. Versterking van de Nederlandse automotive industrie

De Nederlandse mobiliteitsindustrie omvat bijna 200.000 banen, meer dan 1.500 bedrijven en vertegenwoordigt een jaaromzet van bijna €50 miljard. De sector is strategisch voor het realiseren van nationale en Europese doelen op het gebied van energie, digitalisering, innovatie en strategische autonomie. Nederland produceert geen personenauto's, maar vervult een onmisbare rol in de Europese waardeketen – van batterijtechnologie en voertuigsoftware tot waterstofsysteem, testfaciliteiten, lichtgewichtmaterialen en de algehele productie van trucks en zware bedrijfswagens. Deze keten verdient een structurele plaats in het nationale industrie- en innovatiebeleid.

Aansluiting Rapport Wennink

De recente analyse van rapport-Wennink onderstreept dezelfde kernboodschap: zonder gericht industriebeleid, versnelling van sleuteltechnologieën en structurele

investeringszekerheid verliest Nederland concurrentiekracht en strategische autonomie. Zijn aanbevelingen – waaronder versterking van de kennisbasis, betere publiek-private samenwerking en structurele coördinatie tussen departementen – sluiten nauw aan bij de voorstellen van RAI Vereniging en legitimeren de noodzaak van een nationaal mobiliteitsindustriebeleid binnen een breder technologisch en economisch kader.

Tekstvoorstel Regeerakkoord

- **Nationaal aanspreekpunt mobiliteitsindustrie** - *“Het kabinet richt een nationaal aanspreekpunt in voor de maakindustrie mobiliteit binnen de Rijksoverheid. Dit aanspreekpunt versterkt de coördinatie tussen beleidsterreinen (EZK, IenW en FIN) en fungeert als schakel tussen overheid, kennisinstellingen en industrie.”*
- **Publiek-privaat uitvoeringsprogramma sleuteltechnologieën** - *“Er komt een publiek-privaat uitvoeringsprogramma voor sleuteltechnologieën die cruciaal zijn voor de transitie naar slimme, duurzame mobiliteit, waaronder:*
  - o *Batterijproductie, recycling en opslag;*
  - o *Waterstofmobiliteit en brandstofceltechnologie;*
  - o *Voertuigsoftware, data en automatisering;*
  - o *Lichtgewichtmaterialen en circulaire componenten.**“Dit programma wordt ingebed in het nationale industriebeleid en sluit aan op Europese initiatieven binnen IPCEI, Horizon Europe en Chips Joint Undertaking.”*
- **Europese positionering en industriële verankering** - *“Nederland neemt actief deel aan Europese innovatieprogramma's en versterkt de verankering van hoogwaardige maakcapaciteit in Nederland door:*
  - o *Cofinanciering te bieden aan kansrijke Europese projecten;*
  - o *Nederlandse consortia te vormen rond sleuteltechnologieën;*
  - o *Pilot- en productielocaties in Nederland te ondersteunen voor opschaling.”*
- **Human capital en kennisinfrastructuur** - *“Het kabinet investeert in de kennisbasis en het technisch onderwijs dat nodig is voor de mobiliteit van de toekomst. Hiertoe wordt de human capital-agenda voor de automotive sector opgenomen in het Nationaal Technologieprogramma.”*

6. Zero-emissiezones en schoon stedelijk vervoer

Heldere, realistische invoering van zero-emissiezones is essentieel voor ondernemers en transportbedrijven.

Regeerakkoord-tekst:

- *“Het kabinet werkt samen met gemeenten aan een uniforme invoering van zero-emissiezones.”*

7. Stimuleren van fiets

De fiets is een pijler van het Nederlandse mobiliteitssysteem. Zij draagt structureel bij aan bereikbaarheid, gezondheid, duurzaamheid en het ontlasten van infrastructuur. Met de groei van woon-werkverkeer op de fiets, de opkomst van elektrische varianten en toenemende druk op stedelijke ruimte is versterking van het fietsbeleid urgent. Heldere kaders en gerichte stimulering zijn nodig om deze unieke Nederlandse kracht verder te benutten.

Regeerakkoord-tekst:

- *“Het kabinet stimuleert fietsgebruik via fiscale voordelen voor de fiets van de zaak, veilige infrastructuur en beter onderhoud van infrastructuur.”*

VERENIGING

- *"Uitbreiden van fietslease en kilometervergoeding met moderne vormen van deel- en servicefietsen, inclusief speed-pedelecs, voor woon-werk en zakelijk gebruik."*
- *"Nederland heeft een unieke fietscultuur. De fiets is een betaalbaar vervoersmiddel en heeft sinds jaar en dag brede maatschappelijke voordelen zoals gezondheidswinst, bijdrage aan de duurzaamheid bereikbaar houden van de regio, Vrijwillige fietshelmdracht blijft de norm."*

8. Motorfiets in het woon-werkverkeer

Lichte elektrische voertuigen en motorfietsen ontlasten het wegennet, verbeteren bereikbaarheid, verlagen emissies, en zijn betaalbare alternatieve vervoersmiddelen.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *"Elektrische motorfietsen en snor- en bromfietsen worden structureel opgenomen in woon-werk-programma's, met fiscale stimulansen en aandacht voor de zakelijke rijder."*

9. Mobiliteit en toegankelijkheid voor mensen met een beperking

Mobiliteit is voor iedereen essentieel.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *"Het kabinet garandeert betaalbare mobiliteit voor mensen met een beperking via aangepaste voertuigen, passende vergoedingen en realistische eisen voor voertuugaanpassingen."*

10. Circulaire mobiliteit en levensduurverlenging

De overheid kan aanzienlijke kansen benutten op het gebied van circulariteit en reparatiebaarheid van producten, ook bij voertuigen. Door goed onderhoud en het updaten van software en interieurs kan voorkomen worden dat kostbare voertuigen vroegtijdig worden afgedankt.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *"Het kabinet stimuleert circulaire voertuigconcepten door remanufacturing, revisie, standaardisatie van onderdelen en langere levensduur van batterijen en voertuigen."*

11. Digitale fundamenten van het mobiliteitssysteem

Digitale ontwikkelingen in mobiliteit volgen elkaar op in rap tempo en bieden mogelijkheden voor betere verkeersveiligheid en doorstroming.

Tekstvoorstel Regeerakkoord:

- *"Het kabinet versterkt de digitale fundamenten van het mobiliteitssysteem. Er wordt ingezet op:*
- *Cybersecurity-eisen voor voertuigen en mobiliteitsdiensten;*
- *Marktintroductie van geautomatiseerd en autonoom rijden;*
- *Digitalisering in logistiek, verkeersmanagement en handhaving."*

Wie is RAI Vereniging?

RAI Vereniging behartigt de belangen van fabrikanten en importeurs van onder meer personenauto's, vrachtauto's, aanhangwagens, opleggers, carrosserieën, motoren, scooters, brommers, e-bikes en fietsen. Ook leveranciers van onderdelen en garage-uitrusting zijn lid van RAI Vereniging. Zo is de hele industrie van 'alles dat op wielen rijdt' vertegenwoordigd: van ontwikkeling, productie en nieuwverkoop tot reparatie, onderhoud, revisie, hergebruik en recycling. RAI Vereniging werd in 1893 opgericht, telt ruim 700 leden en draagt sinds 2019 het predicaat 'Koninklijk'. De totale economische waarde van de Nederlandse Mobiliteitssector bedraagt ongeveer €49,6 miljard, gedreven door activiteit vanuit ongeveer 1.500 bedrijven. In totaal werken bijna 200.000 mensen in de mobiliteitssector in Nederland waarvan ongeveer 101.000 direct bij de leden van de RAI Vereniging.

Koninklijke RAI Vereniging

Europaplein 6
1078 GZ Amsterdam

Postbus 74800
1070 DM Amsterdam

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Koninklijke RAI Vereniging
T.a.v. F. Heinis
p/a De Grote Elst
5246 JR Rosmalen

Kenmerk: 202500839

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer Heinis,

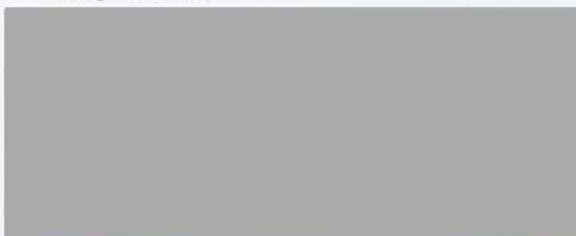
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500 840

Aan: Informatie Prof. dr. R.M. Letchert

Voor een duurzame wereldvoedselzekerheid en het oplossen van het Nederlandse stikstofprobleem is halvering van stikstof bij de bron noodzakelijk

18 miljoen Nederlanders consumeren ca 660 000 ton eiwit per jaar. We exporteren bovendien 660 000 ton dierlijk eiwit, dat is totaal 1320 000 ton. Wij importeren ca 2 250 000 ton aan veevoedereiwit waarmee we 360 000 ton stikstof maar ook nog eens 120 000 ton fosfaat per jaar invoeren waarmee we ruim 40 000 ton fosfaatoverschot veroorzaken.

Hieronder staat een aantal aanvliegroutes met voorbeelden om met **de helft aan stikstof input (kunstmestgebruik en veevoederimport) toch evenveel hoogwaardig eiwit voor humane consumptie** te produceren. Een Wageningen UR rapport heeft verschillende mogelijkheden geïnventariseerd om efficiënter met stikstof om te gaan. (Lesschen en Sanders 2023, <https://edepot.wur.nl/630138>). Hieronder een aantal van deze mogelijkheden welke met recente kennis is aangepast:

- Bij 90 000 ha bieten- en wortelteelt blijft bij de oogst 90 000 ton eiwit achter op het veld dat in de volgende twee maanden wordt afgebroken tot ammonium en nitraat waarvan $\frac{3}{4}$ naar grondwater en de atmosfeer verdwijnt voordat volgend gewas gezaaid is. Voer dit eiwit ipv geïmporteerd eiwitveevoer aan rundvee zoals we tot 40 jaar geleden volop deden of verwerk het net met grasraffinage technologie:
- Van het gras (ca 9 000 000 ton droge stof basis) per jaar dat koeien tot zich nemen komt een kwart als ongeopende cellen onder de staart direct in de mest. In dat kwart zitten waardevolle voedingsstoffen waaronder 1 500 000 ton eiwit. Wanneer we een deel van dit eiwit bijv 150 000 ton weten op te zuiveren zodat het als humaan voedsel eiwit kan worden ingezet, dan hebben we al ruim 20% plantaardig eiwit aan ons gezamenlijk voedsel toegevoegd. Er blijft nog 1 350 000 ton eiwit over dat tot nu toe geen nut diende en dat samen met het eerder genoemde bietenewit meer dan de helft van de veevoerimport onnodig maakt.
- Biologisch aanzuren van 50% van de Nederlandse mest verlaagt de ammoniakuitstoot met 17 000 ton NH₃ (Bussink en Sanders 2025). De mest wordt vervolgens vergist en opgewerkt tot 900 M m³ groengas. **Een belangrijk deel van de Nederlandse doelstelling voor 2030 binnen het Klimaatakkoord.**
- Zet een ammoniak stripper in de reststroom uit de vergister waardoor 120 000 ton stikstof als ReNure meststof verkregen kan worden. Volgens recente EU regelgeving mag dit als kunstmestvervanger ingezet worden.
- Door meer aandacht te besteden aan het teeltmatig handhaven van vlinderbloemigen zoals klaver in de wei is 34 000 ton minder kunstmest nodig.
- Schakel om van 10% van het graslandareaal naar de teelt van alfalfa (Luzerne) en verwerk dit zoals gras hierboven. Voordeel is een hoger eiwit gehalte maar vooral dat geen stikstofmeststoffen nodig zijn omdat deze vlinderbloemige plant stikstof uit de lucht bindt. De boer hoeft ca minder 36 000 ton kunstmest in te kopen.

Behalve dat onze halveerdoelstelling voor veevoederimport en kunstmestgebruik ruimschoots bereikt wordt zullen we tegelijkertijd ca 75 000 ton minder fosfaat importeren waardoor er geen overschot meer is belangrijk voor de Kaderrichtlijn Water.

Onderbouwing voor een nieuw beleid

Elk mens heeft per dag 80 gram eiwit nodig om gezond te blijven. Per jaar gebruiken wij 24 kg stikstof, vooral in de vorm van kunstmest en geïmporteerd diervoeder. In Europa ligt de efficiency voor de voorziening van ons dagelijks eiwit nog slechter. Zou voor ieder van de 8 miljard mensen op Aarde, deze hoeveelheid stikstof ingezet worden, dan zouden we tweemaal of driemaal meer stikstof gebruiken dan binnen de Planeetgrens past. Van die 24 kg stikstof input komt uiteindelijk maar 5 kg stikstof als bouwsteen in het voedsel eiwit; De overige 19 kg in Nederland komt in het milieu terecht, deels als meststof in mest en in de bodem als bemesting voor een volgend gewas, deels als nitraat dat weglekt naar het grondwater en deels als ammoniak dat vervluchtigt naar de atmosfeer. Ook wordt een deel omgezet in lachgas, een sterk broeigas en tenslotte wordt ook een deel afgebroken tot moleculaire stikstof dat geheel onschadelijk is. 12 kg input per persoon per jaar past anno 2025 wel binnen de Planeetgrens. De genoemde verliezen zijn dan 2-3 keer kleiner.

Passend beleid zou zijn de inputkraan stapsgewijs half dicht te draaien; dus de halvering van kunstmestgebruik en veevoederimport door accijnsverhoging of importheffingen. Laat het aan de Sector, de Kennis en het Bedrijfsleven op welke nieuwe wijze we nog steeds dezelfde hoeveelheid eiwit voor humane consumptie kunnen maken en in welke verhouding plantaardig tov dierlijk, biologisch tov gangbaar, kweekvlees of algen of insecten of precisie fermentatie, High tech of nostalgisch. Wel is duidelijk dat we tegelijkertijd aan sociale en milieu randvoorwaarden moeten voldoen en dat de kosten lager zijn dan dat de consument er voor wil betalen. **Verkleinen van de veestapel leidt slechts tot verplaatsing van ons probleem.**

Met bovenstaande verbeteringen in ons stikstof en fosfaatsysteem kunnen we evenveel eiwit of zelfs meer voor humane consumptie produceren met **de helft aan stikstof input en daarmee ook meer dan het halveren van de stikstofuitstoot** en uitspoeling van stikstof en fosfaat zal significant omlaag gaan. Er ontstaat een circulaire landbouw waar aanvoer van mineralen in balans is met de afvoer en het gebruik. **We vergroten het plantaardig eiwit aanbod met ruim 20% van onze eiwit voor humane consumptie.** Door op grote schaal inzet van vlinderbloemigen, de bioraffinage van gras en de vergisting van aangezuurde mest ontstaat een **beter verdienmodel voor boeren en ketenpartijen** waarin tegelijkertijd we voor Nederland weer binnen de planeetgrenzen voor stikstof en fosfaat komen. **Deze know how is van strategische waarde in de geopolitieke ontwikkelingen waarin we verzeild zijn.**

Gaarne bereid tot toelichting.

16-12

R BRIEF AANGETEKEND NL
NL Frankering betaald €11,8
15 gr.

D
PostNL
160194 15-12-2025 09:06

NL

3SRPKS052677952

2500EA 20018

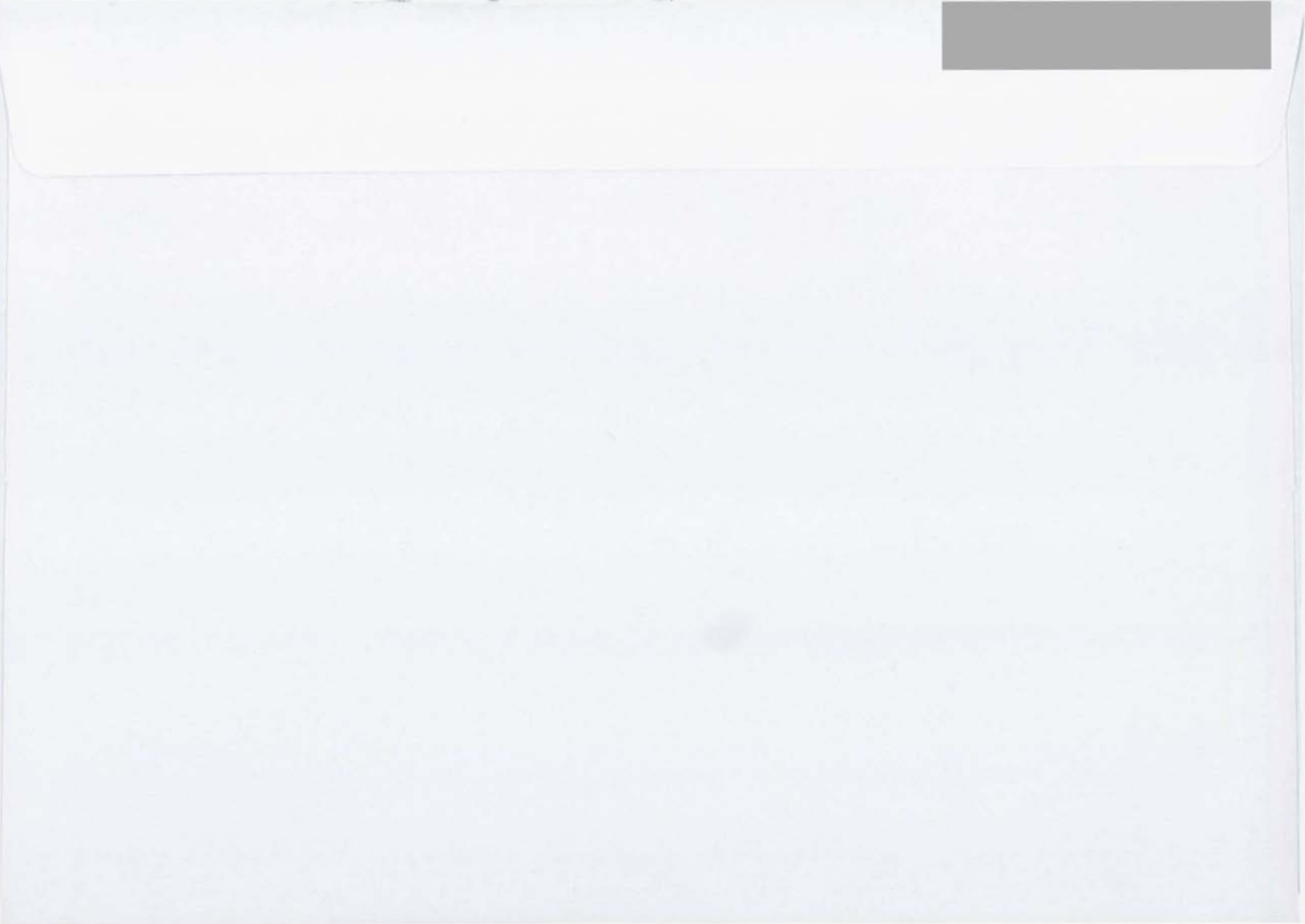
Informatieur Prof. Dr. R. M. Letchert

De Tweede Kamer

t. a. v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

[Redacted]

Kenmerk: 202500841

Den Haag, 22 december 2025

Geachte [Redacted]

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

[Redacted Signature]

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Veldpartijen Green Deal Duurzame Zorg
T.a.v. A.E. Zwart
Postbus 9696
3506 GR Utrecht

Kenmerk: 202500843

Den Haag, 22 december 2025

Geachte mevrouw Zwart,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

AAN: De Tweede Kamer

202500844

T.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

Beste woordvoerders kabinetsformatie,

De zorgsector wordt ongetwijfeld een belangrijk onderwerp in de kabinetsformatie. Ik benoem enkele thema's.

1. Loondienst" -discussie medisch specialisten.

Door een aantal maatregelen , gestart door minister Els Borst met de lumpsummen voor de honoraria van de medisch specialisten en daarna de maatregelen van minister Schippers betreffende de integratie van de honoraria in de omzetplafonds/aanneemsommen en het ontstaan van de MSB's in de ziekenhuizen, zijn er grote stappen gezet m.b.t. de integratie van de specialisten in de ziekenhuisorganisatie.

Misschien is het aan te bevelen om die integratie-stappen te bevorderen , i.p.v. dan te focussen op wel of geen dienstverband. Ik heb die-vier-integratie-stappen beschreven in mijn boek(je) "De integratie van de (vrijevestigde) medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie."(boekje bijgevoegd.)

2. Samenhangend met het bovenstaande is ook relevant een verandering van de invulling van de zorginkooprol door zorgverzekeraars.

Dat is de "institutionele" zorginkooprol. Deze is veel meer gefocust op aard en omvang van zorgvoorzieningen gerelateerd aan de populatie, de samenwerking tussen die voorzieningen, concentratie en spreiding van zorgfuncties, regionale innovatieprojecten en in dat kader de onderhandelingen met zorgaanbieders over omzetplafonds aanneemsommen , enz.. Dit in combinatie met het representatie-model van zorgverzekeraars en het Tienpuntenplan voor de bekostiging. Hiermee versterk je de countervailing power van zorgverzekeraars t.o.v. zorgaanbieders.

Dit geeft aan de ene kant meer zekerheid voor een beheerste kostenontwikkeling en anderzijds de nodige ruimte en VERTROUWEN aan de

werkvloer in de zorg, dus aan zorgprofessionals en patiënten.
Ik heb dit o.a. uitgewerkt en geconcretiseerd in mijn reactie op het artikel van Wouter Bos en Joep de Groot in het FD. (bijgevoegd II).
Ik heb hiervoor een wat algemener beleidskader ontwikkeld in bijgevoegd artikel over de "attributie-economie versus de marktgeoriënteerde allocatie-economie". (ook bijgevoegd III)

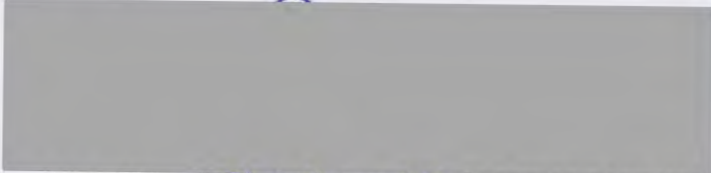
3. In dit kader zouden zorgverzekeraars/zorgkantoren - in samenwerking met gemeenten - ook een bijdrage kunnen leveren aan het steeds toenemend aantal burgerinitiatieven.

Daarmee geven ze tevens steun aan de grote preventieve effecten van deze initiatieven. Uit evaluaties van de effecten van dit soort initiatieven blijkt dat er significant minder zorgvragen zijn , zowel in de ZvW, de WLZ als de WMO. En vervolgens leidt dat ook tot lagere zorgkosten.

Tot slot merk ik nog op dat genoemde voorstellen een grote bijdrage leveren aan meer en concrete preventie, het sterk toenemen van de kwaliteit van leven en de kwaliteit van zorg en aan het ook in de toekomst beheersbaar houden van de zorgkosten.

Het is van groot belang dat bij de prioriteitenstelling door de overheid over de verdeling van de collectieve middelen wordt uitgegaan van de juiste en correcte data en analyses wordt uitgegaan. (bijlage IV)

Graag bereid om vragen te beantwoorden en toelichting te geven,

EM. Hoogleraar ~~UT~~, ex-bestuurder zorgverzekeraars en zorgaanbieders en toezichthouder.

Bilthoven, 15-12-2025.

P.S. ik heb alles in tweevoud toegevoegd. Mocht U meerdere exemplaren willen , geef dan een seintje.

INSPIREREND EN UITDAGEND ESSAY VAN WOUTER BOS EN JOEP DE GROOT (FD, 29-11-2025)

Wouter Bos (voorzitter raad van bestuur Menzis) en Joep de Groot (voorzitter raad van bestuur CZ) hebben in het FD een interessant en uitdagend essay geschreven over hun gedachten voor een wenselijk en noodzakelijk debat over de toekomst van de zorg en vooral van het zorgstelsel. Zij pleiten voor een debat over het stelsel, met name ook omdat het huidige stelsel is ontwikkeld in tijden van "overvloed", zonder grote problemen "met de schatkist en op de arbeidsmarkt". Tegelijkertijd relativeren ze deze discussie "met een grote waarschuwing vooraf door te stellen dat we ons er bewust van moeten zijn dat een stelseldiscussie de urgentste problemen in de zorg en gezondheid niet oplost en al helemaal niet op korte termijn . Het stelsel is complex , ingrepen vragen om tijd."

Eens met de stelling dat een stelselwijziging op zich niet op korte termijn de grote vraagstukken van de "schatkist en de arbeidsmarkt" niet oplossen.

Ik wil in mijn reactie het schatkist- en het arbeidsmarktvragestuk nader duiden alsmede een analyse maken van de actuele rollen van de stakeholders en met name van zorgverzekeraars nader duiden. Op basis van deze aanvullingen en onderbouwingen onderschrijf ik een groot aantal van de centrale gedachten van de auteurs.

ZORGKOSTENONTWIKKELING.

Laten we beginnen met een analyse van de zorgkostenontwikkeling in de afgelopen 15 jaar en een doorkijkje in de toekomst. In artikel en in een interview in Zorgvisie (voetnoot 1) heb ik de ontwikkeling van de zorgkosten geanalyseerd op basis van data van het CPB en het CBS. Enkele conclusies:

1. De totale zorgkosten (dus incl. de WLZ) zijn rond de 10,0% van het BNP.
2. De recente voorspelling van het CPB (MEV 2026) is dat in 2033 ca. 10,7% is.
3. De zorg is niet het koekoeksjong dat andere publieke uitgavencategorieën uit het "collectieve mandje" duwt.
4. De ramingen van de zorgkosten door het CPB – en in het verlengde het RIVM- zijn al jaren lang systematisch procentpunten te hoog ten opzichte van de realisaties. Een van de redenen hiervoor is dat men de dynamiek op de werkvloer in de zorg systematisch onderschat. Ik kom daar verderop op terug.
5. Specifiek met betrekking tot de WLZ merk ik op dat we al meerdere jaren een onderuitputting van het macro-deelbudget hebben in de wijkverpleging en de laatste jaren ook in de intramurale ouderenzorg. Dat ging in het afgelopen

jaar voor beiden samen over ca. 900 miljoen. (NZa, 2025). Deze ontwikkeling staat toch wel enigszins haaks op de algemene verwachting. En natuurlijk moet er nader onderzoek plaatsvinden naar de achtergronden van deze ontwikkelingen. Deze onderuitputtingen zijn enerzijds geïnduceerd door de gepercipieerde personeelstekorten , maar zeker ook door grote veranderingen in de prioriteitenstelling van patiënten en de snel veranderende zorgconcepten , geïnitieerd op en door de werkvloer. Die daarbij ondersteund en geholpen wordt door “technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen “ , die op zichzelf ook weer vaak in co-creatie met die werkvloer worden ontwikkeld.

Het huidige verdeelsysteem heeft mogelijk toch een dempende invloed gehad op de stijging van de zorgkosten. Of is het andersom dat het bekostigingssysteem op een adequate wijze - met o.a. omzetplafonds en aanneemsommen , al of niet meerjarig- heeft ingespeeld op de dynamiek op de werkvloer. Ik kom daar nog op terug. (“inspeelmodel” versus “regiemodel”) Schaarste stuurt!!

Ik merk nadrukkelijk wel op dat - of bepaalde ontwikkelingen nu mee of tegenvallen- de overheid de maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft om op macroniveau prioriteiten te stellen tussen de verschillende publieke uitgavencategorieën. Dat is het primaat van de politiek. Maar voer die discussie dan wel op basis van de goede data en analyses.

ARBEIDSMARKT.

Een tweede factor die de auteurs noemen voor een stelsel discussie is de arbeidsmarkt. Ik wil bij de “dramatische voorspellingen “ over de personeelstekorten wel enkele nuances aanbrengen. De arbeidsmarkt is -zowel aan de aanbod- als aan de vraagkant- veel flexibeler dan vaak wordt gedacht. Ik noem aan de aanbodkant o.a. het sterk toenemende aantal gepensioneerden dat (in deeltijd) blijft doorwerken, het onbenutte arbeidspotentieel ligt volgens het CBS ruim boven de 1 miljoen , het gepercipieerde tekort is veel meer conjunctureel dan structureel van aard, enz.. Dat laatste zien we b.v. aan recentere arbeidsmarktdata.

Kijken we naar de vraagkant dan zien we dat de ramingen in grote mate zijn gebaseerd op het “doortrekken van lijntjes”. En we zagen bovenstaand al dat het doortrekken van lijntjes niet reëel is. De vraag naar personeel is in de zorg is veel flexibeler dan menig een verondersteld. Ik denk dat het “verwachtte personeelstekort “ ook een eigen effect heeft op de flexibiliteit. Zie ook de grote onderuitputtingen.

WERKVLOER DOMINANT: VERTROUWENS-MEDICIJN!!

Mijn conclusie is dat het "systeem" in de praktische uitvoering veel meer heeft ingespeeld op de dynamiek op de werkvloer, dan andersom. De dynamiek op de werkvloer heeft voor de overheid, zorgverzekeraars/zorgkantoren, gemeenten en zelfs in grote mate ook voor bestuurders van zorginstellingen, een min of meer autonoom karakter. M.n. het bekostigingssysteem heeft hierop ingespeeld door het z.g.n. "prestatiebekostigingssysteem" om te bouwen naar een systeem met "omzetplafonds, aanneemsommen, budgetten, enz.". Dit gaf de werkvloer ruimte om te innoveren en te vernieuwen en dat is in ruime mate gebeurd in de afgelopen 54 jaar. En met groot succes, als men kijkt naar de baten i.t.v. gezondheidswinst EN naar de alleszins redelijke kosten. De werkvloer heeft dit ondanks -vaak terecht- geklaag over de sterk toegenomen registratie- en administratieve lastendruk. De werkvloer heeft het vertrouwen -dat zich vertaald in globale bekostigingssystemen -meer dan verdiend.

Dat we – zoals de auteurs terecht aangeven – nog zo'n grote slag, moeten maken om de toekomstige uitdagingen aan te kunnen, is evident. Maar ga dan het stelsel niet verfijnder maken in de verwachting dat je als overheid/zorgverzekeraars/zorgkantoren/gemeenten de werkvloer meer kunt sturen. Immers dat zal alleen maar leiden tot nog meer bureaucratie. Dat IZA-project.(voetnoot 2) De relatie tussen bottom-up en top-down wordt dan een beweging top-up en bottom-down. Beleidsmakers moeten vaker het "beleidsmedicijn", met als werkzame stof "veertrouwen". Een groot voordeel is dat het gratis is en dat er geen leverings-problemen zijn we met dit medicijn. Er liggen grote, ongebruikte voorraden in de schappen bij overheid/zorgverzekeraars/zorgkantoren gemeenten en ook in de boardrooms van instellingsbestuurders.

ANALYSE ROL ZORGVERZEKERAARS : OP WEG NAAR DE INSTITUTIONELE ZORGINKOOPROL.

Bos en de Groot steken zeker ook de hand in eigen boezem. Men stelt de eigen rol in de zorginkoop ter discussie. Alvorens daar op in te gaan, eerst een nadere analyse van de rol van zorgverzekeraars bij de zorginkoop. Een van de bedoelingen van de stelsel-wijziging in ca.2006 was dat zorgverzekeraars met elkaar gingen concurreren op de verzekerdenmarkt middels een relatief zo laag mogelijke nominale premie. De relatief lagere nominale premie zou moeten komen van een betere effectievere zorginkooprol. Dus in de contracten met zorgaanbieders zo laag mogelijke tarieven uitonderhandelen. Dit zou, na toepassing van de verevening, moeten leiden tot lagere nominale premies en dus tot een betere positie op de verzekerdenmarkt.

Maar wat zien we in de praktijk. We hebben over een reeks van jaren de factoren achter de verschillen in de nominale premies onderzocht. (voetnoot 3) Dan blijkt dat de belangrijkste factor van die verschillen is het verschil in de "inzet van eigen vermogen en beleggingsrendementen." Het resultaat op de zorginkoop, incl. de verevening, heeft een veel geringere rol. M.a.w. een van de doelstellingen van de stelsel-wijziging is niet echt uitgekomen. Hoe komt dat? Een van de verklaringen is dat de z.g.n. prestatiebekostiging in de praktijk is omgebouwd naar globalere bekostigingssystemen, met - zeker voor de institutionele zorginstellingen - omzetplafonds/aanneemsommen, al of niet meerjarig.

Kortom een vorm van externe budgettering, zoals dat in de tachtiger jaren is ingevoerd. Het is in de loop der jaren - tot nu toe - zeer ingewikkeld gemaakt. Dat dat veel simpeler en duidelijker kan, heb ik uitgewerkt in het Tienpuntenplan (voetnoot 4). Een van de voorstellen sluit aan bij een van de gedachten van Bos en de Groot, namelijk het representatie-model. Zij formuleren " zou het dus in dat licht niet logisch zijn dat we de grootste verzekeraar (s) in een regio een grotere rol geven in de inkoop..". Dat is - alhoewel wat voorzichtiger geformuleerd - een variant van het representatiemodel. Ook geven zij aan dat het maken van allerlei verschillende afspraken over aard en omvang van voorzieningen , over regionale innovatieprojecten, over spreiding en concentratie van zorgfuncties(voetnoot 7) ,naast afspraken omtrent omzetplafonds en aanneemsommen, enz., niet effectief is. De auteurs stellen - terecht- dat onderzoek en behandeling van een patiënt door een dokter of verpleegkundige niet afhangt van de zorgverzekeraar, waar de patiënt bij is verzekerd. Ik voeg hier nog aan toe het empirische argument dat dat ook niet leidt tot zodanige verschillen in de zorginkoopresultaten, incl. de verevening, die weer leiden tot significante verschillen in de nominale premies tussen zorgverzekeraars. (zie boven).

Ik heb die "institutionele" rol van zorgverzekeraars ook uitgewerkt m.b.t. het discussie over de "Zuyderland"-situatie. (voetnoot 8)

Ik zie in de opvattingen en gedachten van Bos/de Groot vele aanknopingspunten bij wat ik de "institutionele" zorginkooprol . De resultaten van de institutionele inkooprol zijn het beleids- en financiële kader waarbinnen de "klassieke " inkooprol ten uitvoer wordt gebracht.

DYNAMIEK op de WERKVLOER , BURGERINTIATIEVEN en PREVENTIE.

Er is vaak een groot verschil tussen hoe enerzijds vaak in de publieke discussies het "beleid" (geheel) anders wordt weergegeven dan hoe dat "beleid " in de praktijk concreet wordt vormgegeven. Zo maar enkele voorbeelden: de z.g.n. exploderende zorgkosten, de zorg is het "koekoeksjong" in het "nest" van de collectieve sector, de zorg is behoudend en conservatief, enz.. Ik heb bovenstaand toegelicht dat de werkelijkheid echt anders is. Hoe komt het dat de werkelijkheid zo anders is, dan het beeld dat de zorg ineffectief en inefficiënt zou zijn en dat de zorg een geringe toegevoegde waarde heeft ? Ik noem enkele factoren die hierbij een rol spelen. De dynamiek op de werkvloer is erg groot en wordt gefaciliteerd door de in de praktijk globale bekostigingssystemen. Dat geeft de nodige ruimte aan die dynamiek op de werkvloer. Al hoewel ik opmerk dat er nog steeds een toename is van de registratie- en administratieve lastendruk is. Met andere woorden die wenselijke en noodzakelijke ruimte kan nog sterk vergroot worden. Dat kan door het reeds genoemde Tienpuntenplan, met o.a. het representatie-model en door de NZa vastgestelde landelijk uniforme DBC-verrekeningen. Deze tarieven hebben alleen maar een verreken-functie. Dat geeft tevens een reductie van de administratieve lastendruk.

Ik wil ook wijzen op een dynamiek in de zorgverlening op de werkvloer, die we kunnen duiden als "persoonsgericht, specifiek, context-gebonden op het niveau van de individuele patiënt. Die ook in steeds grotere mate -in samenwerking met de

zorgprofessionals – door de patiënt zelf wordt uitgevoerd. (steeds meer eigen regie en zelfmanagement) (voetnoot 6). Dat zou betekenen dat door deze steeds individuelere zorg het alsnog proberen om prestatie-bekostiging op basis van DBC-en een mijl op zeven gaat worden, met een zeer sterke toename van het aantal DBC-en aantal tarieven. Dat zou leiden tot nog meer registratie- en administratieve lastendruk en de noodzakelijke ruimte voor professionals en patiënten op de werkvloer inperken. En dat zou een rem zetten op de wenselijke en noodzakelijke innovatie.

Natuurlijk moeten we de knelpunten, die er nu ook zijn niet negeren of ontkennen. Maar laten we die wel bekijken vanuit het juiste beeld van de zorg. Dat brengt oplossingen juist dichterbij.

Bovenstaand is gewezen op de grote onderuitputtingen in de ouderenzorg (zowel WLZ als ZvW). Daar hebben we als achterliggende factoren o.a. genoemd de veranderende zorgconcepten. Hier zijn de burgerinitiatieven een belangrijke factor. Zo zien we b.v. in Austerlitz significante dalende effecten van de zorgcoöperatie (wonen , zorg en welzijn) op de zorgvraag ,zowel in de WLZ , de ZvW als de WMO.

In de ramingsmethodiek van het CPB is het effect op de zorgkosten van “technologische ontwikkelingen “ verhogend. Maar er zijn zeker veel (en toenemend) technologische ontwikkelingen die leiden tot meer gezondheidswinst ,maar ook leiden tot lagere zorgkosten. Dit heeft vooral te maken met de dynamiek op de werkvloer , ook in de burgerinitiatieven. De burgerinitiatieven spelen ook in op meer eigen regie en zelfmanagement van burgers en patiënten. (het prosumentenmodel in voetnoot 6) de geschetste dynamiek zijn. Hier gaat zeker ook een sterk preventief effect vanuit.

Slotopmerkingen over essay Wouter Bos/Joep de Groot.

In deze bijdrage heb ik een aantal onderbouwingen gegeven aan de gedachten van Bos en de Groot. Hun gedachten m.b.t. regionalisatie , het “representatie”-model, deregulering, preventie, een andere en aanvullende rol van de zorginkoop (door mij de “institutionele zorginkooprol” genoemd),enz.. Zij pleiten meer voor een stevige countervailingpower-rol ten opzichte van en maar ook als partner van de zorgaanbieders, om daarmee de patiënten en de verzekerden te helpen en te ondersteunen. En aan de andere kant te zorgen voor de aansluiting met de macrokaders .

[redacted]
Bilthoven, 6-12-2025.

Voetnoten.

1. “Wat is er aan de hand met de ontwikkeling van de zorgkosten “ ([redacted] , augustus 2025) en “ De zorg is niet het koekoeksjong...”(interview Zorgvisie, 7-9-2025)
2. Zie “ Te bureaucratische aanpak IZA/AZWA maar ook goed nieuws” , [redacted] , 1-11-2025.

3. [REDACTED]. De Toekomst van de Zorg en het Zorgstelsel. SWP-Uitgerij A'dam. 2024. Hoofdstuk IV.
4. [REDACTED]. De Zorg is van de Patiënten en de Zorgprofessionals. SWP-Uitgeverij, A'dam. 2022. hoofdstuk VII.
5. Whitepaper van het Genootschap Gepersonaliseerde Zorg , 2023. (zie site)
6. Deze dynamiek heb ik het prosumentenmodel genoemd . (zie publicatie onder 4) Consumenten gaan steeds meer producent worden. (zie voor voorbeelden de publicatie onder 4, met name hoofdstuk II) .
7. [REDACTED]. Opinie | Van 'prijzvechter' naar regisseur: nieuwe rol van zorgverzekeraars. Zorgvisie, 2025.
8. [REDACTED]. DICUSSIE ZUYDERLAND ZIEKENHUIS baseren op FEITEN , ANALYSES en INZICHTEN! ([REDACTED])

"ATTRIBUTIE-ECONOMIE" VERSUS "MARKTGEORIENTEERDE ALLOCATIE-ECONOMIE."

15-12-2025, Bliitnoven.

Als nadere onderbouwing van mijn -positieve - reactie op het inspirerende essay van Wouter Bos en Joep de Groot in het FD. (zie Guus van Montfort , 2025.)

Een aantal gedachten in het essay sluiten goed aan bij de voorstellen m.b.t de "institutionele" zorginkooprol , het representatie-model, enz..

In dit artikel wordt enkele bredere beschouwingen en reflecties weergegeven, dat als een beleidskader kan worden gezien.

In het verlengde van eerdere publicaties heb ik in die reactie gerefereerd aan het onderscheid tussen "attributie-economie" versus "marktgeoriënteerde allocatie-economie".

In van Montfort (2022) heb ik ook onderscheid gemaakt tussen "verwerving" en "aanwending" op ziekenhuisniveau. Ik kom daar op terug.

"ATTRIBUTIE-ECONOMIE" VERSUS "MARKTGEORIENTEERDE ALLOCATIE-ECONOMIE."

Het was Lou Groot (1985), die aanduidde dat de gezondheidseconomie na de invoering van de (externe) budgettering en het macro-kader meer een "attributie-economie " is geworden , dan open "allocatie-economie".

Lou Groot noemde dat een "toebedelingseconomie", waarin overigens wel stevig werd onderhandeld tussen ziekenhuisbestuur en zorgverzekeraars (het toenmalige ziekenfonds en de particuliere ziektekostenverzekeraars.)

Het FOG , Financieel Overzicht Gezondheidszorg van het ministerie van VWS, was van een "statistisch document " meer en meer gaan functioneren als een " financieel macro-kader ".

En dat is het later ook geworden. Het werd het BKZ , budgettaire kader zorg, genoemd. Dat BKZ was het vertrekpunt voor de toekenning van de (externe) budgettering voor de zorginstellingen. Hier wordt ex-ante het macrokader aangegeven.

Op het macroniveau wordt er tussen de overheid en brancheorganisaties ieder jaar weer onderhandeld over dat totale budget alsmede de verdeling.

Er zijn nadien pogingen geweest om dit om te buigen naar een meer "marktgeoriënteerde allocatie-economie". Bij een dergelijke economie wordt het totaal aan uitgaven meer bepaald door een optelsom van de beslissingen op meso- en microniveau achteraf. In bekostigingstermen noemen we dat prestatiebekostiging.

Maar is dat ook gelukt? Ik wil dat toelichten aan de hand van enkele gebeurtenissen die illustreren hoe dat is verlopen.

Het eerste betreft een discussie tussen Lense Koopmans , toenmalig voorzitter van de DBC-stuurgroep en minister Borst. Ik was destijds vanuit ZN met Chiel Bos, lid van deze stuurgroep. De bedoeling was om te komen tot prestatiebekostiging , waarbij het DBC-systeem een belangrijke rol speelde. Met prestatiebekostiging wordt bedoeld dat er

op instellingsniveau tussen zorgverzekeraars en ziekenhuisbestuur wordt onderhandeld over tarieven, volume en kwaliteit.

De verschillen in de zorginkoop worden vertaald in verschillen in de nominale premies tussen zorgverzekeraars. Hetgeen dan leidt tot concurrentie tussen zorgverzekeraars op de verzekerenmarkt. Vanuit ZN hebben we toen in de stuurgroep aangegeven dat een echte prestatiebekostiging zich niet verhoudt met een macro-budgettair kader. Dat was de stuurgroep met ons eens en vervolgens ging Lense Koopmans met de toenmalige minister Borst in overleg. Lense Koopmans kwam terug van het overleg met Borst met twee berichten. We hadden als stuurgroep alle vrijheid om het prestatiebekostigingssysteem uit te werken. Maar het macro-BKZ bleef -aldus minister Borst, "mede namens minister van financiën Zalm"- volledig intact. Het gevolg hiervan is dat de doelen van de prestatiebekostiging niet zijn gerealiseerd. Het is al vrij snel omgezet naar een "attributieachtige economie", met omzetplafonds / aanneemsommen, al of niet in een meerjarig perspectief. En dat heeft op zich weer tot gevolg dat de verschillen in de nominale premies tussen zorgverzekeraars slechts voor een klein gedeelte samenhangen met verschillen in het "resultaat op de zorginkoop, incl. verevening". Uit mijn analyse (Guus van Montfort, 2024, hoofdstuk IV) blijkt dat de allerbelangrijkste factor de verschillen in "inzet van eigen vermogens en beleggingsrendementen" zijn. (overigens zit er een dynamisch, meerjarig element in.)

Een ander voorbeeld is uit de hoorzorg en het verstrekken van hoorzorghulpmiddelen in de hoorwinkels. Deze bekostiging is een prestatiebekostiging, gebaseerd op een tarief per afgeleverd hoorapparaat en gekoppeld aan een protocol dat bepaald of en welk type hoorapparaat voor een bepaalde patiënt passend is. Dat laatste is "volumebeleid". In het Hoorzorghulpmiddelen Platform, waar ik voorzitter van ben geweest, werd de vraag gesteld of de niet-kostendekkende tarieven niet konden worden aangepast. Het antwoord van de zorgverzekeraars was dat dat alleen maar kon als de overheid het macrobudget voor deze zorgverstrekking zou verhogen. M.a.w. de tarieven zijn dus meer een afgeleide van het beschikbare macrobudget. En dus niet zo zeer van een onderhandelingsproces tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. (De metafoor is "tekenen bij het kruisje")

Deze ontwikkelingen zijn ook aanleidingen voor een andere invulling van de zorginkooprol van zorgverzekeraars.

Conclusie kan zijn dat we in de zorgsector in veel grotere mate een attributie-economie hebben dan een "marktgeoriënteerde allocatie-economie" met prestatiebekostiging.

"VERWERVING" VERSUS "AANWENDING"

Maar eerst ga ik nader in op het andere onderscheid dat ik bovenstaand gemaakt heb, namelijk tussen "verwerving en aanwending". Dit speelt zich af op instellingsniveau. Een ziekenhuis onderhandelt met de zorgverzekeraars over de beschikbare middelen in het komend jaar. (de "verwerving") En gaat vervolgens intern deze middelen verdelen c.q. aanwenden voor afdelingen, innovaties, enz., op basis van de visie/beleidsplan van het ziekenhuis. Bij deze interne aanwending moet er voldoende ruimte zijn om in te spelen op de dynamiek op de werkvloer.

Ik heb de samenhang c.q. interferentie tussen macro-, meso- en microniveau uitgewerkt in van [REDACTED] (2023, hoofdstuk III). Dit is gebaseerd op de theorie van Rowbottom en Billis. Ik heb het schema in voetnoot 2 bijgevoegd.

Het basisniveau (I) is de concrete zorgverlening op de werkvloer. Deze wordt steeds meer eigenstandig door de dynamiek van patiënten en zorgprofessionals, die daarbij ondersteund door – mede op en door de werkvloer ontwikkelde- nieuwe “technologieën en wetenschappelijke ontwikkelingen. Het prosumentenmodel, dat ik beschreven heb in van [REDACTED], 2022 (hoofdstuk II) speelt juist op niveau I. De rol van zorgverzekeraars bevindt zich op niveau V en onderhandelt met niveau IV, het niveau van de ziekenhuisorganisatie. Dat gaat over de contractering, over aard en omvang van zorgvoorzieningen voor een populatie in een regio, over concentratie en spreiding, over samenwerking tussen voorzieningen, over (regionale) innovatieprojecten, over omzetplafonds/aanneemsommen, enz..

Rowbottom en Billes stellen dat actoren niet een niveau moeten overslaan. Dus actoren op niveau V onderhandelen met niveau IV en niet met niveau III, II of I. En als dat toch gebeurt, leidt dit tot steeds meer bureaucratie. Dat is wat soms ook zien. Dit kan ondervangen worden door meer het “beleidsmedicijn” met als werkzame stof “vertrouwen”. Dat de werkvloer dit vertrouwen meer dan verdient heeft, is af te leiden uit de grote gezondheidswinst die behaald is tegen alleszins redelijke kosten, in de afgelopen 54 jaar. We kunnen ook kijken naar de grote onderuitputtingen in de wijkverpleging en in de intramurale ouderenzorg.

Dit is een aanzet voor een nadere discussie over de rol van zorgverzekeraars.

“INSTITUTIONELE ZORGINKOOPROL” ZORGVERZEKERAARS.

Het was de bedoeling van de stelselwijziging ca. 2006 dat de zorgverzekeraars de regiefunctie, waarmee vooral bedoeld werd de directe dagelijkse zorgverlening.

Het DBC-systeem zou daar de nodige informatie voor moeten leveren. Dat zou betekenen dat - in een attributieconomie- de zorgverzekeraar vanuit niveau V direct gaat sturen in de directe zorgverlening, dus op niveau I. Volgens de theorie leidt dit tot ineffectiviteit en inefficiency. Het is dus - vanuit dit model- verklaarbaar dat de zorgverzekeraars gekozen hebben om het “prestatie-model” om te zetten naar “omzetplafonds/aanneemsommen”, passend binnen het macro-kader. (voetnoot 1)

Ik heb een tweetal voorstellen om effectiever en efficiënter te worden. In de eerste plaats is dat het versimpelen van de bekostiging middels het Tienpuntenplan.(voetnoot 2). Een belangrijk element hierin dat direct aansluit bij Bos /de Groot is het representatie-model. Deze vereenvoudiging leidt ook tot een reductie van de registratie- en administratieve lastendruk. Het Tienpuntenplan sluit enerzijds aan bij de macro-budgettering en geeft anderzijds de wenselijke en noodzakelijke ruimte voor de dynamiek op de werkvloer. De institutionele rol van zorgverzekeraars focust zich in eerste instantie op de aard en omvang van de zorgvoorzieningen voor een bepaalde (regionale) populatie, de concentratie en spreiding van zorgfuncties, de samenwerking tussen de zorgvoorzieningen, grote regionale innovatieprojecten, enz.. In tweede instantie wordt de contracteringsrol door zorgverzekeraars binnen hetgeen uit de eerste rol is overeengekomen, ingevuld en uitonderhandeld. Dit alles vindt plaats binnen het kader van het representatie-model.

Op deze wijze heb je als zorgverzekeraars een veel grotere impact op de organisatie en inrichting van het zorglandschap en vervolgens ook op de zorgkosten. De zorgverzekeraars steken meer in op de "voorkant" van de zorg (de voorzieningen en beschikbaarheid , organisatie en inrichten van het zorglandschap) i.p.v. op de "achterkant" (de uitvoering van de zorgverlening) . Hier is ook meer plaats voor preventie, denk daarbij ook aan burgerinitiatieven.

ROL van de OVERHEID.

De overheid heeft twee soorten rollen. Dat is een regierol , betreffende thema's zoals aard en omvang van het basispakket, de zorgtoeslag , de hoogte van het eigen risico , de inkomensafhankelijke premies voor de ZVW en de WLZ, de vaststelling van het macrobudget, enz.. Met betrekking tot het macrobudget overlegt en onderhandelt de overheid (niveau VII) met de brancheorganisaties van zorgaanbieders , zorgverzekeraars en patiëntenorganisaties. De overheid creëert hierdoor schaarste en schaarste leidt tot creativiteit en innovatie. Immers schaarste stuurt.

Daarnaast heeft de overheid een inspeelrol waar het betreft de dagelijkse zorgverlening en de dynamiek op de werkvloer. De overheid moet vanaf niveau VII niet gaan sturen op niveau I. Maar kan wel stimuleren of afremmen middels b.v. de bekostiging. Als we vanuit deze optiek kijken naar het IZA/AZWA/enz., dan passen de bedoelingen hier zeker goed bij, maar in de uitwerking is de regierol zeker herkenbaar. En dat leidt dan tot "bureaucratie, enz..". Het is nadrukkelijk niet het voorschrijven van het "beleidsmedicijn, met VERTROUWEN als werkzame stof."

SLOTOPMERKINGEN.

Tot slot merk ik op dat er natuurlijk veel meer over te vertellen valt , b.v. de rol van bestuur/management van zorginstellingen en van de werkvloer, zoals patiënten en zorgprofessionals.

Literatuur.

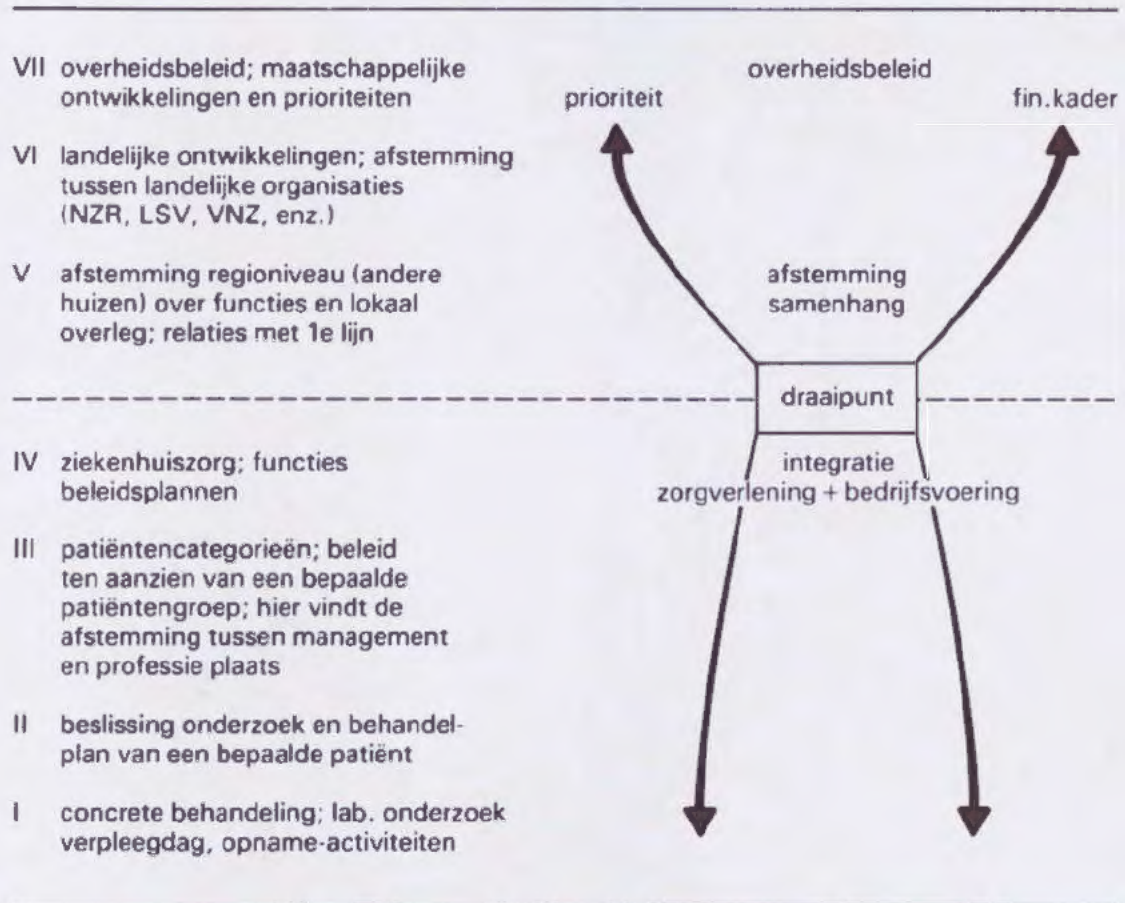
1. [REDACTED]. Reactie op Inspirerend en Uitdagend Essay van Wouter Bos en Joep de Groot in het FD, d.d. 29-11-2025) . LinkedIn. 2025
2. [REDACTED]. De Zorg is van de Patiënten en de Zorgprofessionals. SWP-Uitgeverij A'dam, 2022.
3. [REDACTED]: Budgettering kantelpunt. Afscheidsrede Universiteit Maastricht , 1985.
4. [REDACTED]. De Toekomst van de Zorg en van het Zorgstelsel. SWP-Uitgeverij A'dam, 2024.

Voetnoten.

Voetnoot 1 : Ik verwijs hier ook naar mijn analyses m.b.t. de beperkte invloed van de verschillen in het "resultaat op de zorginkoop, incl. verevening" op de verschillen in de nominale premies tussen zorgverzekeraars. (hoofdstuk IV in [REDACTED], 2024)

Voetnoot 2: Ontleend aan het Stratificatie-model Rowbottom en Billis.

Besluitvormingsniveaus: integratie zorgverlening
en bedrijfsvoering op instellingsniveau

We onderscheiden een zevental werk- of besluitvormingsniveaus in ons gezondheidszorgsysteem.

Niveau I betreft concrete handelingen. Dit zijn handelingen waarvan op voorhand duidelijk is wat de output c.q. het produkt is. Men kan bijvoorbeeld denken aan een laboratoriumonderzoek van de urine of het maken van een röntgenfoto van de arm van patiënt 'Jansen'.

Niveau II betreft activiteiten die plaatsvinden in het kader van de besluitvorming ten aanzien van patiënt 'Jansen' die bij specialist 'Pietersen' in de spreekkamer komt met bijvoorbeeld vage hoofdpijnlachten, en vraagt: 'kunt u mij beter maken?' Het resultaat van de activiteit staat van tevoren niet concreet vast. Er is sprake van een actie die door de omstandigheden wordt bepaald. Er vindt een beoordeling plaats, waarbij schattingen worden gemaakt en onzekerheden moeten worden gehanteerd. Hierin zit een normatief element, zowel van de kant van de patiënt als van de specialist. De activiteiten die plaatsvinden zijn *situatie*-gebonden. Op dit niveau ligt de individuele arts-patiëntrelatie.

Voetnoot 3. Het bekostigingsmodel voor de ziekenhuizen (TIENPUNTEN-PLAN) is gebaseerd op de volgende tien uitgangspunten:

1. Meer ruimte voor kwaliteitsverbetering en innovatie in het primaire zorgproces.
2. Meer beleidsruimte voor cliënten en zorgverleners voor de aanwending van de (financiële) middelen – interne substitutievrijheid binnen de ziekenhuizen.
3. Innovaties, precisiegeneeskunde en het prosumentenmodel vragen om ruimte in de aanwending. Dat is niet te vangen in landelijk uniforme DBC/DOTjes.
4. Onderscheid tussen enerzijds macro/allocatie en anderzijds micro/aanwending. Ga niet de verbinding proberen te maken middels de DBC-systematiek c.q. prestatiebekostiging.
5. Macroallocatie/budgettering gebaseerd op CPB-ramingen, OVA-ruimte en budgettair beleid van de overheid (bijvoorbeeld BKZ-kader, veranderingen basispakket, enzovoort). Bestuurlijke hoofdlijnenakkoorden zijn hierin een belangrijk instrument voor overheid, zorgverzekeraars en ziekenhuizen.
6. Maak een budgetafspraken voor de gehele instelling met alle zorgverzekeraars via het representatiemodel. Hierbij kunnen ook procesmatige afspraken worden gemaakt en institutionele kwaliteitsaspecten en voorzieningen (*license to operate*).
7. Transparantie, primair naar de cliënten en secundair naar de zorgverzekeraars in hun adviesrol naar hun cliënten/verzekerden.
8. Transparantie, niet in de vorm van lange lijsten met indicatoren, maar 'verhalen'.
9. Laat de NZa landelijke, uniforme verrekenarieven vaststellen voor alle DBC/ DOTjes. Dit betekent een zeer aanmerkelijke reductie van administratieve lasten en is veel duidelijker voor de cliënten in het kader van eigen risico.
10. Dit model sluit goed aan bij hoe het z.g.n. "prestatiebekostigingsmodel" in de praktijk wordt gehanteerd door ziekenhuizen, medisch specialisten en zorgverzekeraars, namelijk als een (veel te ingewikkeld) budgetteringsmodel.

Wat is er aan de hand met de ontwikkeling van de Zorgkosten?

“Dramatisch probleem of Uitdaging”

EERST ENKELE FEITEN.

In mijn boek(je) “ De Toekomst van de Zorg en van het Zorgstelsel” * heb ik een aantal cijfers van CPB , CBS , RIVM en ambtelijke rapporten op een rijtje gezet. We gaan uit van de internationale definitie van de gezondheidszorgsector.

In onderstaande tabel heb ik die samengevat en aangevuld met nieuwe cijfers.

Tabel 1 Zorgkosten als % van bnp (aangevuld)

Jaar	Zorgkosten als % van bnp
1970	6,3
1998	7,8
2000	7,7
2005	9,1
2010	10,2
2015	10,3
2020	11,2
2021	11,1
2022	10,0
2023	9,8
2024	10,0
2025	9,5
2026	9,7
2027	10,4
2028	10,6
2033	10,7

Cijfers t/m 2022: CBS, 07-07-2022

Cijfers 2023 : Zeventiende Studiegroep Begrotingsruimte 2023

Cijfers 2022, 2023, 2024 CBS , 27-05-2025.

Cijfer 2026 , CPB Raming MEV 2026.

Cijfers 2033 uit CPB Middellangetermijnraming 2027-2033. Februari 2025.

CPB De Nederlandse overheidsschuld op lange termijn. Juli 2025.

We zien dat vanaf 2010 de zorgkosten als % BNP rond ca 10,5 % zijn. In 2020 en 2021 was het % iets boven de 11%. Dat had te maken met extra corona-uitgaven en vooral omdat het BNP daalde.

De prognose van het CPB voor 2033 is 10,7 %.

LANGE TERMIJN RAMING ZORGKOSTEN ALS % BNP.

Er verschijnen regelmatig lange termijn ramingen van CPB , RIVM , WRR, enz..

Ik geef onderstaand een aantal ramingen.

De eerste ramingen van het CPB verschijnen eind zeventiger jaren. Dr. Lempers , directeur CPB, voorspelt in een lezing op een congres** dat - bij het doortrekken van de ontwikkelingen in de afgelopen periode - de zorgkosten als % BNP in 1994 mogelijk tot het- “absurde”- % van 100 kunnen oplopen. In de discussie op het congres stelde Lempers dat dit niet gaat gebeuren omdat de sector “onderwijs” al een jaar eerder de 100% zou hebben bereikt. Daaruit kan je concluderen dat het “doortrekken” van de ontwikkelingen uit het verleden niet zo zinvol is.

Het CPB (lezing Coen Teulings , 2008) raamt het % zorgkosten in het BNP in 2024 ca. 19 % zal zijn. Volgens bovenstaande tabel zitten we in 2024 op 10,0%.

Het RIVM (2020) raamt dat de zorgkosten als % BNP van 12,7% in 2015 stijgen naar 19,6 % in 2060. In 2015 zitten op 10,3 %

Het CPB (juli 2025) raamt het % BNP in 2060 op 16,6 %. Dat is 3 % -punten verschil met de RIVM raming.

RAMINGSMETHODIEK !?

De werkelijkheid is -uiteraard - altijd afwijkend van de ramingen. Maar het verschil is soms toch wel erg groot. Blijkbaar is het lastig om de continue dynamiek in de zorg goed in beeld te krijgen en ook te houden. Ik kom daar nog op terug.

Men kan zich de vraag stellen of het CPB en RIVM hun ramingsmethodieken en ramingsveronderstellingen niet eens tegen het licht moeten houden.

ZORG IS NIET het KOEKOEKSJONG IN HET COLLECTIEVE NEST: NIEUWE SITUATIE

Er is nog een- "hardnekkig "- frame over de zorg, namelijk dat de zorgsector het koekoeksjong is in het "nest van de collectieve uitgaven". In hoofdstuk III (Van Montfort, 2024) heb ik laten zien dat niet de zorg het koekoeksjong is , maar juist andere sectoren, zoals defensie, landbouw en de AOW. ***

Ook zien we dat onder-uitputtingen in de zorg worden ingezet om tekorten in andere sectoren te financieren.

HOOFDLIJNEN AKKOORDEN EFFECTIEF BELEIDSINSTRUMENT.

Hoe kan dit beeld van een gematigde kostenontwikkeling zo ontstaan? Dit heeft te maken met "beeldvorming" over de bekostiging en de werkelijkheid. De beeldvorming over de bekostiging is dat er sprake is van productiegedreven bekostigingssystemen , ook wel prestatiebekostiging genoemd. Maar in werkelijkheid hebben we "omzetplafonds/aanneemsommen" , enz.. Deze komen tot stand in de onderhandelingen tussen zorginstellingen en zorgverzekeraars/zorgkantoren. Voor deze onderhandelingen zijn de op macro-niveau tussen overheid, brancheorganisaties van zorgverzekeraars/zorgkantoren, zorginstellingen en beroeps-verenigingen uitonderhandelde macrobudgetten en financiële kaders , belangrijke uitgangspunten. Het bekostigingssysteem is feitelijk een verdeelmodel van de macro- budgetten. Dit is materieel ook van toepassing voor de honoraria van de vrijgevestigde medisch specialisten. **** Bij deze onderhandelingen zijn de CPB-ramingen het vertrekpunt. Groot typeert dit als een "attributie-economie". *****

ENKELE CONCLUSIES uit de CIJFERS:

- Kijk naar de werkelijke ontwikkelingen m.b.t. de zorgkosten en men kan concluderen dat het niet zo dramatisch is als vaak wordt voorgesteld.
- De zorgsector in zijn geheel - op onderdelen zijn er (soms grote) verschillen - is redelijk gematigd!!

- De zorg is niet het koekoeksjong in het collectieve "nest."
- De onderuitputting in de zorg wordt ingezet voor andere collectieve uitgave-categorieën.

GEEN KOSTENAFWEGINGSPROBLEEM??!! JAWEL

Er is zeker een afwegingsprobleem, ook op macroniveau. De overheid moet altijd prioriteiten stellen tussen "collectieve voorzieningen en publieke uitgaven". Maar doe dat wel vanuit een juiste interpretatie van de cijfers.

"NIEUWE" INVALSHOEK: DYNAMIEK op de WERKVLOER CENTRAAL.

De ontwikkelingen in het zorglandschap worden vooral bepaald door de dynamiek op de werkvloer. De werkvloer is de (vertrouwens-)relatie tussen de patiënt en de zorgprofessional (s). Deze dynamiek heeft voor het "beleid" een min of meer autonoom karakter. Een voorbeeld ter illustratie. Peter Go en Ger Rutten hebben de laparoscopische chirurgie niet ontwikkeld omdat er door de overheid een "4 promille bedden"-beleidsmaatregel was ingevoerd. Die dynamiek ontstond op de werkvloer in enkele ziekenhuizen, daarbij ondersteund door nieuwe anesthesie-middelen en operatietechnieken. Deze dynamiek werd zeker ook ondersteund door de externe budgettering c.q. budgetfinanciering, die het ziekenhuisbestuur veel ruimte gaf voor afstemming van de interne middelenverdeling op deze dynamiek op de werkvloer. Er zijn veel meer van dit type voorbeelden te noemen. Het succes van het beleid ligt dus vooral in de globale bekostiging, die het vertrouwen en de ruimte gaf aan de instellingen EN de werkvloer. (het "inspeelmodel" van de overheid)*****

Kwaliteits- en efficiencyverbetering en innovatie gebeurde, gebeurt en blijft gebeuren op de werkvloer. De werkvloer heeft de afgelopen 54 jaar - ondanks vaak terecht geklaag over de steeds grotere registratie- en administratieve lastendruk - haar verantwoordelijkheid genomen voor grote stappen in de effectiviteit en kwaliteit van de zorg en (mede) voor een gematigde kostenontwikkeling. Geef die het - wel verdiende - vertrouwen en de ruimte en het wordt nog beter en efficiënter. Overheid en zorgverzekeraars moeten meer gebruik van het "beleids-"medicijn met als werkzame stof "vertrouwen". Er zijn met dit "medicijn" geen leveringsproblemen. Er zijn nog grote ongebruikte voorraden op de planken bij de overheid, zorgverzekeraars en ook bij zorgbestuurders.

SLOT

Laten we onze zegeningen tellen. Er gebeurt gewoon heel veel goeds. Zie dat en blijf niet hangen in "gezeur over een zorginfarct", dat motiveert niemand. *****

En we hebben een gemotiveerde werkvloer nodig om de grote uitdagingen in de toekomst aan te kunnen.

Dit vraagt zeker ook wat van de rol van de overheid, van zorgverzekeraars/ zorgkantoren en van instellingsbestuurders. (zie De Toekomst van de Zorg en van het Zorgstelsel). Het gaat niet zozeer over een mindere rol, maar vooral over andere invullingen van hun rol.

Ik wil nog wijzen op het steeds toenemend aantal burgerinitiatieven. Deze spelen in op de dynamiek in wijken, waar burgers /patiënten eigen regie nemen (het prosumenten-model). De eerste globale evaluaties wijzen op significante kwaliteitsverbetering en grote kostenbesparingen in het ZvW-, WLZ- en WMO-domein. De dynamiek in de burgerinitiatieven past erg goed bij de bovenstaand beschreven dynamiek in het zorglandschap.

[REDACTED]
Bilthoven, augustus 2025.

- [REDACTED]. De Toekomst van de Zorg en van het Zorgstelsel. SWP-Uitgeverij, A'dam, 2024.
  - ** [REDACTED] (1976) in "Beheersbaarheid van Kwaliteit, Kwantiteit en Kosten van de gezondheidszorg " Uitgeversmij. De Tijdstroom .
  - *** AOW maakt inmiddels 6% uit van de overheidsuitgaven. De AOW-premie-inkomsten zijn onvoldoende om de AOW-uitgaven te dekken. Er zijn steeds minder betalers en steeds meer ontvangers en de AOW-uitkeringen zelf zijn verhoogd. (zie CBS 16-07-2025 "AOW voor het eerst meer dan de helft bekostigd uit belastinggeld".)
  - **** Zie [REDACTED] De integratie van de (vrijgevestigde) medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie". SWP-Uitgerij A'dam, tweede herziene druk, 2025.
  - ***** Feitelijk en materieel hebben we nog steeds een budgetfinancieringssysteem, dat in de tweede helft van de tachtiger jaren is ingevoerd. Het is alleen veel te ingewikkeld geworden. Om het simpeler en eenvoudiger te maken, heb ik het Tienpuntenplan ontwikkeld. (zie van Montfort, 2024)
  - ***** Naast deze inspeelrol heeft de overheid ook een authentieke regierol. De regierol gaat over thema's als algemene toegankelijkheid en solidariteit. Denk aan de omvang en samenstelling van het basispakket, de inkomensafhankelijke premies in de ZvW (deels) en de WLZ, de zorgtoeslag, de wettelijke acceptatieplicht van de zorgverzekeraars, de wettelijk geregelde verevening tussen zorgverzekeraars, enz..
-
FW Marcel Levi
'Stop met zeuren ove
- ***** zie de reactie op interview met Marcel Levi.

**[REDACTED]: 'Zorgkosten zijn niet het
koekoeksjong in de overheidsuitgaven'**

Hoogleraar [REDACTED] ergert zich aan het beeld van alsmaar stijgende zorgkosten dat zich in beleidskringen hardnekkig heeft vastgezet. "Er wordt veel te weinig gekeken naar de realiteit." Op basis van die realiteit zou hij wel verandering willen zien, met name in de rol van de zorgverzekeraars.

[REDACTED] hoogleraar Zorg, economie en medische technologie Het beeld dat de zorgkosten in Nederland de pan uit rijzen beïnvloedt al vele jaren het zorgbeleid. Maar dat beeld, plus het dreigende vooruitzicht van een zorginfarct dat door gebrek aan geld en mensen onontkoombaar zou zijn, is in toenemende mate een doorn in het oog van [REDACTED]. De oud-bestuursvoorzitter van ActiZ, als bijzonder hoogleraar Bedrijfseconomie, Zorg en Medische Technologie nog altijd aan de Universiteit Twente verbonden, heeft het idee dat dergelijke doemvoorspellingen de zorg alleen maar kwaad doen.

“Er is te veel beeldvorming, terwijl er te weinig wordt gekeken naar de realiteit”, luidt zijn bezwaar. “Kijk naar de zorgkosten als percentage van het BNP, die zijn al sinds 2010 behoorlijk stabiel. Hanteer je de internationale (OESO) definitie, dan zat Nederland in 2024 op een percentage van 10 procent – netjes in de middengroep van welvarende landen. In 2010 zaten we op ongeveer hetzelfde percentage. Recent stegen de uitgaven voor Landbouw een stuk sneller. Om maar niet te spreken van de recente ontwikkelingen bij Defensie.”

U richt uw kritiek met name op de ramingen van overheidsdiensten als CPB, RIVM et cetera. Zo voorspelde toenmalig CPB-directeur Coen Teulings in 2008 dat we in 2024 op zo'n 19 procent zouden zitten. Hebben dergelijke ramingen niet juist een goede invloed gehad?

“Ik denk het deels wel. Maar er zijn ook ambtelijke stuurgroepen die de kostenontwikkeling bijhouden. En die zwaaien niet met dergelijke dreigende cijfers. Of met het feit dat de zorg zo productiegedreven zou zijn. Mijns inziens is de zorg helemaal niet zo productiegedreven als wel eens wordt voorgesteld. We werken al jaren met productieplafonds en aanneemsommen en daar valt alles onder. Zelfs de honoraria van de vrijgevestigde medisch specialisten.”

Maar ziekenhuizen moeten zorgen dat ze hun budgetplafonds halen omdat ze anders gekort worden door de zorgverzekeraars en via het LOGEX-verdelingssysteem is er nog volop concurrentie op omzet tussen verschillende vakgroepen in het ziekenhuis. Hoezo niet productiegedreven?

“Ik heb voor mijn boekje ‘De toekomst van de zorg en het zorgstelsel’ onderzoek gedaan naar de honoraria die msb's ontvangen in het ziekenhuis. En mijn conclusie luidt dat het percentage dat ze ontvangen van het omzetplafond over de jaren stabiel is. Het idee dat medisch specialisten een steeds groter stuk van de taart weten te bemachtigen, komt daar niet mee overeen. Ook door de msb's niet. Het verschil in gemiddelde beloning tussen vrijgevestigd en loondienst is – rekeninghoudend met pensioenverplichtingen et cetera – op jaarbasis nog maar zo'n 10.000 euro.”

Blijft de vraag waarom medisch specialisten zo gehecht zijn aan hun vrijgevestigde staat, als het nauwelijks financieel voordeel oplevert.

“Ik denk dat dat veel te maken heeft met emoties vanuit het verleden: angst voor verlies van professionele autonomie bijvoorbeeld, waarbij dat vrijgevestigde element een enorme rol speelde. Dat sentiment verdwijnt overigens wel. Nog maar 30 procent van de medisch specialisten opereert

vanuit een msb. Mijn advies aan de politiek luidt dan ook: maak daar geen serieus werk meer van."

Waar moet de politiek wel werk van maken?

"Ik zou politici vooral willen meegeven: kijk minder spastisch naar die kostenramingen en ga echt aan de slag met je wettelijke bevoegdheid om te werken aan afbouw van de regeldruk. Daarnaast zou ik politici willen oproepen eens wat meer vertrouwen te geven aan de zorgsector. Niet met beleidsvoornemens komen als er weer eens iets is gebeurd in – pakweg – Nieuweschans, maar de Inspectie haar werk laten doen."

En dan komt het goed?

"Nou, dat is iets te simpel. Ik pleit voor debat op basis van reële cijfers in plaats van stemmingmakerij. En die cijfers zijn niet zo geruststellend dat er niets hoeft te gebeuren."

Wat moet er dan gebeuren?

"Ik denk dat met name in de rolinvulling van de overheid, de zorgverzekeraars en ook van zorginstellingsbestuurders enige verandering nodig is."

Laten we beginnen met de overheid.

"De overheid heeft een regierol. Die voert ze ook, vanuit de macro-financiële kaders waarmee de financiële ruimte voor de zorg jaar op jaar wordt bepaald. Dat mechanisme moet worden gehandhaafd. De zorgeconomie is al jaren geen markt in de zin van serieuze concurrentie tussen zorgverzekeraars, maar een attributie-economie en dat is goed. Maar we hebben het veel te ingewikkeld gemaakt en met het versimpelen daarvan moet de overheid echt aan de slag."

Dat probeert ze al heel lang, maar het lukt niet. Heeft u ideeën hoe wel?

"Mijns inziens kan de toedeling van middelen een stuk simpeler. Laat een of twee zorgverzekeraars de onderhandelingen met een ziekenhuis doen over de totale aanneemsom en laat de rest binnen dat plaatje volgen. Daarnaast: laat de NZa landelijk de tarieven van de dbc's bepalen, zodat het prijselement uit de onderhandelingen verdwijnt en alleen het volume nog onderhandelbaar wordt. Het zal de administratieve lasten flink omlaag brengen."

Alleen is het ook meteen de bijl aan het stelsel van de gereguleerde marktwerking. Hoe moeten de zorgverzekeraars nog met elkaar concurreren als je dit doorvoert?

“Ik heb onderzocht in welke mate de zorginkoop voor de zorgverzekeraars nu bepalend is voor de premies die zorgverzekeraars vragen voor hun polissen. Die rol blijkt veel kleiner dan je zou denken. De belangrijkste premiebepalende factor bij zorgverzekeraars zijn resultaten op de inzet van hun eigen vermogen en hun beleggingsrendementen. Dus de verschillen in resultaten op de zorginkoop zijn niet bepalend voor hun concurrentiepositie.”

Maar dat willen de zorgverzekeraars toch helemaal niet?

“Ik pleit niet voor een mindere, maar een andere rol van de zorgverzekeraar. Want in mijn plan moeten zij zich veel meer bezighouden met de aard en omvang van de voorzieningen in hun regio, op basis van wat daar nodig is. Ik denk dat ze daarmee juist een veel bepalender rol kunnen spelen ten behoeve van de toekomstbestendigheid van het zorglandschap en juist ook de kostenbeheersing. Als *countervailing power* in het spel met de zorgverleners, actief betrokken bij vraagstukken als concentratie en spreiding, versterking van de eerste lijn en substitutie van zorg uit het ziekenhuis naar de nulde lijn. Ik noem dit de institutionele rol van zorgverzekeraars.”

Praat u hier wel eens over bij zorgverzekeraars? U hebt zelf voor Achmea gewerkt per slot van rekening.

“Jawel. Ik geloof dat ik op dit gebied enige bewustwording zie bij de zorgverzekeraars.”

In welke zin?

“Het idee dat de effectiviteit van het zorglandschap wordt bepaald door hun onderlinge concurrentie op regioniveau, lijkt steeds minder op te gaan. Ik geloof dat men dat bij de zorgverzekeraars steeds beter begint te begrijpen. Maar nogmaals, ik meen dat te zien. Of dat ook zo is, moet je de zorgverzekeraars vragen.”

DE INTEGRATIE VAN (VRIJGEVESTIGDE) MEDISCH SPECIALISTEN IN DE ZIEKENHUISORGANISATIE

Een stapsgewijs proces

TWEEDE HERZIENE DRUK

De integratie van (vrijgevestigde) medisch
specialisten in de ziekenhuisorganisatie

De integratie van (vrijgevestigde) medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie

Een stapsgewijs proces

TWEEDE HERZIENE DRUK

Wetenschappelijk
SWP

**De integratie van (vrijgevestigde) medisch specialisten in de
ziekenhuisorganisatie**

Een stapsgewijs proces

ISBN 978 90 8560 407 5

NUR 882 / THEMA MBNH / BISAC MED043000

Eerste druk 2024 (ISBN 978 90 8560 373 3)

Tweede herziene druk 2025

© 2024, 2025 Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan.

INHOUD

Inleiding en doel	7
Periode I. 1945-1958: Van open naar gesloten ziekenhuizen	9
Periode II. 1958-1983: Formaliseringsstappen relatiespecialisten- ziekenhuisorganisatie	11
Periode III. 1983-2000: Managementparticipatie medisch specialisten	13
Periode IV. 2000-2024: Groei gelijkgerichtheid honoraria en ziekenhuisbudget	19
Algemene conclusie en aanbevelingen. Verbreding/verdieping integratie- pad specialisten en ziekenhuisorganisatie	23
Literatuurlijst	31
Bijlage I. Bekostiging medisch specialisten	33
Bijlage II. Reactie op Handreiking Gelijkgerichtheid van NVZ /FMS	37
Bijlage III. Reactie op Dialoogdocument NVZ	45
Bijlage IV. Tienpuntenplan voor de bekostiging (geactualiseerd)	53
Overzicht publicaties Guus van Montfort	61

INLEIDING EN DOEL

Deze bijdrage beschrijft een tijdlijn van de integratie van de (vrijgevestigde) medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie.

Er is veel discussie over de rol en positie van met name de vrijgevestigde medisch specialisten in of ten opzichte van de ziekenhuisorganisatie.

Ik geef enkele voorbeelden, deels oordelen en vooroordelen:

- De maatschappen zijn allemaal aparte winkeltjes, waar de organisatie zich maar op moet aanpassen.
- Samenwerken met collega's en andere zorgprofessionals is niet vanzelfsprekend (eenmansbedrijfjes).
- Ze misbruiken hun directe verantwoordelijkheid voor de individuele patiëntenzorg (de professionele autonomie).
- Ze laten het eigen inkomensbelang een te grote rol spelen bij de afwegingen van de zorg voor een patiënt.
- men wil alle zorg die tot een bepaald specialisme behoren, zelf blijven doen.

Er zijn veel oordelen en vooroordelen over medisch specialisten en zeker over de vrijgevestigde. De commissie Meurs (2012; pagina 3) merkt op dat 'de discussie over de hoogte van de inkomens soms meer op beeldvorming is gebaseerd dan op feiten'. Het is dan ook van groot belang dat men zich baseert op werkelijkheden en niet op beelden van die werkelijkheden.

In deze publicatie wordt geen standpunt ingenomen over voor of tegen het al of niet vrijgevestigd zijn.

In deze bijdrage ligt het accent vooral op de stapsgewijze en voortgaande integratie van medisch specialisten en de ziekenhuisorganisatie. Natuurlijk speelt de honoreringssystematiek van de medisch specialisten hierbij een rol. We schetsen globaal deze ontwikkelingen en veranderingen in de honoreringssystematiek.

Een beetje vooruitlopend op conclusies, kunnen we stellen dat die integratie tussen specialisten en de ziekenhuisorganisatie steeds intensiever wordt.

Relatie medisch specialisten en ziekenhuisorganisatie: eenstapsgewijs proces

Tamboer, Schepers, Klazinga en Casparie (2002) geven in een artikel een uitvoerige beschrijving van de ontwikkelingen in de relatie tussen medisch specialisten en ziekenhuis na de Tweede Wereldoorlog.

Ik neem de fasering die zij ontwikkeld hebben tot 2002 graag over. Ik voeg daar wat informatie aan toe en benoem ze soms iets anders. En ik trek de analyse van de integratieontwikkelingen door tot nu.

PERIODE I

1945-1958: VAN OPEN NAAR GESLOTEN ZIEKENHUIZEN

Tamboer c.s. noemen deze periode 'Naar een zorginhoudelijke integratie'. Ik zou deze periode liever noemen van open naar gesloten ziekenhuizen. Er was van echte zorginhoudelijke integratie nog weinig sprake. Het is wel een stap ernaar toe. De bekostiging van ziekenhuizen was gebaseerd op enerzijds kostenrichtlijnen per verrichting (van het ministerie EZ en later het COZ) en aan de andere kant het aantal autonome beslissingen en behandelingen van en door de specialisten. De honoraria waren helemaal apart. Wel was er een stevige discussie over 'arts-in'-respectievelijk 'arts-out'-declaratie.

Bij arts-out declareerde de specialist zelf rechtstreeks bij het ziekenfonds c.q. de particuliere zorgverzekeraar. Bij arts-in gebeurde dat door het ziekenhuis, die dit een-op-een naar de individuele specialist doorzette. De LSV was sterk voor arts-out en de ziekenhuisorganisaties voor arts-in.

In de periode na de Tweede Wereldoorlog hadden we nog een vrij strikte scheiding tussen het ziekenhuis en de medisch specialisten. De specialisten hadden vaak thuis een eigen polikliniek met soms bepaalde medische apparatuur en gingen voor klinische behandeling naar een ziekenhuis naar eigen keuze. Een ziekenhuis had dus geen vaste groep specialisten. Voor de LSV waren belangrijke argumenten hierbij de vrije artskeuze en de professionele autonomie van de arts.

Dus zowel de ziekenhuisbekostiging als de honoraria waren 'open-end'-systemen.

PERIODE II

1958-1983: FORMALISERINGS- STAPPEN RELATIE SPECIALISTEN- ZIEKENHUISORGANISATIE

Tamboer c.s. noemen deze periode organisatorische integratie. Ik vind dit een wat vergaande typologie. Want zeker was er sprake van een organisatorisch naar elkaar toegroeien, maar van echte integratie op zorgverleningsniveau met de ziekenhuisorganisatie was nog geen of weinig sprake. Het was meer het onderling naar elkaar toegroeien van de medisch specialisten middels maatschapsvorming en het verder formaliseren van de relatie medische staf middels stafreglementen, modelovereenkomsten en toelatingscontracten. Dat zijn zeker ook stappen in de integratie.

Het aantal open ziekenhuizen was – contrair aan de voorkeuren van de LSV (voorganger van de huidige Federatie Medisch Specialisten, de FMS – afgenomen tot 10 procent. (In 1951 was dit 70 procent en 40 procent in 1957). Er was – passend in de ontwikkeling van open naar gesloten – sprake van een stap van de individueel functionerende specialist naar meer maatschaps- en stafvorming. Er ontstonden commissies op medisch stafniveau (bijvoorbeeld fona-commissies). Ook is een belangrijke factor geweest dat het aantal specialistenopleidingen in algemene ziekenhuizen sterk is toegenomen. Ook dat zijn factoren van een toenemende gemeenschappelijkheid onder specialisten en in zekere zin ook met de ziekenhuisorganisatie.

PERIODE III

1983-2000: MANAGEMENTPARTICIPATIE MEDISCH SPECIALISTEN

In begin jaren tachtig nemen de problemen met de collectieve lasten sterk toe en dit leidt ook tot verdergaande bezinning op de ontwikkeling van de zorgkosten. De bekostigingssystemen waren grotendeels openeindsystemen. Dan wil zeggen: de specialisten en zorgprofessionals namen hun beslissingen over de diagnostische en therapeutische verrichtingen en behandelingen die men wenselijk en noodzakelijk vond voor de patiënten. Deze activiteiten en behandelingen werden door de ziekenhuisorganisatie uitgevoerd. Voor de kosten had het COZ/COTG een gedetailleerd richtlijnenstelsel uitgewerkt. Dit richtlijnenstelsel schreef zeer gedetailleerd voor welke kosten men mocht maken op de specifieke afdelingen, gegeven de productievolumes waartoe de medisch specialisten hadden besloten. De specialisten baseerden zich daarbij op de stand van de wetenschap en op hetgeen de standaard was onder beroepsgenoten en was vastgelegd in protocollen en richtlijnen. De zorgkosten volgden de besluitvorming van de specialisten. Dit gaf natuurlijk grote problemen voor de kostenontwikkeling. De overheid had twee strategieën voor die kostenontwikkeling. Namelijk een strategie middels de planning van ziekenhuisvoorzieningen en een middels de bekostiging van het gebruik van die voorzieningen. De wetgeving was ook tweeledig, namelijk een planningswet (WZV) en bekostigings- en tarievenwet (WTG). Een voorbeeld van de planningswet was het plan-Gardeniers, waarin – gebaseerd op de 40/00-beddenorm – zeer gedetailleerd was uitgewerkt hoeveel bedden een ziekenhuis moest inleveren en welke gesloten moest worden. Er werd ook gewerkt met (provinciale) bouwplafonds. We gaan in deze bijdrage niet nader in op deze planningsgeoriënteerde beleidsmaatregelen van de overheid. Wel merken we op dat deze stevige maatregelen

laten zien hoe hoog de (financiële) nood was gestegen. Het vergrootte zeker het kostenbewustzijn.

We focussen verder op de bekostigings- en tariefmaatregelen.

Interessant is nog om op te merken dat staatssecretaris Van der Reijden aan minister Ruding van Financiën had gevraagd of het planningsbeleid niet kon vervallen, nu de budgettering was ingevoerd. Het was dubbelop, zei Van der Reijden. Maar minister Ruding antwoordde dat hij daar geen voorstander van was, immers zo stelde hij: 'Dubbel genaaid is extra sterk.' Het illustreerde nog eens dat de overheid zeer sterk op de collectieve uitgaven lette en dat gold dus ook de zorgkosten.

Het draagvlak voor de invoering van de budgettering was breed. Er was aan de externe kant het protocol tussen NZR (sectie Ziekenhuizen) en de zorgverzekeraars (VNZ, namens alle ziekenfondsen, en KLOZ, namens de particuliere zorgverzekeraars). Aan de interne kant was er de intentieverklaring tussen de NZR (sectie Ziekenhuizen) en de LSV (namens de medisch specialisten). In zowel het protocol als de intentieverklaring was de acceptatie van de budgettering het centrale uitgangspunt. Het belang voor de zorgverzekeraars was dat er een begrenzing was aan de zorgkosten en dat er een zogenoemd lokaal overleg tussen de verzekeraars en de ziekenhuizen werd ingevoerd. Voor de ziekenhuizen was er de uitruil tussen kostenbegrenzing en veel ruimte voor de interne aanwending van het budget. Het oude bekostigingssysteem was een openeindsysteem, waar de productie dan wel activiteiten waartoe de medisch specialisten hadden beslist uitgangspunt waren en middels een verfijnd richtlijnenstelsel van het COZ werden vertaald in personele en materiële middelen per afdeling. Het vuistdikke COZ-repertorium, met een grote hoeveelheid bestedingsvoorschriften voor de interne aanwending, werd in een keer afgeschaft. Dit gaf het ziekenhuisbestuur veel ruimte voor een eigen aanwending. Men mocht behaalde overschotten, die men binnen het budget realiseerde, behouden. Dit gold ook voor tekorten. (Ik merk op dat deregulering echt kan.) Ook speelde hierbij een rol dat er met een viertal ziekenhuizen in de afgelopen jaren was geëxperimenteerd met dit budgetteringssysteem. En de resultaten waren zeker positief. Voor de medisch specialisten was er inmiddels een stevige discussie over de ontwikkeling van de honoraria van de vrijgevestigde specialisten. Alhoewel de honoreringssystematiek intact bleef, betekende de invoering van de budgettering wel degelijk iets voor de rol en positie van de medisch specialisten in de

ziekenhuisorganisatie. De toenmalige voorzitter van de LSV, Heijen, merkte op dat de specialisten niet alleen (mede)verantwoordelijk waren voor de kwaliteit van zorg, maar ook voor de efficiency. Hij formuleerde het zo: 'Doelmatigheid is een onderdeel van kwaliteit.'

Spanning tussen openeind-honoreringssysteem en gesloten budgetstelsel

Het mogelijke dilemma dan wel de spanning tussen het gesloten karakter van de budgettering van de ziekenhuiskosten en het openeindekarakter van de honoreringssystematiek van de medisch specialisten werd door de invoering van de budgettering manifest. We moeten ons realiseren dat deze twee geldstromen toen separaat van elkaar liepen. Er ontstond spanning tussen de professionele autonomie van de specialisten en de budgettaire begrenzing. In de intentieverklaring werd hiervoor een procedure afgesproken. Dit heeft onder meer geleid tot de managementparticipatie van medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie. Ook de medisch specialisten accepteerden de begrenzing van het budget voor de ziekenhuiskosten, zoals in de intentieverklaring NZR/LSV was geformuleerd. Iets later kregen we ook begrenzingen aan de investeringsruimte voor medische inventarissen. Een COTG-commissie (onder leiding van prof. Lou Groot, waarin ook de LSV was vertegenwoordigd) had hierover de normering van de ruimte voor dit type investeringen een advies uitgebracht. (Ik heb het rapport niet kunnen achterhalen, maar baseer mij op mondelinge mededelingen van met name ex-COTG-medewerkers.) We moeten ons hierbij realiseren dat de budgetteringssystematiek geen betrekking had op afschrijvingen en rente. Voor deze kostencategorieën werd het oorspronkelijke COZ-richtlijnenstelsel gehanteerd. Dat ging over afschrijvingspercentages en afschrijvingstermijnen. Deze nieuwe normering betekende weer een stapje naar meer denken en handelen in het medisch handelen door medisch specialisten binnen grenzen en schaarste. Groot (Roermond, 1975) pleitte in twee afscheidsredes bij zijn vertrek als directeur van het Laurentius Ziekenhuis naar zijn hoogleraarschap aan de Universiteit Maastricht reeds uitvoerig voor meer ruimte voor de werkvloer. Ook pleit hij voor meer dienend en ondersteunend en minder dirigerend leiderschap van het ziekenhuisbestuur dan wel de directie. De gedachte achter het rapport

over de investeringen en van de budgettering werd toen reeds geformuleerd. Als we kijken naar hoe de situatie in 2024 is, zijn deze gedachten nog steeds meer dan actueel. De gebouw-gebonden investeringen werden vooral beheerst vanuit vergunningen van de overheid (soms ook provincies), bouwnormen, beddenpromillages, bouwplafonds. De kosten van deze investeringen werden op basis van richtlijnen voor afschrijvingen en rente verwerkt in de ziekenhuiskosten en aan het budget toegevoegd.

Voor de bestuurbaarheid van het ziekenhuis kregen we interne budgetterings- en investeringscommissies, waarin ook medisch specialisten vanuit de gehele medische staf waren vertegenwoordigd. De deelnemende specialisten waren meestal gemandateerd vanuit de medische staf. Dat was ook weer een stapje in de verdere stafvorming, waardoor de medisch specialisten gingen deelnemen aan de beleidsvorming van het ziekenhuis. De managementparticipatie van medisch specialisten ging meestal in de vorm van een medisch manager, die samen met een bedrijfsvoeringmanager het management vormde van een afdeling, functiegroep of dienst. (Ik verwijs naar de rapporten van de commissie Van Montfort.) Deze managementparticipatie had vooral betrekking op het dagelijks managen van een afdeling, functiegroep of dienst.

We kunnen concluderen dat de genoemde spanning tussen het openeindhonoreringssysteem van de vrijgevestigde medisch specialisten en het gesloten budgetsysteem van ziekenhuizen enigszins hanteerbaar werd gemaakt door genoemde organisatieveranderingen in de ziekenhuizen en de veranderende rol en positie van de medisch specialisten daarbinnen.

Wat hierbij zeker geholpen heeft, is dat parallel aan de ontwikkeling en implementatie van de budgettering er een brede discussie was over de ontwikkeling van de honoraria op macroniveau. Stap voor stap werd ook voor honoraria een macro-begrenzing steeds meer geaccepteerd. Dit werd uiteindelijk vastgelegd in het Vijfpartijenakkoord dat onder leiding van G. van Aardenne in 1988 werd gesloten tussen LSV, NZR, VNZ, KLOZ, KPZ voor ambtenaren. Daarin werd – naast een herijking en herstructurering van de honorariumtarieven – afgesproken dat het totaal aan honoraria op macroniveau voor drie jaar werd bevroren.

Natuurlijk was er zowel voor het macrobudget voor de zorginstellingen als voor het macrohonorariumbudget elk jaar weer een (soms stevige) discussie over de mutaties daarvan tussen zorgaanbieders, zorgverzekeraars en de overheid.

We kunnen zeker de conclusie trekken dat de macrobegrenzungen voor de zorgkosten steeds breder geaccepteerd werden.

En we hebben laten zien dat dit een stimulans is geweest voor een verdere integratie tussen medisch specialisten en de ziekenhuisorganisatie.

PERIODE IV

2000-2024: GROEI GELIJKGERICHTHEID HONORARIA EN ZIEKENHUISBUDGET

In de jaren negentig start een discussie over een stapsgewijze groei naar meer gelijkgerichtheid tussen de honoreringssystematiek van medisch specialisten en de ziekenhuisbudgettering. We constateerden dat er verschillende, tegengestelde prikkels waren in deze twee bekostigingssystemen. Van Montfort (1994) heeft hierop gewezen en concrete voorstellen gedaan voor meer gelijkgerichtheid. Hij pleitte ervoor om de honoreringssystematiek te harmoniseren met de systematiek van het budgetsysteem. Met name een aanpassing van het vast-variabelsysteem, conform de voorstellen van de COTG-commissie-Brederode. In de door een aantal specialisten en ziekenhuizen gestarte experimenten werd – met enkele varianten – de honorering gebaseerd op deze voorstellen voor meer gelijkgerichtheid. Dus niet meer de verrichtingen van de medisch specialisten waren de basis voor de honorering, maar de parameters van de ziekenhuisbudgettering. Voor een evaluatie daarvan verwijs ik naar het onderzoek van Esther Mot (2002).

Deze experimenten zijn de basis geweest voor de invoering door minister Borst van de zogenoemde lumpsummen voor de honorering van de medisch specialisten. In de bijlage is uit het rapport van de commissie-Meurs een overzicht opgenomen van de veranderingen in de bekostiging van medisch specialisten van 1995 tot 2015. Na enkele tussenstappen hebben we in 2024 de situatie dat het totaal van de honoraria van de vrijgevestigde specialisten onderdeel zijn van het totale omzetplafond/aanneemsom/budget van het ziekenhuis. Het ziekenhuisbestuur onderhandelt met de zorgverzekeraars en de specialisten dus niet meer. De vrijgevestigde medisch specialisten hebben zich georganiseerd in medisch specialistische bedrijven en het MSB onderhandelt met het ziekenhuisbestuur over het totale honorariumbedrag. De ervaringen tot nu toe zijn dat de totale honorariumsom meebeweegt met het totale ziekenhuisomzetplafond. De specialisten verdelen onderling de totale som. Bij die verdeling speelt de productiviteit in

termen van verrichtingen (middels het LOGEX-model) een geringe rol (Dobey en Middendorff, 2017).

Er valt natuurlijk veel meer over te zeggen, bijvoorbeeld over tussenstappen met uurtarieven, het jaarlijkse onderhandelingscircuit. Maar dat valt buiten het bestek van deze publicatie. Scheerder en Van Vliet (1999) wijzen op de wenselijke stappen naar een volledig geïntegreerde bekostiging van de ziekenhuizen en de honoraria van de medisch specialisten. Inmiddels zijn we daar aanbeland.

Deze ontwikkeling in het honoreringssysteem loopt dus steeds meer parallel met de ziekenhuisbekostiging en is onderdeel geworden van het ziekenhuis. Over de interne verdeling van de honorariumsom binnen de MSB's hoor je weinig problemen en knelpunten.

Er zijn enkele voorbeelden bekend dat het MSB – uit de honorariumsom – participeert in bepaalde investeringen van het ziekenhuis.

Uit een Gupta-rapport (2024) blijkt dat de verhouding honorariumsom/lumpsumsom en de ziekenhuisomzet tussen 2015 en 2021 stabiel (ca. 12,2%) is gebleven. Bij de verhouding totaal aantal specialisten en vrijgevestigden is het percentage vrijgevestigden iets toegenomen (van 62% naar 63%). Dit impliceert dat de totale honorarium-lumpsum dus meebeweegt met het totale omzetplafond van het ziekenhuis. De vrijgevestigden halen dus niet meer uit het omzetplafond bij de onderhandelingen met het ziekenhuisbestuur dan de bewegingen in de omzet. Dit blijkt ook uit de NZa-monitor. Daarin wordt geconcludeerd dat de afspraken tussen ziekenhuizen en MSB's overwegend gelijkgericht zijn (in 84% van de ziekenhuizen).

De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) en de Federatie Medische Specialisten (FMS) hebben een 'Handreiking' uitgebracht over 'gelijkgerichtheid'. Dit rapport en het bovenstaande sluiten goed op elkaar aan. In mijn uitgebreide reactie (zie bijlage II) leg ik nog wat explicieter nadruk op de dynamiek op de zorgwerkvloer.

Natuurlijk zijn systemen en structuren relevant, maar succesvolle structuren en systemen zijn bijna alleen maar succesvol als men de dynamiek op de werkvloer als vertrekpunt neemt. De dynamiek in de zorg – mede ondersteund door nieuwe technologieën en wetenschappelijke ontwikkelingen, die overigens vaak met en door de zorgprofessionals en patiënten op de werkvloer worden ontwikkeld en geïmplementeerd – moet meer richtinggevend zijn voor effectieve structuren en systemen.

Dit betekent niet dat men alles zo maar moet accepteren wat er op de werkvloer gebeurt. Ziekenhuisbestuurders hebben wel degelijk een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de prioriteitenstelling – op basis van een ‘visie, strategie en beleidsplan’ – met betrekking tot de dynamiek op de werkvloer en de daaraan gekoppelde interne middelenverdeling.

Ik heb mijn reactie op het Dialoogdocument van de NVZ aan deze uitgave toegevoegd, omdat daarin verdere toelichtingen staan (bijlage III).

ALGEMENE CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN VERBREIDING/VERDIEPING INTEGRATIEPAD SPECIALISTEN EN ZIEKENHUISORGANISATIE

Als we kijken naar het traject vanaf de Tweede Wereldoorlog tot nu, kunnen we enkele duidelijke conclusies trekken en concrete aanbevelingen doen:

1. Het pad van de integratie van medisch specialisten en ziekenhuisorganisatie is duidelijk ingeslagen en succesvol geweest.
2. Er is een sterke groei geweest van individueel functionerende medisch specialisten naar stafvorming/maatschapsvorming/teamvorming op basis van patiëntengroepen.
3. Deze teamvorming beperkt zich niet tot medisch specialisten, maar ook andere zorgprofessionals, zoals met name verpleegkundigen, hebben een gewaardeerde plaats in deze op de patiënt georiënteerde teams.
4. Het zijn vaak medisch specialisten die, op basis van expertises voor bepaalde patiëntengroepen, afspraken maken over concentratie en spreiding van patiëntenzorg over ziekenhuizen heen.
5. Regionale maatschapsvorming past hier zeker ook in.
6. Medisch specialisten nemen (mede)verantwoordelijkheid over de strategievorming van het ziekenhuis en – middels managementparticipatie – in het dagelijks management van de afdelingen en diensten binnen het ziekenhuis. Ik verwijs naar concrete ervaringen op dit gebied naar de onderzoeken van onder meer Hans Schaaf (2000) en Karin Kruithof (2005).
7. Een belangrijke integratiepush is ook uitgegaan van de toenemende complexiteit in de zorg, die betrokkenheid van meerdere medische specialismen en verpleegkundigen vereisen en dus meer samenwerking. Natuurlijk is de steeds complexere en duurder wordende apparatuur en procedures ook een integratiefactor. De vaste kosten zijn hoog en vragen om specifieke expertise. Dus is een grootschalige omgeving noodzakelijk. Deze dynamiek impliceert ook dat de maten in een bepaalde maatschappij steeds minder met elkaar

samenwerken. Er ontstaan steeds meer subspecialisaties binnen een maatschap en samenwerkingen met andere medisch specialisten (uit het eigen ziekenhuis en uit andere ziekenhuizen) en met andere zorgprofessionals, zoals verpleegkundigen. De onderlinge verhoudingen tussen medisch specialisten en verpleegkundigen is – stapje voor stapje – ook enigszins aan het veranderen. Ik verwijs naar het interview met Christel Schilders (2024). Zij heeft als IC-verpleegkundige in ETZ-ziekenhuis initiatief genomen om het aantal IC-patiënten terug te brengen. Dat is gelukt met 30 tot 40 procent. Een citaat om de veranderingen in de onderlinge verhoudingen te typeren: ‘Sterker nog, zelfs medisch specialisten bellen nu de IC-verpleegkundigen voor advies.’ In dit verband wil ik wijzen op de emancipatie van de verpleegkundigen in de ziekenhuisorganisatie. Zij zijn de spinnen in de zorg voor de patiënten (Peppel c.s., 2023).

Deze ontwikkelingen vragen ook om meer samenwerking, binnen ziekenhuizen maar ook over ziekenhuizen heen. En dat gebeurt ook steeds meer, vooral op initiatief van vooral de werkvloer en minder op initiatief van bestuurders.

Er spelen ook persoonlijke financiële belangen van medisch specialisten een rol. Ik wijs erop dat die in de loop der jaren zijn gemitigeerd. Maar er zijn nog steeds vrijgevestigde medisch specialisten die denken dat het nog steeds zo is dat 10 procent meer heupen implanteren, 10 procent meer inkomen oplevert.

8. We constateren dat de dynamiek in de zorg wordt geïnitieerd, geïmplementeerd en uitgevoerd op de werkvloer. Daar vindt ook de adaptatie plaats van nieuwe technologieën en wetenschappelijke inzichten.

Kruithof (2024) stelt dat ‘innovatie die nodig is om de zorg een aantrekkelijker vakgebied te maken, moet komen vanuit zorgprofessionals en niet vanuit bestuurders. Wij moeten – als bestuurders – stimuleren, aanjagen, kritisch zijn en randvoorwaarden bieden. De rest is aan de vakmensen zelf.’ Of Stephanie Klein Nagelvoort (2024) die stelt: ‘De beste oplossingen komen van de werkvloer.’

Marcel Levi (2021) stelt dat “ Niet de overheid , niet de zorgverzekeraars, maar de verpleging en de dokters, die kunnen zorgen dat de zorg slagvaardig verandert als dat nodig is”.

9. Deze dynamiek vraagt van ziekenhuisbestuurders dat zij – in functie van de prioriteitenstelling die volgt uit de dynamiek op de werkvloer – de interne aanwending van de (financiële) middelen gaat aanpassen. Dit vraagt om lef

van bestuurders om dit intern op te lossen en niet extern door aan zorgverzekeraars meer geld te vragen of soms zelfs de werkvloer daarvoor op pad te sturen. Dat is vaak ook echt niet nodig, omdat het vaak gaat om andere zorgconcepten(interne substitutie) (zie ook Stephanie Klein Nagelvoort, 2024). Er komt nog bij dat zorgverzekeraars over het algemeen een hekel hebben aan dubbel betalen. Bovendien zal dit ook weer leiden tot extra registratie- en administratieve lastendruk. Daar zit ook niemand op te wachten.

10. De ontwikkelingen in en het naar elkaar toegroeien van de bekostigingssystematiek van het ziekenhuis en de honoreringssystematiek van de medisch specialisten heeft hier zeer zeker aan bijgedragen.
11. We constateren dat het DBC/DOT-systeem op deze dynamiek en ontwikkelingen nauwelijks enige invloed heeft gehad. Het is materieel eigenlijk niet veel meer dan een declaratiesysteem. Het was eigenlijk bedoeld als de basis van een prestatiebekostigingssysteem in het kader van de stelselwijzigingen rond 2006. Het is belangrijk om duidelijk te maken dat -na allerlei tussenstappen- we feitelijk nog steeds een budgetteringssysteem hebben, waar de honoraria van de vrijgevestigde medisch specialisten een onderdeel van geworden zijn.
12. Het huidige bekostigingssysteem is – mede door al die tussenstappen – echter veel te ingewikkeld geworden en leidt tot extra verhoging van de administratieve lastendruk. In het Tienpuntenplan (Van Montfort, 2024) worden concrete voorstellen gedaan voor een sterke vereenvoudiging.
13. We constateren bij substitutie van de dure tweede lijn naar de goedkope eerste lijn, een discrepantie tussen het macroniveau en het microniveau. Op microniveau vindt er veel substitutie plaats vanuit de tweede lijn, maar dan vooral naar de nulde lijn. De coronapush heeft hierbij zeker een stimulerende rol vervuld.

Uit data in de NVZ Factsheet (februari 2025) kan worden afgeleid dat de verschuiving vanuit het ziekenhuis naar de nulde lijn steeds sneller gaat. In 2024 maakt 94% van de ziekenhuizen gebruik van beeldbellen, dat was in 2019 51%. Het aantal beeldbelconsulten was in 500 per kwartaal in 2019 en ruim 9000 per kwartaal in 2024. Het aantal COPD-telemonitoringverrichtingen nam toe van 1% in 2019 naar 25% in 2024 van de betreffende patiënten.

14. Essentieel element hierbij is dat de overheid, zorgverzekeraars en ook instellingsbestuurders uitgaan van vertrouwen in de werkvloer. Dat is geen blind vertrouwen. De werkvloer moet volledig transparant zijn over waar men mee bezig is. En dat gaat niet zozeer via uitgebreide monitoring- en

registratiesystemen. Maar door die stakeholders gewoon op de werkvloer uit te nodigen. En ze ook uit te nodigen en te betrekken bij evaluatieonderzoek van nieuwe zorgvormen.

15. Beleidsmakers moeten zich ook realiseren dat de basis voor succesvolle veranderingen vaak gelegd zijn door experimenten, die geïnitieerd zijn vanuit de werkvloer. Bijvoorbeeld de budgetteringsexperimenten, de lumpsumexperimenten voor de honoraria, de experimenten met managementparticipatie. Dat geeft ook een push aan het vertrouwen.
16. En natuurlijk, ook als de veranderingen zouden verlopen zoals is geschetst, betekent dat niet dat er geen fouten worden gemaakt of dat er geen mislukkingen zouden zijn. Maar laten we die openlijk met elkaar delen en bespreken. Ook dat draagt bij aan het vertrouwen in elkaar.
We moeten ons hierbij ook realiseren dat in een sterk gereguleerde omgeving, waarin de overheid en zorgverzekeraars zich veel directer bemoeien met de dynamiek in de zorgverlening, geen fouten of mislukkingen zouden plaatsvinden.
17. Dit brengt ons bij de rolverdelingen tussen de stakeholders. In Van Montfort (2024) wordt onderscheid gemaakt tussen de regierol en de inspeelrol van de overheid. De regierol betreft de directe verantwoordelijkheid van de overheid voor algemene toegankelijkheid, betaalbaarheid en solidariteit. Hiervoor heeft de overheid een aantal beleidsinstrumenten, zoals de omvang en samenstelling van het basispakket, de (deels) inkomensafhankelijke premie (de premie voor de WLZ is geheel inkomensafhankelijk), het eigen risico, de zorgtoeslag, het macrobudgettaire kader.
De inspeelrol van de overheid betreft inspelen op de dynamiek op de werkvloer middels (globale) bekostigingssystemen en zo deze dynamiek te stimuleren en te faciliteren. Voor een concretisering verwijs ik naar het Tienpuntenplan (Van Montfort, 2023). De rol van zorgverzekeraars sluit hierbij aan en is vooral uitvoeringsgericht wat betreft de – in het kader van de regierol door de overheid – sterk gereguleerde verzekeringsmarkt en een meer institutionele onderhandelrol op de zorginkoop-zorgverkoopmarkt.
18. De rol van de bestuurders van zorginstellingen is -samen met de zorgprofessionals- het stellen van prioriteiten en het in lijn daarmee intern verdelen van het budget. De bestuurders moeten hierbij werken conform het gestelde onder punt 7. Dit vraagt om dienend, ondersteunend en faciliterend leiderschap. Groot (1975) benadrukt dit type leiderschap met de opmerking dat “hoe hoger

men geplaatst is in een organisatie, hoe afhankelijker men is van de medewerkers". Dit sluit ook goed aan bij hetgeen ik heb opgemerkt over ASML.

19. Zijn we dan klaar? Nee, we zijn nooit klaar, want er zijn continu veranderingen die noodzaken tot aanpassingen en bijsturen. De technologieën veranderen continu en er zijn steeds weer nieuwe wetenschappelijke inzichten. Patiënten veranderen in termen van demografie/epidemiologie, maar ook in kennis, inkomen, enz.. Men wil bijvoorbeeld meer eigen regie. Ook de zorgprofessional verandert in kennis, inzichten en ervaringen.

Deze dynamiek en uitdagingen vragen om ruimte en vertrouwen in de zorgprofessionals (met name medisch specialisten en verpleegkundigen). Dit vraagt ook om nieuwe vormen van integratie. De NZa bracht in februari 2024 een monitor uit over het verbeterpotentieel van medisch-specialistische bedrijven. Het is een interessant rapport met acht concrete verbeterpunten c.q. aanbevelingen. Het zijn zeker relevante punten, maar ze sluiten niet erg goed aan bij de zorgdynamiek op de werkvloer van de ziekenhuizen en de MSB's. Men gaat er bij de NZa en ook bij de overheid van uit dat HET gebeurt in de board-room van de ziekenhuisbestuurders en dat de MSB-bestuurders zich daar naar moeten voegen. We hebben bovenstaand en in eerdere publicaties uitvoerig beschreven dat HET daar dus NIET gebeurt. En met HET bedoelen we innovatie en kwaliteits- en efficiencyverbeteringen in de zorg.

Dus ook als we gelijkgerichtheid vertalen in het voegen van het MSB-bestuur naar de board-room (zoals een van aanbevelingen van de NZa luidt) betekent dat materieel niet veel voor innovatie en kwaliteitsverbetering. Ik verwijst in dit kader ook naar het citaat van Karin Kruithof onder punt 8.

Ik wil verwijzen naar de werkvloerdynamiek bij ASML en waarom dit een van de redenen is dat ASML zo'n groot succes is geworden. De raad van bestuur zag in dat het succes van ASML afhing van of het zou lukken de chipmachines aan de praat te krijgen (zie Raaijmakers, 2022). En die worden ontworpen, bedacht, ontwikkeld en geïmplementeerd op de werkvloer en niet in de board-room. Dus de RvB van ASML zette haar deur niet open opdat de medewerkers zomaar konden binnenlopen (dat heette in sommige kringen toen modern leiderschap). Nee, men zette de deur open opdat ze er zelf uit konden lopen naar de werkvloer. Ter toelichting een voorbeeld waartoe dit leidde. Slechts een voorbeeld. De voorzitter van de RvB sprak een van de medewerkers over wat er goed was gegaan deze week en of er punten waren waar hij hulp kon geven. Er was een probleem met speciale lenzen

voor die chipmachines. En dat leidde ertoe dat hij de volgende maandagochtend met die medewerker in de auto naar de fabriek van Carl Zeiss in Jena reed. De ASML-medewerker kon aan de medewerker van Carl Zeiss uitleggen wat er aan die lenzen moest veranderen. Dus niet de RvB-voorzitters communiceerden (immers ze hadden er totaal geen verstand van!), maar zij ondersteunden en faciliteerden hun professionals op de werkvloeren.

De stappen in het integratieproces van specialisten en ziekenhuisorganisatie – die we in deze bijdrage geschetst hebben – passen goed in de dynamiek en zijn zelfs een belangrijke voorwaarde geweest om de goede resultaten in de afgelopen vijftig zestig jaar te bereiken. In Van Montfort (2023 en 2024) hebben we – met data onderbouwd – gesteld dat de effectiviteit van de zorgverlening zeer sterk is verbeterd en dat tegen alleszins redelijke zorgkosten.

Verbreiding integratie: verpleegkundigen spil primaire proces

Het is van groot belang om de integratiestappen uit te breiden naar andere typen zorgprofessionals, met name verpleegkundigen. Immers zij zorgen -samen met de patiënt- voor innovatie en kwaliteitsverbetering op de zorgwerkvloer. De verpleegkundige is de spil van het primaire proces en de medisch specialist heeft de medische eindverantwoordelijkheid. Ik verwijs naar Peppel, c.s. (2023).

De effectiviteit van deze verbrede integratie kan verder worden verhoogd als men daar ook de patiënt actief in betreft. Het is niet alleen voor en met de patiënt, maar in steeds grotere mate door de patiënt. Het 'prosumentenmodel' (Van Montfort, 2022) sluit hier goed bij aan.

Netwerken van zorg: meer en meer gestuurd door de patiënt (en zijn omgeving)

Door technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen, door de steeds verdergaande emancipatie van de patiënt en door de sterke ontwikkeling van burgerinitiatieven – in allerlei vormen en maten – zullen er meer netwerkachtige zorgvormen gaan ontstaan. De patiënt c.q. zijn omgeving zullen daarin meer en meer de regie gaan voeren. Dit vraagt van zorgprofessionals een continu updaten van hun (inter)professionele expertise, maar vooral ook een andere houding en

benadering van de patiënt en zijn omgeving. De precisiegeneeskunde – gepersonaliseerde zorg – vraagt van de zorgprofessionals een veel op de individuele patiënt gerichtere inzet van de expertise en middelen. Terugvallen op gestandaardiseerde zorg, gebaseerd op standaarden en protocollen, zal steeds minder gaan plaatsvinden en ook steeds meer inzet vragen van meerdere disciplines. Dit is zowel intern, binnen het ziekenhuis, maar steeds meer ook extern, dus tussen zorgprofessionals van meerdere ziekenhuizen. Het initiatief voor zowel de interne als de externe samenwerking wordt vooral door de zorgprofessionals op de werkvloer genomen.

Van 'patiënt naar ziekenhuis', naar 'ziekenhuis naar patiënt'

Vierdubbele integratie: samenwerkingsvormen

Zo krijgen we dus een vierdubbele verbreding in de integratie:

1. Met meerdere medisch specialismen binnen het ziekenhuis.
2. Met andere zorgprofessionals binnen het ziekenhuis, bijvoorbeeld verpleegkundigen.
3. Met zorgprofessionals uit meerdere ziekenhuizen, maar ook met professionals in verpleeghuizen, thuiszorg, huisartsen.
4. Met de patiënten. We zien een trend in de (in)directe rol van patiënten in het zorgverleningsproces, namelijk van VOOR de patiënt, via MET de patiënt naar DOOR de patiënt. En natuurlijk kan en wil niet elke patiënt meer eigen regie, maar het aantal patiënten dat dit wel wil en kan neemt sterk toe. Hierbij spelen nieuwe technologieën, betere opleidingen en een betere inkomenspositie een belangrijke rol bij het verder vormgeven van de prosumentenrol van de patiënt. De burgerinitiatieven bieden een goede organisatorische bedding voor deze ontwikkeling en dynamiek. Overigens merk ik op dat we een bredere invulling zien van de prosumentenrol van patiënten, cliënten en burgers.

Deze integratievormen sluiten goed aan bij de zorgdynamiek op de werkvloer en passen ook in een bredere maatschappelijke ontwikkeling. Daarin spelen zorgprofessionals zeker niet een mindere rol, maar wel een andere rol. Dat laatste geldt ook voor bestuurders van zorginstellingen (zie bijvoorbeeld de opmerkingen van Karin Kruithof, 2024; van Stephanie Klein Nagelvoort, 2024; Lou Groot, 1975, Marcel Levi, 2021) en voor beleidsmakers van de overheid (met onderscheid in twee rollen,

namelijk een directe regierol en een inspeelrol) en zorgverzekeraars. Het initiatief voor deze intensievere en bredere integratie en samenwerkingen wordt vrijwel altijd genomen door de zorgprofessionals op de werkvloer. Geef de werkvloer dan ook de ruimte en het vertrouwen. Vertrouwen geven kost niets en het levert veel op (namelijk nog meer innovatie en kwaliteits- en efficiencyverbetering). En dat vertrouwen geven is wederkerig. Dus werkvloeren, nodig de overheid, de politiek en zorgverzekeraars uit om te komen kijken wat er op jullie werkvloeren elke dag, elke week en elk jaar gebeurt. Betrek de beleidsmakers er direct bij. Jullie hebben niets te verbergen, integendeel! Ik heb hierover voorgaand reeds het een en ander opgemerkt, maar voor een verdere toelichting en uitwerking verwijs ik naar Van Montfort (2024).

LITERATUURLIJST

1. T. Tamboer, R.M.J. Schepers, N.S. Klazinga en A.F. Casparie: De veranderende positie en rol van de medische staf in het Nederlandse ziekenhuis sinds de Tweede Wereldoorlog. Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde. januari 2002.
2. Managementparticipatie van medisch specialisten in algemene ziekenhuizen. Rapportage van Commissie Medisch Specialist en Ziekenhuis van NZr, LSV en NZi. Utrecht, april 1991.
3. Guus van Montfort. Nieuwe honoreringsstructuren voor medisch specialisten. Toespraak op discussiedag 'Experimenteren met Honoreren'. Congrescentrum Rotterdam, 2-04-1994.
4. Cie. Meurs: Gezond belonen. Commissie inkomens medisch specialisten. 10-10-2012.
5. Esther Mot. Paying the medical specialist: the eternal puzzle: experiments in the Netherlands. Dissertatie, UvA, 2002
6. Rob Scheerder en Henk van Vliet. De lumpsum en de honorering van medisch specialisten. Van experiment naar integratie. Medisch Contact, 19 februari 1999, 54, nr.7, pp. 244-247.
7. M. van Dusseldorp en M. Corbey. Eerlijk zullen we alles delen. Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie, november 2018.
8. Hans Schaaf. Zoektocht naar een effectieve organisatievorm. Een onderzoek naar de rolverdeling en de afstemming tussen het management en de medische professie bij de besturing van een algemeen ziekenhuis. Dissertatie UT 2000.
9. Karin Kruithof. Doctors' Orders. Specialists' Day to Day work and other jurisdictional Claims in Dutch Hospitals. Dissertatie Erasmus Universiteit, 2005.
10. Lou Groot. Budgettering kantelpunt in de bekostiging en besturing van ziekenhuizen. Afscheidsrede Universiteit Maastricht, 1985.
11. Karin Kruithof in interview op LinkedIn, 2024.
12. Guus van Montfort. De Toekomst van de Zorg en het Zorgstelsel. Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2024.
13. Guus van Montfort. Beeld en Werkelijkheid. Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2023.
14. Guus van Montfort. De Zorg is van de Patiënten en de Zorgprofessionals. Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2022.

15. NZa. Monitor verbeterpotentieel medisch-specialistische bedrijven. Utrecht, februari 2024.
16. Stephanie Klein Nagelvoort. Interview 'We moeten meer lef tonen'. Arts en Auto, 17 juli 2024.
17. Christel Schilders. Interview 'Intensieve zorg, elders in het ziekenhuis'. Volkskrant, 2024, 26 april.
18. René Raaijmakers. De architecten van ASML. Nederlands/Hardcover/20 oktober 2022.
19. Lou Groot, Twee afscheidscolleges voor medewerkers Laurentius Ziekenhuis: 'Management van ziekenhuizen' en 'Moderne ontwikkelingen van de ziekenhuiseconomie. Het vraagstuk der methodieken.' Roermond, 1975. (Op te vragen bij de auteur van onderhavig artikel.)
20. Roland Peppel, Harry Woldendorp, Maaike Veenvliet, Arjen Jeninga. Het huis van de professionele zeggenschap. De route naar verpleegkundig leiderschap. Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2023.
21. Marcel Levi, 2021 In : <https://amsterdamumc.org/nl/vandaag/marcel-levi-over-zijn-terugkeer-naar-amsterdam.htm>
22. Gupta-rapport *Een druk op de knop?*, 31 januari, 2024 (pagina 9).

BIJLAGE I

BEKOSTIGING MEDISCH SPECIALISTEN

(Uit rapport Gezond Belonen van de commissie-Meurs, 10-10-2012, pagina 41 en 42.)

De bekostiging van medisch specialisten is de afgelopen jaren aan verandering onderhevig (geweest), zowel die van vrijgevestigd medisch specialisten – waar tot op heden sprake is van deelregulering – als de specialisten in loondienst die deel uitmaken van de ziekenhuisbekostiging. In vogelvlucht de meest recente wijzigingen in de bekostiging:

Lumpsum (1995-2008)

- Tot 1995 liepen de inkomsten van vrijgevestigd medisch specialisten gelijk op met de verrichtingen die ze uitvoerden. Dit systeem droeg daarmee een productieprikkel voor specialisten in zich. Tegelijkertijd waren ziekenhuizen gebudgetteerd, waardoor er spanning ontstond tussen instelling en specialist, want ook de kosten van het ziekenhuis stegen als een specialist meer verrichtte.
- Om het risico op overproductie te verkleinen en de financiële beheersbaarheid te vergroten werd in 1995 een budgetsystematiek voor vrijgevestigd specialisten geïntroduceerd: de lumpsum. Hierbij werd de omzet van een specialist bevroren op een historisch niveau; het totaal van de lumpsummen van de in een ziekenhuis werkzame specialisten werd per instelling verdeeld (in de zogenaamde lokale initiatieven).
- In termen van kostenbeheersing kan de lumpsumsystematiek als succesvol worden beschouwd. Duidelijke keerzijde was dat het bijdroeg aan het ontstaan van wachtlijsten, alsook het in stand houden van historisch gegroeide omzetverschillen tussen specialismen.

Prestatiebekostiging via DBC's (2008-2011)

- Inmiddels waren in 2005 DBC's in de medisch specialistische zorg geïntroduceerd en was een begin gemaakt met vrije prijsvorming via geleidelijke uitbreiding van het B-segment. Met ingang van 2008 kwam de lumpsumbekostiging te vervallen en werd het honorarium van vrijgevestigd specialisten in DBC's opgenomen volgens de formule 'uurtarief maal normtijd'. Aan het normatieve uniforme uurtarief lag een overeenkomst tussen Orde en VWS ten grondslag; normtijden per verrichte activiteit werden na onderzoek door de NZa vastgesteld.
- Met deze wijziging werd een versterking van de koppeling tussen prestaties en inkomen van de medisch specialist beoogd, evenals een grotere prikkel tot doelmatigheid, innovatie en ondernemerschap. Ten slotte zou er een einde moeten komen aan de historisch gegroeide verschillen tussen specialistenhonoraria.
- De verwachting vooraf was dat de invoering van het nieuwe uurtarief met normtijden macro betrekkelijk weinig veranderingen met zich mee zou brengen. Niettemin werden al in het voorjaar van 2009 forse overschrijdingen vastgesteld die het gevolg bleken van onvoorziene meerproductie en achteraf gezien onjuist vastgestelde tarieven. Omdat de overschrijdingen tussen specialisten onderling verschilden, zag de overheid zich vervolgens genoodzaakt tot het opleggen van forse specialisme-specifieke kortingen.

Beheersmodel (2012-heden)

- Om een eind te maken aan het achteraf opleggen van forse tariefkortingen hebben de Orde van Medisch specialisten (Orde), de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) en VWS in mei 2011 een convenant gesloten over de bekostiging van medisch specialisten en de invoering van het beheersmodel medisch specialisten.
- Kern van het beheersmodel, dat per 2012 van kracht is, is dat de minister jaarlijks een vast macrobudget voor honoraria van vrijgevestigd medisch specialisten vaststelt, passend binnen de macro beschikbare middelen van het budgettaire kader zorg (BKZ). Op basis van dit macrobudget stelt de NZa op

zijn beurt per instelling vast welk omzetplafond (grens) er in een betreffend jaar voor alle bij die instelling werkzame vrijgevestigd medisch specialisten gezamenlijk geldt. Deze omzetplafonds kunnen niet worden overschreden.

- De Raad van Bestuur van de instelling en het collectief van vrijgevestigd medisch specialisten worden geacht verdeelafspraken te maken over de betalingen ten behoeve van de door de vrijgevestigd medisch specialisten verrichte diensten; deze verdeelafspraken moeten uit een vast en een variabel deel bestaan en ze zijn een voorwaarde voor het door de specialisten mogen declareren via de instelling aan de verzekeraar of patiënt. Afspraken hierover worden per instelling door het bestuur van de instelling en de vrijgevestigd medisch specialisten vastgelegd in de toelatingsovereenkomsten. Medisch specialisten zijn verzekerd van hun fiscaal ondernemerschap als zij deelnemen aan een lokaal collectief.
- 2012 is tevens het jaar dat DOT als productstructuur is ingevoerd als opvolger van de bestaande DBC's. Veranderingen in DOT zijn onder andere dat de DOT-zorgproducten specialisme-overstijgend zijn en dat zorgtrajecten worden geopend en gesloten op basis van uniforme open- en afsluitregels. Na afsluiting volgt via een geautomatiseerd systeem buiten de instelling (de zogenaamde grouper) afleiding van het DOT-zorgproduct uit de registratie van typerende diagnose en zorgactiviteiten.

Integrale tarieven (2015-)

- Orde, NVZ en VWS hebben in een convenant afgesproken dat per 2015 integrale tarieven ingevoerd zullen worden. De invoering van integrale tarieven behelst het afschaffen van de bestaande deelregulering van de honoraria van vrijgevestigd medisch specialisten. Dit betekent concreet het afschaffen van het beheersmodel specialisten (honorariumplafonds per instelling) en het afschaffen van vastgestelde honorariumtarieven (uurtarief en normtijd) per DOT-zorgproduct.
- Aan de hand van integrale tarieven zou door verzekeraars en zorgaanbieders moeten worden onderhandeld over het gehele zorgproduct met maximaal flexibele inzet van arbeid en kapitaal. Invoering van integrale tarieven kan daarmee worden beschouwd als de laatste stap naar volledige prestatiebekostiging

en zou er toe moeten leiden dat zorgaanbieders meer vrijheden en ruimte krijgen om de zorg en het financieren daarvan optimaal in te richten.

BIJLAGE II

REACTIE OP HANDREIKING GELIJKGERICHTHEID

SAMEN WERKEN AAN PASSENDE ZORG

(FMS en NVZ; okt. 2024)

De Federatie Medisch Specialisten en de NVZ hebben een gezamenlijke publicatie uitgebracht over de gelijkgerichtheid van enerzijds de medisch specialisten – zowel de vrijgevestigden als de dienstverbanders – en anderzijds het ziekenhuisbestuur en de ziekenhuisorganisatie. Het is een interessante publicatie waarin de gelijkgerichtheid aan de hand van een viertal thema's concreet wordt uitgewerkt. In deze reactie worden de vier thema's gevolgd. Ik refereer aan mijn recente publicatie over dit onderwerp.

Thema 1. Werken vanuit een gedeelde missie, visie en strategie

Het is een goede aanbeveling om gezamenlijk de visie, het beleid en de strategie te ontwikkelen en op te stellen. Ik wil aanvullen dat de uiteindelijke goedkeuring en vaststelling een verantwoordelijkheid is van de raad van bestuur en de raad van toezicht. Voor het wenselijke en noodzakelijke draagvlak is het niet alleen essentieel om de medische specialisten hier direct en intensief bij te betrekken, maar ook de VAR (de Verpleegkundige Adviesraad). En uiteraard hebben ook de ondernemingsraad en de cliëntenraad hierbij hun adviesrol. De aldus breed gedragen visie, het beleid en de strategie is voor de raad van bestuur het kader voor de (jaarlijkse) prioriteitenstelling en de (interne) middelenverdeling. Ik kom hier nog nader op terug. Ik wil opmerken dat bij de uitwerking van dit

thema het IZA wel erg veel als vertrekpunt wordt genomen. Het IZA kan alleen een succes worden als het is gebaseerd op de zorgdynamiek op de werkvloer, wat ook weer de basis voor de visie, het beleid en de strategie van het individuele ziekenhuis. Dus precies andersom! En dat geldt zeer zeker ook voor passende zorg, dat een centraal begrip is in het IZA. Passend is gekoppeld aan de individuele patiënt, in relatie tot de zorgprofessional(s). En dus juist niet de patiënt inpassen in een landelijke richtlijn of norm (zie ook het whitepaper van het Genootschap Gepersonaliseerd Zorg).

Thema 2. Bestuurlijke organisatie en besluitvorming

Er worden concrete voorstellen gedaan met betrekking tot de organisatorische gevolgtrekkingen van het eerste thema. Het zijn logische doorvertalingen naar de organisatiestructuur. Ik wil wel een kanttekening maken. De voorstellen hebben een enigszins top-downachtig karakter. Dat hangt waarschijnlijk samen met de opmerkingen bij thema 1. Daar worden de landelijke en regionale afspraken als leidend gezien voor de visie, het beleid en de strategie en vervolgens voor de interne organisatie. Ik denk dat we deze discussie anders moeten starten. De dynamiek in de zorg vindt plaats op EN door de werkvloer. Dus niet op het ministerie of in de boardroom van de zorgverzekeraars en zelfs niet in de bestuurskamer van het ziekenhuisbestuur. Die dynamiek heeft een min of meer autonoom karakter ten opzichte van het ministerie en zorgverzekeraars en zelfs – zij het in iets mindere mate – voor ziekenhuisbestuurders. Het zou goed zijn als men zich bij de uitwerking van het IZA zich dit goed voor ogen zou houden. Anders krijgen we een nog meer bureaucratisch IZA. De regionale afspraken zouden – althans naar mijn opvatting – vooral gebaseerd moeten zijn op de dynamiek op de werkvloer. Immers, er is op patiëntniveau reeds veel samenwerking tussen zorgprofessionals van verschillende instellingen, alsook met de thuiszorg/wijkverpleging en met de huisartsen. De afspraken op landelijk niveau – middels hoofdlijnenakkoorden – betreffen vooral het macro-financiële kader (voor concrete uitwerking zie Tienpuntenplan). Op de rol van zorgverzekeraars kom ik nog terug. Het als vertrekpunt nemen van de werkvloer betekent niet dat het ziekenhuisbestuur alles wat op de werkvloer bedacht, ontwikkeld en geïmplementeerd wordt zonder meer moet accepteren en faciliteren. Daarvoor is juist de gezamenlijk opgestelde visie, het beleid en de strategie het toetsingskader

voor de prioriteitenstelling en de daarop gebaseerde interne toedeling van de (financiële en personele) middelen. De raad van bestuur is hiervoor verantwoordelijk. Ik onderschrijf de organisatorische vormgeving middels dual management c.q. managementparticipatie van medisch specialisten. Wel teken ik hierbij aan om ook de verpleegkundigen hier actief bij te betrekken.

Thema 3. Samenwerking vanuit vertrouwen en wederkerigheid

Effectieve samenwerking begint en eindigt met vertrouwen IN wederkerigheid. Men kan nog zo'n mooie structuren bedenken en concretiseren, maar als vertrouwen ontbreekt zijn die niet effectief.

Thema 4. Financiële afspraken en transparantie

Samenhangend met thema 3 is transparantie – juist ook over de financiën – een logische uitwerking. De bekostiging van de ziekenhuizen – middels omzetplafonds, aanneemsommen, budgetten enzovoort – en de lumpsummen – als onderdeel daarvan – voor de MSB's reeds een belangrijk element voor de gelijkgerichtheid. We hebben in naam productfinanciering, maar in de praktijk dus niet. De DBC/Dot-tarieven zijn – niets meer en ook niets minder – alleen maar verrekentarieven. Ik heb hiervoor reeds het nodige aangegeven over de prioriteitenstelling en de interne middelenverdeling door de raad van bestuur. Ik wil – met het oog op de gelijkgerichtheid – hier met name aandacht geven aan de relatie tussen de ontwikkeling van de omzetplafonds en de lumpsum voor de vrijgevestigde specialisten. Uit Gupta-rapport (2024) blijkt dat de verhouding lumpsum/honorariuminkomsten–ziekenhuisomzet tussen 2015 en 2021 stabiel (ca. 12,2 procent) is gebleven. In de verhouding totaal aantal specialisten en vrijgevestigden is het percentage vrijgevestigden ietsje toegenomen (van 62 procent naar 63 procent). De gelijkgerichtheid van de afspraken tussen ziekenhuisbestuur en MSB's zijn overwegend gelijkgericht aan die tussen ziekenhuisbestuur en zorgverzekeraars, aldus rapporteert 84 procent van de ziekenhuizen (zie NZa-rapport, 2022). Hieruit kunnen we concluderen dat de lumpsum voor de vrijgevestigde specialisten meebeweegt met het totale omzetplafond. En dat dus niet een relatief groter deel naar de specialisten gaat. Natuurlijk zijn

naast externe prikkels, bijvoorbeeld de betalingsstructuur en subsidieregelingen zoals IZA, ook interne prikkels zoals motivatie, passie, beroepseer en -trots evenzeer belangrijk. Ten aanzien van het leiderschap van de dokter stelt men dat dit boven de beroepsgroepsprotocollen en richtlijnen gaat. Dit zijn indicaties voor precisiegeneeskunde en gepersonaliseerde zorg.

Slotopmerkingen

Ik heb niet alle voorstellen uit de Handreiking behandeld. Mede omdat ik die grotendeels kan onderschrijven. Ik pleit ervoor om sterker uit te gaan van de dynamiek op de werkvloer, de (vertrouwens)relatie tussen de patiënt en de zorgprofessional(s). De werkvloer wordt daarbij ondersteund door technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen. Die vernieuwingen en innovaties worden (mede) ontwikkeld en geïmplementeerd OP en DOOR de werkvloer. We moeten het aldus veranderende zorglandschap als vertrekpunt nemen voor de discussie over onder meer de gelijkgerichtheid en de organisatiestructuur. Dus niet andersom. Ik heb dit verder uitgewerkt in Van Montfort (2024) en met name wat dit betekent voor de toekomst.

Netwerken van zorg: meer en meer gestuurd door de patiënt en de zorgprofessional(s)

Door die technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen, door de steeds verdergaande emancipatie van de patiënt en door de sterke ontwikkeling van burgerinitiatieven – in allerlei vormen en maten – zullen er meer netwerkachtige zorgvormen gaan ontstaan. De patiënt en zijn omgeving zullen daarin meer en meer de regie gaan voeren. Dit vraagt van zorgprofessionals een continu updaten van hun (inter)professionele expertise, maar vooral ook een andere houding en benadering van de patiënt en zijn omgeving. De precisiegeneeskunde – gepersonaliseerde zorg – vraagt van de zorgprofessionals een veel op de individuele patiënt gerichtere inzet van de expertise en middelen. Terugvallen op gestandaardiseerde zorg, gebaseerd op standaarden en protocollen, zal steeds minder gaan plaatsvinden en ook steeds meer inzet vragen van meerdere disciplines. Dit is zowel intern, binnen het ziekenhuis, als steeds

meer ook extern, dus tussen zorgprofessionals van meerdere ziekenhuizen en de nulde c.q. de eerste lijn. Het initiatief voor zowel de interne als de externe samenwerking wordt vooral door de zorgprofessionals op de werkvloer genomen. De ziekenhuisorganisatie moet die innovaties ondersteunen en faciliteren. Voor het maken van keuzes uit al die initiatieven heeft de raad van bestuur de gezamenlijk ontwikkelde visie, het beleid en de strategie. Maar geef de werkvloer de ruimte en het vertrouwen.

Vierdubbele integratie: samenwerkingsvormen

Als we het voorgaande als vertrekpunt nemen, komen er in de toekomst vier integratievormen. Voor een succesvolle uitwerking hiervan, is de gelijkgerichtheid een essentiële randvoorwaarde. Het gaat om de volgende vier integraties:

1. met meerdere medisch specialisten van verschillende vakgroepen;
2. met andere zorgprofessionals binnen het ziekenhuis, bijvoorbeeld verpleegkundigen;
3. met zorgprofessionals uit meerdere ziekenhuizen, maar ook met professionals in verpleeghuizen, thuiszorg, huisartsen;
4. met de patiënten. We zien een trend in de (in)directe rol van patiënten in het zorgverleningsproces, namelijk van VOOR de patiënt, via MET de patiënt naar DOOR de patiënt. En natuurlijk kan en wil niet elke patiënt meer eigen regie, maar het aantal patiënten dat dit wel wil en kan neemt sterk toe. Hierbij spelen nieuwe technologieën, betere opleidingen en een betere inkomenspositie een belangrijke rol bij het verder vormgeven van de prosumentenrol van de patiënt. De burgerinitiatieven bieden een goede organisatorische bedding voor deze ontwikkeling en dynamiek. Overigens merk ik op dat we een bredere invulling zien van de prosumentenrol van patiënten, cliënten en burgers.

Deze integratievormen sluiten goed aan bij de zorgdynamiek op de werkvloer en passen ook in een bredere maatschappelijke ontwikkeling. Daarin spelen zorgprofessionals zeker niet een mindere rol, maar wel een andere rol. Dat laatste geldt ook voor bestuurders van zorginstellingen (zie bijvoorbeeld de opmerkingen van Karin Kruithof, van Stephanie Klein Nagelvoort, Lou Groot en Marcel Levi in Van Montfort, 2024) en voor beleidsmakers van de overheid (met onderscheid

in twee rollen, namelijk een directe regierol en een inspeelrol) en zorgverzekeraars. Het initiatief voor deze intensievere en bredere integratie en samenwerkingen wordt vrijwel altijd genomen door de zorgprofessionals op de werkvloer. Geef de werkvloer dan ook de ruimte en het vertrouwen. Vertrouwen geven kost niets en het levert veel op (namelijk nog meer innovatie en kwaliteits- en efficiencyverbetering). En dat vertrouwen geven is wederkerig. Dus werkvloeren, nodig de overheid, de politiek en zorgverzekeraars uit om te komen kijken naar wat er op jullie werkvloeren elke dag, elke week en elk jaar gebeurt. Betrek de beleidsmakers er direct bij. De werkvloer heeft niets te verbergen, integendeel. Ik wil nog eens benadrukken dat – naast OR en Cliëntenraad – het belangrijk is de Verpleegkundige Adviesraad erbij te betrekken. Verpleegkundigen spelen – samen met medisch specialisten op de werkvloer – een belangrijke rol en dus ook op organisatieniveau. Voor concrete voorbeelden verwijst ik naar Van Montfort, 2024.

Tot slot – wel een beetje buiten het kader van de Handreiking – nog een opmerking van de rol van zorgverzekeraars. Ik pleit – in het Tienpuntenplan – voor een institutionele rol. Die heeft meer betrekking op de aanwezigheid, in volume en functionaliteit, van voorzieningen in relatie tot de bevolking, de samenwerking tussen deze voorzieningen, de regionale dynamiek in de zorg enzovoort. Deze afspraken zijn vervolgens de basis voor de zorginkoop. Zorginkoop die via het representatiemodel plaatsvindt. Op deze wijze kunnen zorgverzekeraars beter aan hun wettelijke zorgplicht voldoen dan middels de klassieke zorginkoop. Het gaat niet om een opname meer of minder of een röntgenfoto meer of minder. Bovendien geeft dit model meer vertrouwen aan de werkvloer! De werkvloer moet niet alleen hun bestuurders, maar ook zorgverzekeraars en de overheid uitnodigen om mee te komen kijken en meedenken over de innovatieprojecten en kwaliteits- en efficiencyverbeteringsprojecten.

We moeten niet denken in termen van macht, maar in termen van betrokkenheid en verbinding vanuit de dynamiek in het zorglandschap op de werkvloer. De gelijkgerichtheid is al veel verder!

Literatuur

1. Guus van Montfort. *De Integratie van (vrijgevestigde) specialisten in de ziekenhuisorganisatie. Een stapsgewijs proces.* Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2024.
2. Genootschap Gepersonaliseerde Zorg. Whitepaper, 2024.
3. Gupta. *Een druk op de knop?* Amsterdam, januari 2024.
4. NZa. Monitor MSZ 2020 en 2021. Onderzoek naar de gelijkgerichtheid en financiële prikkels. Utrecht, 2022.

BIJLAGE III

REACTIE OP NVZ-DIALOOGDOCUMENT

(deels; uitgebreidere versie op te vragen via ghvanmontfort@casema.nl)

De NVZ heeft in februari 2024 het dialoogdocument *OPEN ZIEKENHUIZEN* uitgebracht. Het heeft als ondertitel *Open Ziekenhuizen als onderdeel van integrale zorg*. Ik doe graag mee aan de dialoog over dit interessante document.

Het is een document dat de ambities van de ziekenhuizen en de branche uitgebreid en treffend weergeeft. Enkele kernelementen zijn: innovatie, open en samen, de uitgestoken hand, onderdeel van integrale zorg, ruimte voor de patiënten en zorgprofessionals en de consequenties voor het stelsel en de rollen van de verschillende actoren en stakeholders.

Mijn opmerkingen en aanvullingen moeten in dit kader geplaatst worden.

1. **Algemeen: de dynamiek op de werkvloer als vertrekpunt**

Zoals ook in het document wordt gesteld, gaat het erom de dynamiek op de werkvloer als vertrekpunt te nemen. Deze dynamiek heeft voor de overheid, zorgverzekeraars en in zekere zin ook voor ziekenhuisbestuurders een min of meer autonoom karakter. Dat was zo, dat is en dat blijft ook in de toekomst zo. De overheid en zorgverzekeraars mogen zich hier nog meer bewust van zijn door het vertrouwen en de ruimte te geven aan de werkvloer¹ (het inspeelmodel). Dit heeft consequenties voor de bekostiging enzovoort. Kom ik verderop nader op terug.

Deze dynamiek wordt krachtig ondersteund door nieuwe technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen. Die worden door en op de werkvloer (mede) ontwikkeld, geïmplementeerd en in de praktijk uitgevoerd. Dat houdt (onder meer) die dynamiek continu op gang.

Deze dynamiek betekent samenwerking binnen de organisatie, maar ook met de werkvloeren (lees zorgprofessionals) buiten de organisatie. De drijver achter die sterk toenemende samenwerking is de – in het document goed beschreven – sterk toenemende complexiteit van de individuele patiëntenzorg.² Er wordt in de publieke discussies regelmatig gesteld dat elk ziekenhuis alles wil blijven doen en niet wil samenwerken met andere ziekenhuizen/zorginstellingen of met de eerste en de nulde lijn. Een van de punten die hierbij genoemd worden, is dat werken over domeinen heen door de bekostigingsmethodieken wordt belemmerd. Deze ontwikkelingen refereren aan wat in het dialoogdocument wordt geschetst als de domeindiscussie.

Er zijn duidelijke signalen – lees gewoon Zorgvisie/Skipr – voor een ander beeld van de werkelijkheid dan uit die publieke discussies zou blijken. Er worden daarin vele, vele voorbeelden gegeven van substitutie naar de eerste maar vooral ook naar de nulde lijn, er worden vele voorbeelden gegeven van samenwerking en afstemming op (individueel) patiëntniveau tussen specialisten/verpleegkundigen van verschillende zorginstellingen.

Maar laat de evidentie maar blijken uit de genoemde inventarisatie.

En natuurlijk kan c.q. moet het altijd beter. Immers de context (demografie, epidemiologie, opleidingsniveau patiënten) verandert voortdurend en ook komen er steeds nieuwe technologieën en wetenschappelijke ontwikkelingen (denk aan prosumentenmodel, precisiegeneeskunde en gepersonaliseerde zorg).

Er wordt – mede in het kader van IZA – veel gesproken over passende zorg. De overheid en zorgverzekeraars moeten niet de ambitie hebben dat zij passende zorg kunnen regelen en uitvoeren, zij moeten vooral zorgen voor passend beleid (zie inspeelmodel). Maar wat wordt bedoeld met passende zorg? Is dat passend op de richtlijnen en protocollen of is dat passend op de individuele patiënt? Blijham (2015) heeft in het kader van de technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen gepleit voor het begrip precisiegeneeskunde. Deze dynamiek sluit beter aan bij passend op de individuele patiënt. Ook het Genootschap Gepersonaliseerde Zorg (2024) pleit hiervoor in haar whitepaper, aan de hand van vele concrete praktijkvoorbeelden op patiëntniveau. Ik wil hier nog aan toevoegen dat weleens gesuggereerd wordt dat passende zorg is gestart in Bernhoven. Deze stelling mag sterk worden genuanceerd (zie bijlage VII van Van Montfort, 2023).

Anders gezegd, het is van groot belang bij de beleidsvorming uit te gaan van de geschetste dynamiek op de werkvloer.

2. Relatie ziekenhuisorganisatie – medici: stapsgewijze integratie

In het dialoogdocument (zie pagina 25 e.v.) wordt gesproken over de relatie tussen de medisch specialisten, verpleegkundigen en andere zorgprofessionals en de ziekenhuisorganisatie. Met betrekking tot de medisch specialisten heb ik het – stapsgewijze – integratieproces uitvoerig beschreven in Van Montfort (2024b). Enerzijds is dit gebaseerd op de dynamiek in de zorg op de werkvloer, die vraagt om meer samenwerking tussen de medisch specialisten uit verschillende maatschappen en andere zorgprofessionals, zowel binnen als buiten het ziekenhuis. Dit relateert ook het belang van de individuele maatschappen. Anderzijds sluiten de ontwikkelingen in de honeringssystematiek hier goed op aan. Deze twee lijnen versterken elkaar.

3. Zorgkosten: redelijke ontwikkeling en geen koekoeksjong

Op pagina 11 van het dialoogdocument worden opmerkingen gemaakt over de zorgkostenontwikkeling, mede in relatie tot het totaal van de collectieve uitgaven. Het is zeer te waarderen dat de NVZ zich bewust is van het feit dat er op macroniveau afwegingen moet worden gemaakt over de verdeling van de financiële middelen over verschillende categorieën, waarvan de zorg er een is. Maar het is belangrijk dat deze afwegingen gemaakt worden op basis van de goede data en analyses. Het beeld in de publieke discussie is dat de zorgkosten de pan uitrijzen en dat de zorg het koekoeksjong is dat andere collectieve uitgaven uit het nest duwt. Maar is dat ook zo? In Van Montfort (hoofdstuk III; 2024a) wordt een analyse weergegeven waaruit blijkt dat de zorgkostenontwikkeling alleszins redelijk is. De totale zorgkosten bedragen rond de 10,5 procent van het BNP. Ook bij ongewijzigd beleid tot het einde van de huidige kabinetsperiode blijft dat zo.³ Tevens blijkt dat er eerder aanwijzingen zijn dat de zorgsector juist niet het koekoeksjong is. Deze informatie leidt er niet toe dat er op macroniveau geen afwegingsvraagstuk zou zijn. Of bepaalde uitgavencategorieën mee

of tegenvallen, dat vraagstuk is er altijd. Maar maak die afwegingen wel op basis van de juiste data en informatie.

En laten we geen drama maken dat er niet is! Natuurlijk ken ik de ramingen van het CPB (2022) en RIVM over 18 procent zorgkosten van het BNP in 2060. Het is aan te bevelen om op een systematische manier de ramingen in het verleden eens te vergelijken met de realisaties. Zoals ik in mijn oratie aan de UT (Van Montfort, 2011) heb laten zien, zijn eerdere voorspellingen zeker niet uitgekomen. En dat dat vooral – ondanks vaak terecht geklaag over de administratieve lastendruk – door de dynamiek op de werkvloer is gerealiseerd. De zorginstellingen hebben de uitruil tussen (financiële) macrobegrenzing en meer beleidsruimte voor de werkvloer op een goede en verantwoorde wijze ingevuld. En nogmaals, ik ontken niet dat er een financiële afweging gemaakt moet worden, maar maak die afwegingen op basis van de juiste informatie en analyses en niet op (veelgehoorde) beelden.

4. Bekostiging en rol van ziekenhuizen en de zorgverzekeraars (Tienpuntenplan)

In het dialoogdocument wordt gepleit voor meer congruentie in de zorginkoop door zorgverzekeraars en voor het representatiemodel. Ik onderschrijf dat van harte. Ik heb een Tienpuntenplan ontwikkeld voor de bekostiging en de verschillende rollen. In bijlage IV wordt een uitgebreide versie weergegeven. Enkele hoofdelementen geef ik hier weer:

1. Baseer de bekostiging op de zorgdynamiek op de werkvloer. Die heeft laten dat ze het vertrouwen heeft verdiend en de nodige ruimte moet krijgen.
2. Onderhandelingen tussen een ziekenhuis en een zorgverzekeraar – op basis van het representatiemodel – over een omzet- en volumeplafond, aanneemsom, speciale innovatieprojecten⁴, OVA enzovoort. Het macrokader is hierbij uitgangspunt.
3. Vervang de individuele (verreken) DBC/Dot-tarieven door door de NZa vastgestelde landelijk tarieven (leidt tot een aanzienlijke reductie van de administratieve lastendruk, zowel bij het ziekenhuis als bij de zorgverzekeraar.
4. Naast de rol van onderhandelaar over omzetplafonds enzovoort, is een belangrijke rol de institutionele rol. Deze rol gaat over aantal en type zorgvoorzieningen, de samenwerking tussen die zorgvoorzieningen.

5 IZA: is niet de heilige graal!

In het dialoogdocument wordt uitgebreid aandacht gegeven aan het Integraal Zorgakkoord. Ik wil daar toch een kanttekening bij maken. De bedoelingen die in het IZA worden weergegeven zijn op zich goed, met name omdat ze grotendeels aansluiten bij de dynamiek op de werkvloer.⁵ Maar de analyses waarop men de noodzakelijke transformaties baseert, zijn voor enige kritiek vatbaar en de procedures zijn natuurlijk toch wel te bureaucratisch. Men moet oppassen dat de verwervingskosten niet hoger worden dan de subsidies zelf. We moeten ons hierbij realiseren dat de terugverdientijd van de noodzakelijke investeringen voor de zorgtransformaties vaak kort zijn (twee of drie jaar). En dan heb je dus geen bureaucratische procedures, monitoringen, formats/excell-sheets, rapportages en complexe overlegcircuits. De efficiencyvoordelen blijven geheel binnen de instelling en kunnen bijvoorbeeld aangewend worden voor investeringen in nieuwe transformaties. Immers, de technologische en wetenschappelijke wereld staat niet stil. Maak je als ziekenhuis niet te afhankelijk van het IZA, hoe aantrekkelijk de 2,4 miljard ook mogen lijken.

En zoals ik hiervoor reeds heb geformuleerd gaat het in IZA-trajecten vaak om transformaties waar de werkvloer toch al mee bezig was (soms al voor corona!).

6. Rol ziekenhuisbestuurder

De ziekenhuisbestuurders hebben hierbij een zeer relevante rol en verantwoordelijkheid. Luisteren, kijken, vragen stellen, bemoedigen op de werkvloer en vooral vragen hoe de bestuurder de werkvloer kan helpen de knelpunten op te lossen waar men tegenaan loopt.⁶ De ziekenhuisbestuurders stellen de strategie vast, nadat men die ontwikkeld heeft samen met de werkvloer. Men onderhandelt met de zorgverzekeraars over omzet- en volumeplafond, aanneemsom, speciale projecten (bij voorkeur in het representatiemodel). Op basis van de aldus beschikbare middelen gaat men die intern verdelen, waarbij onder andere herallocaties (++) en --) in functie van prioriteiten in de transformaties en initiatieven op de werkvloer (binnen en buiten) worden meegewogen.

Ook heeft het bestuur een belangrijke, anticiperende rol waar het gaat om de communicatie met de (adherente) bevolking. Hier moet ook de zorgverzekeraar

actief bij worden betrokken, zeker in de mate waarin die zijn institutionele rol oppakt (zie volgende punt).

7. Rol zorgverzekeraar en zorgkantoor

De zorgverzekeraar zou – althans in mijn ogen – niet een mindere maar een wat andere moeten vervullen. Als we kijken naar de analyse van de verschillen in de nominale premies tussen zorgverzekeraars, constateren we (zie Van Montfort, 2024 a, hoofdstuk IV) dat die verschillen in veel grotere mate worden veroorzaakt door verschillen in inzet van eigen vermogens en beleggingsrendementen dan door verschillen in de resultaten van de zorginkoop. En dat laatste was nu juist een van de doelstellingen van de stelselwijzigingen rond 2006.⁷ Ik pleit dan ook voor een institutionele rol (zie ook hiervoor). Die betreft een (mede) verantwoordelijkheid met betrekking tot het aantal en type zorgvoorzieningen in een regio, de samenwerking enzovoort. Dit is vanuit de zorgplicht die zorgverzekeraars hebben zeer belangrijk. Zorgverzekeraars hebben een stimulerende en medebesluitvormende rol, met name gericht op het (regionaal) invullen en implementeren van de algemene criteria (omtrent toegankelijkheid, kwaliteit), die door de overheid, beroepsverenigingen, ZIN en IGJ zijn opgesteld. De resultaten en afspraken uit dit proces zijn uitgangspunt voor de onderhandelingen over omzet- en volumeplafonds, aanneemsommen en speciale projecten.

De institutionele rol van zorgverzekeraars is voor de kostenbeheersing veel effectiever dan de jaarlijkse onderhandelingen over een opname of behandeling meer of minder.

8. Rol overheid

In Van Montfort (2024a) wordt onderscheid gemaakt in een regierol en een inspeelrol. Voor verdere toelichting verwijs ik naar de betreffende publicatie. Hier merk ik op dat – door de overheid zelf – deze twee rollen weleens door elkaar gehaald worden. Zo wordt het IZA aanvankelijk gepresenteerd als inspeelen op de dynamiek op de werkvloer, maar de concrete uitwerking past meer in het regiomodel.

Noten

1. Ik maak onderscheid in een regierol en een inspeelrol van de overheid/zorgverzekeraars (zie voor nadere toelichting Guus van Montfort, 2024a).
2. Het is zeer aan te bevelen om de samenwerking tussen zorgprofessionals, binnen en buiten de organisaties te inventariseren. Het is relevant om hier ook de substitutie naar de eerste lijn, maar vooral ook naar de nulde lijn bij te betrekken.
3. Gebaseerd op data van het CBS, het CPB, RIVM en van de ambtelijke studiegroep Begrotingsruimte.
4. Het gaat dan om totaal nieuwe zorgconcepten, die tot opname in het basispakket leiden. Vele innovaties zijn echter substituten van reeds bestaande zorgconcepten, die effectiever en efficiënter zijn dan de bestaande. Deze innovaties moeten bij de onderhandelingen over de interne budgetten worden betrokken. Dit kan soms leiden tot herallocaties van de ene naar de andere afdeling. Dat kan lastig zijn, maar dat is een verantwoordelijkheid van de bestuurder.
5. Overigens kan die werkvloer (deels) ook buiten de eigen instelling zijn. Het onderscheid binnen-buiten gaat steeds meer vervagen, niet in het minst door de sterke substitutie van binnen het ziekenhuis naar de nulde lijn.
6. Dat was overigens ook het geval bij de nota Juiste Zorg op de Juiste Plaats. Dat was een soort samenvatting van gesprekken met mensen op en rond de werkvloer.
7. Zijn zorgverzekeraars meer belegger dan verzekeraar van zorg!

Literatuur

1. NVZ. OPEN ZIEKENHUIZEN. Dialoogdocument, februari 2024.
2. Guus van Montfort (2022). *De Zorg is van de Patiënten en de Zorgprofessionals*. Uitgeverij SWP, Amsterdam. 2022
3. Guus van Montfort (2023). *Beeld en werkelijkheid*. Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2023.
4. Guus van Montfort (2024a). *De Toekomst van de Zorg en het Zorgstelsel*. Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2024.
5. Guus van Montfort (2024b). *De Integratie van (vrijgevestigde) Medisch Specialisten in de Ziekenhuisorganisatie. Een stapsgewijs proces*. 2024.

6. Geert Blijham. Wees blij met nieuwe maar dure kankertherapie; precisiegeneeskunde. *Volkskrant*, 2 juli 2015.
7. Genootschap Gepersonaliseerde Zorg. Whitepaper Gepersonaliseerde Zorg: Vanzelfsprekend. 2024.
8. CPB. *Zorguitgaven, ons een zorg?* Oktober 2022.
9. Guus van Montfort. Technologie voor de Zorg en Zorg voor de Technologie. Oratie UT, 2011.

BIJLAGE IV

TIENPUNTENPLAN VOOR DE BEKOSTIGING (GEACTUALISEERD)

Inleiding

Onderstaand wordt het tienpuntenplan voor een nieuw bekostigingsmodel voor ziekenhuizen uitgewerkt. Het is in grote lijnen ook van toepassing op andere sectoren.

Wij willen af van de onbegrijpelijke, 'rare' DBC-tarieven, die verschillen per ziekenhuis en per zorgverzekeraar. Wij stellen voor om het huidige 'praktijkmodel' zeer sterk te vereenvoudigen en de administratieve lastendruk aanmerkelijk te verlagen. We nemen in het model, dat bovendien 'coronaproof' is, niet het systeem, maar het primaire proces als uitgangspunt.

Als we kijken naar veranderingen in het zorgstelsel, in dit geval de bekostigingsmethodiek van zorginstellingen, inventariseren we meestal knelpunten. Vervolgens gaan we aan de slag met het ontwikkelen van wijzigingen in het stelsel om aan de gesignaleerde knelpunten tegemoet te komen.

In deze bijlage doen we dat niet. We gaan uit van de ontwikkelingen en veranderingen in het primaire zorgproces en de dynamiek tussen cliënt en zorgprofessional. Vervolgens bekijken we hoe het zorgstelsel c.q. de bekostigingsmethodiek aangepast kan worden om deze ontwikkelingen te bevorderen, te ondersteunen en te faciliteren.

Dat deze ontwikkelingen en veranderingen passen in het overheidsbeleid blijkt uit de nota 'Juiste Zorg op de Juiste Plaats'. Deze nota is min of meer een feitelijke beschrijving van ontwikkelingen en veranderingen in de zorg, zoals die zich in de praktijk reeds voltrekken c.q. zullen gaan plaatsvinden.

Trends en ontwikkelingen

Eerder heb ik al een aantal trends en ontwikkelingen in de zorg geschetst (Van Montfort, 2020). Deze hebben zowel te maken met grote, structurele veranderingen bij cliënten als met impact van technologie. Deze ontwikkelingen versterken elkaar bovendien. De zorg wordt specifiek, veel meer contextgebonden en meer benaderd vanuit de positie en rol van cliënt en patiënt.

Prestatiebekostiging of budgettering?

Sinds 2005 is de prestatiebekostiging voor ziekenhuizen gefaseerd ingevoerd als vervanging van de budgettering. Dit wordt later ook voor ggz-instellingen ingevoerd. De basis voor de prestatiebekostiging is het DBC-systeem. Er wordt tussen elk individueel ziekenhuis en elke individuele zorgverzekeraar onderhandeld over het aantal patiënten (Q) per DBC (volume) en de prijs van de DBC(P), het ziekenhuistarief. Sinds 2015 is het honorarium van de vrijgevestigde specialisten integraal onderdeel van het ziekenhuistarief. De specialisten, meestal verenigd in een MSB, verdelen onderling het totale honorarium dat via de declaraties van de DBC's, door het ziekenhuis van de zorgverzekeraars wordt ontvangen.

Allocatie

In de praktijk werkt het echter toch iets anders. Elk ziekenhuis onderhandelt in het najaar met elke zorgverzekeraar (de vier grote zorgverzekeraars doen dat afzonderlijk en een aantal kleinere zorgverzekeraars onderhandelen soms gezamenlijk) over welk bedrag de betreffende zorgverzekeraar voor zijn verzekerden/patiënten bij het betreffend ziekenhuis wil besteden: de allocatie.

Lastendruk

Het ziekenhuis telt al die deelbedragen bij elkaar op en dat is dan de basis voor de interne begroting voor het komende jaar. Het is dus feitelijk een totaalbudget.

Nadat de individuele budgetten per verzekeraar zijn overeengekomen (vaak aangevuld met volumeplafonds en specifieke projectmatige afspraken) beginnen de onderhandelingen tussen de administratieve afdelingen van het ziekenhuis en de declaratieafdelingen van de individuele zorgverzekeraars over de tarieven per DBC/DOT. Die deelbudgetten zullen immers op een of andere manier op de bankrekening van het ziekenhuis terecht moeten komen. Daarvoor gebruiken we de DBC/DOTjes als tariefdragers en het overeengekomen tarief als verreken-tarief. Dat zijn verreken-tarieven die per ziekenhuis en per zorgverzekeraar kunnen verschillen, terwijl ze dus alleen maar als verreken-tarief fungeren. Dit alles leidt tot een zeer grote administratieve lastendruk die geen enkele inhoudelijke en economische betekenis heeft, behalve een liquiditeitsbetekenis.

Verantwoordelijkheid

Je kunt dus constateren dat de interne aanwending een geheel eigen dynamiek heeft, waar innovatie en kwaliteitsontwikkeling veel meer eigen ruimte hebben en vooral ook gewoon nemen dan we weleens denken. Kortom, ondanks al het (terechte) geklaag over administratief lastengedoe nemen zorgprofessionals en cliënten gewoon hun verantwoordelijkheid als het gaat over innovatie en kwaliteitsontwikkeling in de zorg.

Plafondmanagement

Naast de absoluut niet noodzakelijke, veel te hoge administratieve lastendruk is ook een effect van het huidige systeem van afspraken tussen ziekenhuizen en zorgverzekeraars dat er binnen de ziekenhuizen een zogeheten plafondmanagement ontstaat. Men gaat in de loop van het jaar steeds meer kijken naar of plafonds per individuele zorgverzekeraar vol gaan lopen en of er bij andere nog ruimte is. Dit om te voorkomen dat men gedeelten van plafonds ongebruikt laat of dat men niet-betaalde overproductie maakt boven een plafond. Je kunt stellen dat dit weinig te maken heeft met zinnige en zuinige zorg ...

Nieuw bekostigingsmodel

Het bekostigingsmodel voor de ziekenhuizen (tienpuntenplan) is gebaseerd op de volgende tien uitgangspunten:

1. Meer ruimte voor kwaliteitsverbetering en innovatie in het primaire zorgproces.
2. Meer beleidsruimte voor cliënten en zorgverleners voor de aanwending van de (financiële) middelen – interne substitutievrijheid binnen de ziekenhuizen.
3. Innovaties, precisiegeneeskunde en het prosumentenmodel vragen om ruimte in de aanwending. Dat is niet te vangen in landelijke, uniforme DBC/DOTjes
4. Onderscheid tussen enerzijds macro/allocatie en anderzijds micro/aanwending. Ga niet de verbinding proberen te maken middels de DBC-systematiek c.q. prestatiebekostiging.
5. Macroallocatie/budgettering gebaseerd op CPB-ramingen, OVA-ruimte en budgettair beleid van de overheid (bijvoorbeeld BKZ-kader, veranderingen basispakket enzovoort). Bestuurlijke hoofdlijnenakkoorden zijn hierin een belangrijk instrument voor overheid, zorgverzekeraars en ziekenhuizen.
6. Maak een budgetafpraak voor de gehele instelling met alle zorgverzekeraars via het representatiemodel. Hierbij kunnen ook procesmatige afspraken worden gemaakt en institutionele kwaliteitsaspecten en voorzieningen (license to operate).
7. Transparantie, primair naar de cliënten en secundair naar de zorgverzekeraars in hun adviesrol naar hun cliënten/verzekerden.
8. Transparantie, niet in de vorm van lange lijsten met indicatoren, maar 'verhalen'.
9. Laat de NZa landelijke, uniforme verrekenarieven vaststellen voor alle DBC/DOTjes. Dit betekent een zeer aanmerkelijke reductie van administratieve lasten en is veel duidelijker voor de cliënten in het kader van eigen risico.
10. Dit model sluit goed aan bij hoe het prestatiebekostigingsmodel in de praktijk wordt gehanteerd door ziekenhuizen, medisch specialisten en zorgverzekeraars, namelijk als een (veel te ingewikkeld) budgetteringsmodel.

Duidelijkheid

Het tienpuntenplan verschaft ook de patiënten meer duidelijkheid. In de eerste plaats is het gedaan met de onbegrijpelijke, ‘rare’ DBC-tarieven, die verschillen per ziekenhuis en per zorgverzekeraar. In het kader van de verrekening van het eigen risico kan men de landelijke verrekentarieven gebruiken, zoals die door de NZa worden vastgesteld. Dat kan bovendien op een nog veel specifiekere niveau. In de tweede plaats faciliteert dit tienpuntenplan de ruimte die cliënten nodig hebben om – samen met de zorgprofessionals – hun eigen regierol te kunnen vervullen.

‘Het is niet wat het lijkt’

Het tienpuntenplan is in beleidstermen een nieuw model, maar zoals het beleid (te weten prestatiebekostiging) in de praktijk werkt, is het dus geen echt nieuw model. Wel stel ik voor het huidige praktijkmodel zeer sterk te vereenvoudigen en de administratieve lastendruk aanmerkelijk te verlagen. We kunnen concluderen dat het niet is wat het lijkt. Het is immers geen prestatiebekostiging, maar een budgetsysteem.

Maar ‘dat het niet is wat het lijkt’ geldt voor meerdere zaken in de zorg. Een voorbeeld: in de publiciteit kom je regelmatig het beeld tegen dat het inkomen van de vrijgevestigde medische specialisten nog steeds proportioneel afhankelijk is van het aantal patiënten, het aantal polibezoeken, het aantal operatieve ingrepen enzovoort. Dat is allang niet meer zo. Het MSB onderhandelt met het ziekenhuisbestuur (en niet meer met zorgverzekeraars) over het totale honorarium (de lumpsum). Dat wordt vervolgens intern binnen het MSB verdeeld. De totale lumpsum is veel meer geïkt aan het totale ziekenhuisbudget en niet aan de individuele activiteiten. Dat geldt ook voor de interne verdeling binnen het MSB. Dusseldorp en Corbey (2018) hebben laten zien dat het benchmarkmodel in de praktijk op een zeer genuanceerde wijze wordt toegepast, waarbij het productievolume een ondergeschikte rol speelt.

Nog een voorbeeld van ‘het is niet wat het lijkt’ is het beeld dat de ziekenhuizen en trouwens de gehele zorgsector behoudend is, waar geen of nauwelijks innovatie en vernieuwing plaatsvindt. In mijn monografie en essays noem ik

vele voorbeelden waaruit het tegenovergestelde blijkt. Zowel de kwaliteitswinst (zie Zorgbalans van het RIVM) als de doelmatigheidswinsten zijn evident.

De zorgprofessionals en de cliënten hebben hun verantwoordelijkheid genomen door – ondanks alle bureaucratische gedoe, gewoon door te gaan met zowel de ‘goede dingen’ te doen als met ‘de dingen goed te doen’ – zinnig en nuttig.

Kan het beter en moet het beter? Jazeker, want de grote verandering die in de afgelopen twintig, dertig jaar is ingezet, wordt nog een keer ingezet. Maar dan twee keer zo groot en drie keer zo snel. De drijfveren daarvoor heb ik eerder geschetst.

Uitdaging

Kortom, er ligt een hele mooie uitdaging. Daarvoor is ruimte nodig op zorgverleningsniveau. Het tienpuntenplan creëert deze ruimte. Ruimte binnen de financiële kaders, die door de overheid worden aangegeven en nader worden geoperationaliseerd in bestuurlijke hoofdlijnenakkoorden.

Corona

In de coronatijd ging in de eerste plaats alle aandacht naar de overledenen en de nabestaanden, de ernstig zieken en de zeer grote inzet van alle medewerkers in de zorg. We zien ook een grote flexibiliteit, en aanpassings- en improvisatievermogen. Dat zit in het DNA van de zorg en al die zorgmedewerkers. Er is als het ware sprake van een soort coronapush, die de reeds lopende veranderingen en vernieuwingen, die ik eerder schetste, heeft versterkt. Het nieuwe normaal was voor een deel al normaal. Dat heeft enerzijds te maken met het ‘zorg-DNA’ en anderzijds is dit sterk gefaciliteerd door de praktijkbekostiging. Dus naast de vele extra kosten van de coronacrisis is de wijze waarop in de ziekenhuizen de bekostiging wordt ingevuld (het tienpuntenplan) ‘coronaproof’.

Literatuur

1. Guus van Montfort (2020). *Zorgsector: Van voor, via met naar door de cliënt*.
2. Guus van Montfort en Rob van Wylick (2019). *Zorg in perspectief van de cliënt*. Drie Essays. Uitgeverij SWP.
3. RVS (2019). *Blijk van Vertrouwen*.

OVERZICHT VAN PUBLICATIES GUUS VAN MONTFORT

De toekomst van de zorg en het zorgstelsel (2024)

Ontwikkelingen, dynamiek en trends in het zorglandschap

De integratie van (vrijgevestigde) medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie (2024)

Een stapsgewijs proces

Beeld en werkelijkheid! (2023)

Hoe werkt de sturing en bekostiging in de zorg?

De zorg is van de patiënten en de zorgprofessionals! (2022)

Zorg in perspectief van de cliënt (Essay I) (2019)

Het prosumentenmodel: van vóór via mét naar dóór de cliënt

Zorg in perspectief van de cliënt (Essay II) (2019)

Ruimte voor realistische zorgfinanciering op maat

Zorg in perspectief van de cliënt (Essay III) (2019)

Toekomstbestendige zorg vereist herziening wet- en regelgeving

member club
SWP

—————» **SWP MEMBERS KRIJGEN MEER!** «—————

- ✓ Gratis verzending
- ✓ Gratis proefabbonementen
- ✓ Persoonlijke aanbiedingen en kortingen

Registreer je boek op swpbook.com/memberclub

—————» **XGAMX-6AA4Z-Q34DC** «—————

Colofon

De integratie van (vrijgevestigde) medisch specialisten in de ziekenhuisorganisatie

Een stapsgewijs proces

Guus van Montfort

ISBN 978 90 8560 407 5

NUR 882 / THEMA MBNH / BISAC MED043000

Foto omslag

© Sturti (iStock)

Omslagontwerp

Arjen Metz, Zesbee

Vormgeving

Crius Group

Uitgever

Paul Roosenstein

Voor informatie over overige uitgaven van Uitgeverij SWP:

Postbus 12010, 1100 AA Amsterdam-Zuidoost

Telefoon: (020) 330 72 00

E-mail: klantenservice@mailswp.com

Internet: www.swpbook.com

In deze uitgave schetst Guus van Montfort hoe de integratie van de (vrijgevestigde) medisch specialisten en de ziekenhuisorganisatie in de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden. Hij maakt onderscheid in een aantal periodes. Het begon min of meer gescheiden en de ziekenhuisorganisatie was vooral 'ten dienste van de medische specialisten' of zoals Heijen (destijds voorzitter van de LSV) zei: *"Het ziekenhuis zet de spullen en de knullen klaar voor de dokters"*. In de huidige situatie kunnen we ons dat nauwelijks nog voorstellen. Door ontwikkelingen in de patiëntenzorg, in de 'technologie en de wetenschap', in de bekostiging van ziekenhuizen en de honorariumssystematiek, de opkomst van andere zorgprofessionals (m.n. verpleegkundigen) is de integratie van de medisch specialisten en de ziekenhuisorganisatie stapsgewijs verder gegaan. Deze dynamiek op de werkvloer heeft de zorg geen windeieren gelegd. Deze integratie heeft zeker bijgedragen aan een sterke innovatie en kwaliteitsontwikkeling en een redelijke kostenontwikkeling in de medisch specialistische zorg.

ISBN 978 90 8560 407 5

9 789085 604075 >

SWP

www.swpbook.com

Stichting
Seniorenplatform
Enschede

website www.seniorenplatformenschede.nl
e-mail info@seniorenplatformenschede.nl
postadres Dr. van Damstraat 96
7523 XR Enschede
telefoon [REDACTED]

202500845

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Enschede, 5 december 2025

Betreft: Huisartsentekort in Enschede.

Geachte Kabinetsinformatuur,

In Enschede is al jarenlang een tekort aan huisartsen. Vele duizenden inwoners hebben dan geen eigen huisarts.

Een eigen huisarts is voor alle leeftijdscategorieën essentieel. Voor senioren geldt daarbij dat bij een (toenemende) zorgvraag de eigen huisarts de poort/de toegang naar verdere zorg is.

De gemeente Enschede heeft verschillende acties ondernomen om het probleem van het tekort aan huisartsen op te lossen. Het is helaas niet gelukt. Nog steeds zijn vele duizenden inwoners verstoken van eigen huisartsenhulp.

Er is weliswaar een noodoplossing gevonden door 3 gepensioneerde huisartsen, maar het probleem is er niet volledig mee opgelost. Dit initiatief verdient veel waardering, maar heeft natuurlijk ook een eind.

Op dit moment zijn er besprekingen over de vorming van een nieuw kabinet. De eigen huisarts problematiek hoort ons inziens daar thuis mede door de toenemende vergrijzing, ook op andere plaatsen in Nederland.

Recent is in de publiciteit gekomen dat via websites – zonder recept van een arts – eenvoudig allerlei geneesmiddelen besteld kunnen worden. Het gebruik van deze – soms vervuilde – middelen zonder medische begeleiding blijkt erg gevaarlijk te zijn. Indien er geen eigen huisarts is, lijkt dit risico alleen maar toe te nemen.

Wij doen een dringend beroep op u alles in het werk te stellen dat in Enschede de eigen huisartsproblematiek wordt opgelost en verzoeken u zodanig maatregelen te treffen dat ook andere gebieden in ons land hiervan gevrijwaard worden.

Zie onze brief als een serieuze poging de politiek ervan te overtuigen dat senioren uw hulp nodig hebben om een volwaardige plaats in de maatschappij te kunnen blijven innemen.

Wij wensen u veel wijsheid toe en tekenen met vriendelijke groet,

Namens de ouderenorganisaties in Enschede

Dick Boer,

Voorzitter Seniorenplatform Enschede

Jos Nijland,

Vice voorzitter Senioren Overijssel

Ruud Hoemakers,

Voorzitter ANBO/PCOB Enschede

Hermie Hermens,

Voorzitter St. 55+ Enschede

- cc. College B. & W. Enschede
Gemeenteraad Enschede
Huis-aan-Huis, Enschede
TCTubantia, Enschede
Huisartsenvereniging Enschede
Menzis

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Stichting Seniorenplatform Enschede
T.a.v. D. de Boer
Dr. Van Damstraat 96
7523 XR Enschede

Kenmerk: 202500846

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer De Boer,

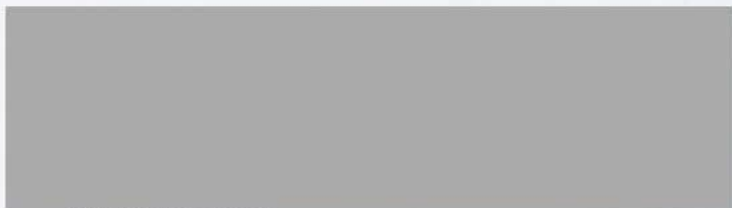
Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Trimbos Instituut
T.a.v. P. van Dijken
Da Costakade 45
3521 VS Utrecht

Kenmerk: 202500849

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer Van Dijken,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Zilveren Kruis
T.a.v. G. Fijneman
Postbus 444
2300 AK Leiden

Kenmerk: 202500851

Den Haag, 22 december 2025

Geachte mevrouw Fijneman,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hooqachtend,

Rianne Letschert
Informateur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Brancheorganisatie Kinderopvang
T.a.v. D. Schmidt
Postbus 1009
3860 BA Nijkerk

Kenmerk: 202500853

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer Schmidt,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500 854

De Tweede Kamer
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

ons kenmerk 2025-032501
behandeld door Frans de Graaf
uw kenmerk -
bijlagen

Steenwijk, 10 december 2025

Onderwerp Lokale investering met regionale impact

Geachte Bureau Woordvoering Kabinetsformatie,

In kleinere kernen staan bereikbaarheid, leefbaarheid en economische vitaliteit onder druk met een impact op de bredere regio. Ossenzijl, gelegen in de Kop van Overijssel, is een sprekend voorbeeld van een klein dorp dat deze grote uitdagingen kent. Jaarlijks passeren 1 miljoen forenzen en toeristen door de smalle Hoofdstraat en varen er 20.000 boten door de Ossenzijlersloot, wat leidt tot lange files, onwenselijke verkeerssituaties en een verslechterende luchtkwaliteit in de dorpskern. Tijdens het vaarseizoen staat de brug tot wel 40 minuten per uur open, waardoor het weg- en waterverkeer volledig vaststaat in het hele dorp. De leefbaarheid van het dorp komt onder druk te staan, terwijl ook de economische kracht van de regio wordt geraakt. Een investering in de regionale infrastructuur, namelijk de aanleg van een randweg, biedt een duurzame oplossing voor deze uitdagingen.

Vanwege een breed maatschappelijk belang dat verder gaat dan alleen een investering in de infrastructuur, zijn gemeenten en provincies nauw betrokken bij het oplossen van dergelijke vraagstukken. Tegelijkertijd blijkt het vrijmaken van voldoende budgetten ingewikkeld, omdat de relatie tussen de geïnvesteerde euro en het opgeleverde resultaat niet altijd één op één te relateren is aan de overheid die de investering doet. Daarom ligt hier een duidelijke taak voor de Rijksoverheid. Rijksmiddelen helpen regio's deze investeringen rond te maken om zo invulling te geven aan de leefbaarheidsopgaven, vergelijkbaar met de subsidie Woningbouwprogramma Ontsluiting en Kwaliteit Toekomstbestendige gebieden (WOKT) of de reservering van 280 mln. binnen het MIRT voor kleine infrastructurele investeringen van het kabinet. Hiermee helpt de Rijksoverheid de leefbaarheid in landelijk gebied te vergroten, draagt het bij aan de economisch vitaliteit en faciliteert het de brede welvaart in landelijke gebieden.

Uitgelicht: Ossenzijl – essentieel knooppunt met potentie

Ossenzijl fungeert als belangrijk knooppunt voor zowel weg- als waterverkeer en ligt in een gebied waar het belang van recreatie en toerisme de komende jaren alleen maar toeneemt. Door de komst van

het nieuwe en gewenste European Wetland Center stijgt het bezoekersaantal van het naastgelegen Nationaal Park Weerribben-Wieden de komende jaren met 70 procent. Deze groei mag geen last zijn, maar moet een lust worden voor Ossenzijl en de regio. Zonder randweg blijft het weg- en waterverkeer overbelast, met alle gevolgen van dien voor de bereikbaarheid, de leefbaarheid en de economische mogelijkheden van het gebied.

De gemeente Steenwijkerland heeft 5 miljoen euro vrijgemaakt voor een randweg: de enige oplossing om de regio leefbaar te houden en economisch te versterken. Zo kan Ossenzijl een autoluw dorpshart krijgen waar voetgangers, fietsers en recreanten met plezier verblijven. Voor het wegverkeer betekent de randweg een oplossing voor de fileproblematiek voor regionale ondernemers, forenzen en toeristen en een betere aansluiting op de A6. Op het water wordt de toegang voor waterrecreatie in Friesland en Overijssel sterk verbeterd. Dit maakt Ossenzijl op de weg en het water een vliegwiel voor de economische voordelen die het toerisme heeft voor de regio. De investering in een randweg is de sleutel naar een extra impuls in de leefbaarheid in de kern Ossenzijl én daarmee de beleefbaarheid van de regio.

Om deze hefboom voor het verbeteren van de leefomgeving, duurzame recreatie en economische vitaliteit te realiseren, is samenwerking nodig. De afgelopen periode is een brede coalitie gevormd onder leiding van de gemeente Steenwijkerland, gericht op samenwerking met bewoners, regionale organisaties en de provincie. Gezien de overstijgende impact, verdeeld over meerdere provincies, ligt in deze samenwerking ook een rol voor het Rijk weggelegd.

Versterk de regio met infrastructurele investeringen

Ossenzijl illustreert helder waarom landelijke investeringen cruciaal zijn om bereikbaarheid, recreatie en economische ontwikkeling in balans te houden – ook buiten de Randstad. Daarom roepen we de formerende partijen op:

- **Hanteer de uitgangspunten van het rapport 'Elke regio telt'**: neem verantwoordelijkheid voor alle regio's door investeringen eerlijker te verdelen en structureel in regionale infrastructuur te voorzien.
- **Pak urgente knelpunten aan**: investeer structureel in regionale infrastructuur om bereikbaarheid, leefbaarheid en economische kansen te behouden en vergroten, juist waar voorzieningen onder druk staan door verkeersdrukte, sluisverkeer en achterblijvende ontsluiting.
- **Maak ruimte voor kleinschalige projecten**: erken dat lokale infrastructuur – zoals randwegen – essentieel is voor brede welvaart en geef ze structureel een plek in beleid en fondsen.

Om bovenstaande acties te concretiseren sporen we een nieuwe coalitie aan om naast het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) een **fonds voor kleinschalige infrastructurele projecten met een bredere regionale impact** in te richten. Het MIRT richt zich met name op grotere infrastructurele projecten, terwijl kleinschalige, lokale projecten met brede regionale impact vaak tussen wal en schip vallen. Een aanvullend fonds zorgt ervoor dat ook deze essentiële regionale projecten de benodigde financiële ruimte krijgen. Door samen te werken met

medeoverheden vergroten we zo de leefbaarheid in een dorp als Ossenzijl en daarmee de beleefbaarheid van de regio.

Contact

Heeft u nog vragen of wilt u meer informatie? Bel ons dan via telefoonnummer 14 0521 en vraag naar [REDACTED] We zijn bereikbaar van maandag tot en met donderdag van 8.30 - 16.30 uur en op vrijdag van 8.30 - 12.30 uur. U kunt ook een e-mail sturen naar info@steenwijkerland.nl. Noem in de e-mail ons kenmerk 2025-032501.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland

de waarnemend gemeentesecretaris,

de burgemeester

[REDACTED]
[REDACTED]
D. Elkenaar

[REDACTED]
[REDACTED]
H.K. de Groot

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Steenwijkerland
T.a.v. burgemeester De Groot
Postbus 162
8330 AD Steenwijk

Kenmerk: 202500855

Den Haag, 22 december 2025

Geachte burgemeester,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hooachtend,

Rianne Letschert
Informateur

202500 856

Stichting MKB Financiering
Alhambralaan 10
1064 NW Amsterdam
www.stichtingmkbfinanciering.nl

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. woordvoering kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Betreft: Aanbieding brief Stichting MKB Financiering

Geachte Griffie,

Namens Stichting MKB Financiering bied ik u hierbij onze brief aan gericht aan de informateur mevrouw Rianne Letschert. In deze brief vragen wij aandacht voor het belang van non-bancaire MKB-financiering in het nieuwe regeerakkoord.

Wij verzoeken u vriendelijk deze brief door te geleiden naar de informateur, zodat onze punten kunnen worden betrokken bij de verdere formatiebesprekingen.

Met vriendelijke groet,

Johan Weggeman
Stichting MKB Financiering

Aan de informateur,

Betreft: Het belang van non-bancaire mkb-financiering in het nieuwe regeerakkoord

Geachte mevrouw Letschert,

Met grote belangstelling en waardering volgen wij het formatieproces dat onder uw leiding gestalte krijgt. Namens Stichting MKB Financiering (SMF) willen wij u wijzen op een urgent en structureel aandachtspunt voor het nieuwe kabinet: de toegang tot passende financiering voor het midden- en kleinbedrijf, wanneer zij buiten het traditionele bancaire kanaal zoeken. Non-bancaire financiers, zoals factoringmaatschappijen, crowdfundingplatforms, lease oplossingen en mkb-fondsen, bieden een waardevolle aanvulling op het financieringslandschap. Zij zijn vaak sneller, flexibeler en beter afgestemd op specifieke doelgroepen zoals starters, innovatieve bedrijven en ondernemers in het midden- en kleinbedrijf (mkb).

Het mkb vormt de economische ruggengraat van Nederland. Toch blijkt uit onderzoek dat duizenden ondernemers jaarlijks vastlopen bij het verkrijgen van (groei)financiering, zeker met een tijdelijk lage kredietscore.

Wij roepen het nieuwe kabinet op om in het regeerakkoord expliciet aandacht te besteden aan:

- **Opzet Nationale Investeringsinstelling (NII):** Bundel bestaande publieke ondersteuningsregelingen voor non-bancaire financiers (naar Brits model) en richt deze instelling ook op de brede MKB-praktijk (de 'gewone mkb'er') en betrek SMF bij de realisatie van de NII voor het onderdeel mkb-financiering.
- **Europese kapitaalmarktunie:** Pleit in het kader van de Kapitaalmarktunie (CMU) expliciet voor de rol van non-bancaire financiers (incl. crowdfunding). Mobiliseer Europees kapitaal voor de Nederlands Markt en gebruik non-bancaire financiers als distributiekanaal hiervoor.
- **Borging zelfregulering;** Bescherming van de (kleinzakelijke) ondernemer door effectieve zelfregulering voor de langere termijn te borgen vanuit de overheid.
- **Financiering Gids:** Maak voldoende structurele middelen vrij om de KvK FinancieringsGids als essentieel MKB-instrument door te kunnen zetten.
- **Garantieregelingen;** inzet op de ontwikkeling van regelingen voor sociale, community en inclusieve financiering, zoals ook benoemd in het rapport Wennink.

Daarnaast vragen wij van het nieuwe kabinet blijvende aandacht voor lopende beleidsvraagstukken:

- **Bevordering van non-bancaire financiering** via gerichte beleidsmaatregelen en publiek-private samenwerking. Ook dit wordt door Wennink expliciet benoemd in zijn rapport over het toekomstig verdienvermogen van Nederland.
- **Toegang tot essentiële registers** (zoals BKR, UBO en frauderegisters) voor erkende non-bancaire aanbieders, met waarborgen voor privacy en proportionaliteit.
- **Versoepeling van bestaande regelingen** zoals de BMKB, zodat ook non-bancaire financiers effectief kunnen deelnemen.
- **Stimulering van particuliere investeringen** in het mkb, bijvoorbeeld via een Nederlandse variant van de winwin-lening.
- **Modernisering van het zekerhedenrecht**, zodat mkb'ers eenvoudiger activa kunnen inzetten als onderpand.
- **Transparantie in de markt** door het publiceren van actuele data over afwijzingen, volumes en regionale spreiding van financiering.

Stichting MKB Financiering zet zich sinds 2018 in voor een gezond, toegankelijk en transparant mkb-financieringslandschap. Wij werken samen met financiers, beleidsmakers en ondernemers en beschikken over actuele data en praktijkervaring. Graag denken wij mee over concrete beleidsvoorstellen die het mkb structureel versterken.

Met vriendelijke groet,

Ronald Kleverlaan
Voorzitter Stichting MKB Financiering

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Stichting MKB financiering
T.a.v. J. Weggeman
Alhambralaan 10
1064 NW Amsterdam

Kenmerk: 202500857

Den Haag, 22 december 2025

Geachte heer Weggeman,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Wellicht ten overvloede, zoals op de website (www.kabinetsformatie2025) staat vermeld, worden alle brieven aan de informateur openbaar gemaakt.

Hoogachtend,

Rianne Letschert
Informateur